

Výchova dítěte v rodině osamělé matky

Bc. Jarmila Holíková

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jarmila HOLÍKOVÁ**
Osobní číslo: **H09373**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Výchova dítěte v rodině osamělé matky**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti výchovy dítěte a psychologie rodiny.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu ze života matek, které vychovávají své děti bez otců.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MÁROVÁ, Z., MATĚJČEK, Z. Výchova dětí v neúplné rodině. 1. vyd. Praha: SPN, 1975.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. Krizové situace v rodině očima dítěte. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

PREKOP, J. Jak být dobrým rodičem. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-9063-7.

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Ivana Marášková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

20. ledna 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

29. dubna 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 22. 4. 2011

.....
Janina Holáková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněným zájmem školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá problematikou výchovy dětí v rodinách osamělých matek. Teoretická část je pojata jako vhled do dané problematiky. Nejprve jsem se zabývala osamělými matkami v historickém kontextu a v současnosti. Zvláštní pozornost jsem věnovala tomu, jak bylo na osamělé matky pohlíženo společností v minulosti a jak je tomu nyní. Dále jsem osamělé matky analyzovala z psychologického hlediska. Následně jsem popisovala specifika úplných a neúplných rodin, zabývala jsem se výchovou dítěte v neúplné rodině a také jsem se zaměřila na různé výchovné styly. V praktické části jsem se zabývala kvalitativním výzkumem. Uskutečnila jsem rozhovory s 5-ti osamělými matkami a 1 introspektivní náhled. Výsledky jsem následně kódovala a vyhodnocovala.

Klíčová slova: výchova, dítě, osamělá matka, osamělý rodič, otec, rodina, úplná rodina, neúplná rodina, výchovné styly, autoritativní výchova, liberální výchova, demokratická výchova

ABSTRACT

This thesis drala with probléme of upbringing single mothers' children. The theoretical part approaches the given probléme. First I dealt with single mothers in the historical context and at present. I paid speciál attention to the facts how single mothers were looked on by the society in the past and how they are looked on nowadays. Next, I analysed the single mothers from the psychological point of view. Consequently I described particularities of complete and incomplete families, I dwelt on upbringing children in incomplete families and I also focused on different formative styles. As for the practical part, I dealt with the qualitative research. I carried out interviews with five single lonely mothers and one introspective insight. Finally, I coded and evaluated the results.

Key words: upbringing, child, single mother, single parent, father, family, complete family, incomplete family, formative styles, authoritative upbringing, liberal upbringing, democratic upbringing

Děkuji vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Mgr. Ivaně Maráškové za její odborné vedení, kritické připomínky, cenné rady a v neposlední řadě také za její profesionalitu a vstřícnost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DÍTĚ A OSAMĚLÁ MATKA	11
1.1 OSAMĚLÁ MATKA.....	13
1.1.1 Osamělé matky v historickém kontextu	15
1.1.2 Osamělé matky v současnosti	17
1.1.3 Osamělé matky – psychologický pohled.....	18
2 RODINA	23
2.1 SPECIFIKA ÚPLNÉ RODINY	24
2.2 SPECIFIKA NEÚPLNÉ RODINY	25
3 VÝCHOVA DÍTĚTE V NEÚPLNÉ RODINĚ	26
3.1 VÝCHOVNÉ STYLY V RODINĚ.....	27
3.1.1 Autoritativní výchova.....	28
3.1.2 Liberální výchova.....	30
3.1.3 Demokratická výchova.....	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	34
4.1 CÍL VÝZKUMU	34
4.2 FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	34
4.3 METODY VÝZKUMU.....	35
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	36
4.5 PRŮBĚH VÝZKUMU	37
4.6 ZPRACOVÁNÍ KVALITATIVNÍCH DAT	38
4.7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	39
4.8 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	43
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	47
SEZNAM OBRÁZKŮ	48
SEZNAM TABULEK	49
SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Problematikou výchovy dětí v rodině osamělých matek jsem se rozhodla pro tuto svou diplomovou práci zabývat proto, neboť je to téma mě osobně velmi blízké. Inspirací mě byl můj vlastní život. I já spadám do kategorie osamělých rodičů. Jsem matka, která sama vychovává dítě. A jelikož má situace není ojedinělá, neboť osamělých matek starajících se o své děti stále přibývá, rozhodla jsem se na toto téma napsat diplomovou práci a tím zároveň upozornit na to, že v naší společnosti jsou matky, které to mají ve svém životě možná o něco těžší, než ty ostatní.

V teoretické části jsem postupovala tak, že jsem si nejprve vymezila pojmy: dítě, osamělá matka, rodina úplná a neúplná a výchova. Zabývám se osamělými matkami v historickém kontextu a v současnosti. Sleduji rozdíly v tom, jak bylo na osamělé matky pohlíženo společností v minulosti a jak se nyní tato situace změnila. Dále jsem analyzovala osamělé matky z pohledu psychologického. Vyslovuji vlastní názory, které konfrontuji s odbornou literaturou. V další části jsem se zaměřila na specifika úplných a neúplných rodin. Popisuji výchovu dítěte v neúplné rodině. Poté se zaměřuji na nejrůznější výchovné styly a na to, jaký je jejich vliv na osobnost dítěte. Dále se zabývám nejrůznějšími úskalími a problémovými situacemi v rodině osamělých matek.

V praktické části jsem postupovala tak, že jsem dělala kvalitativní výzkum. Vybrala jsem si několik osamělých matek, se kterými jsem udělala rozhovor. Matek bylo pět. Rozhovory, které jsem s nimi dělala jsem si nahrávala na diktafon a následně je přepisovala. Sama na sebe jsem použila metodu introspekce. Výsledky jsem kódovala a poté vyhodnocovala.

Cílem výzkumu bylo prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Snažila jsem se co možná nejvíce přiblížit to, v čem je tato monoparentní, nebo-li jednostranná výchova dětem prospěšná, nebo naopak. A v čem ony osamělé matky spatřují největší problém této jednostranné výchovy. Vše je samozřejmě bráno z úhlu pohledu dotyčných matek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ A OSAMĚLÁ MATKA

Při tomto slovním spojení se mi vybaví mnoho šťastných a zároveň těžkých chvil z mého vlastního života. Možná, kdyby tam nebylo to slovíčko „osamělá“, tak by to znělo tak nějak lépe: „dítě a matka“, „matka a dítě“ – slovní spojení, které nepotřebuje bližší komentář. Je to něco naprosto samozřejmého. Skoro každá žena dosáhne ve svém životě hranice, kdy se rozhodne, že chce mít dítě. A pokud má manžela, anebo partnera, pak nic nebrání tomu, aby si spolu pořídili potomka. Narozením dítěte vznikne rodina a vše je tak, jak má být, relativně ideální. Slovíčko relativně jsem použila záměrně. Všichni totiž moc dobře víme, jak jsou vztahy proměnlivé. Je to dáno tím, že lidé, hlavní činitelé vztahu se mění. A proto si dovoluji říct, že i city a pocity ve vztazích jsou velmi relativní. Na začátku je vždycky všechno ideální a funkční. Ale po letech se dostaví nuda, vzájemná omrzelost, zvyk, atd. a partneři, nebo manželé začnou mít problémy. Tyto často vyústí v to, že se rozvedou, nebo rozejdou. I když dnes je docela běžná situace ta, že se lidé rozcházejí i dřív, než po letech vzájemného soužití, kdy se navzájem omrzí. Rozcházejí se bez větších zjevných důvodů, např. proto, že se jim partner omrzel, nebo proto, že ho nestihli před založením rodiny dobře poznat a náhle zjistili, že se k sobě nehodí, poněvadž mají diametrálně odlišné názory, atd. A tak vznikají situace, kdy dítě zůstane s matkou samo. V případě, kdy byly neshody mezi partnery velké se stává, že matka už nechce, aby se dítě se svým otcem vídalo a stýkalo. Anebo dítě z nějakého důvodu samo nechce pokračovat ve styku s otcem. Anebo jsou i případy, kdy styk znemožní soud, nebo sociální pracovníci. To bývá spíše výjimečně a ze závažných důvodů, ale také se to stává. No a ještě bych neměla zapomenout zmínit v dnešní době docela populární a rozmáhající se trend, a to jsou matky, které si pořizují dítě i přesto, že nemají partnera. Buď si najdou partnera pouze na oplodnění, anebo jdou na umělé početí. Tyto matky jsou velmi ambiciózní a zvládají výchovu samy (nejen psychicky, ale i finančně). Z fyzické stránky jim většinou pomáhají s hlídáním a výchovou najaté chůvy, nebo paní na hlídání.

Takže základní členění je takové, že buď se žena osamělou matku stane dobrovolně, anebo nedobrovolně, tzn. vlivem životních událostí. Žena, která se stává osamělou matkou dobrovolně to má všechno již předem dobře promyšlené. Ví, že chce dítě, ale že nechce partnera. Také ví, že se o dítě dokáže sama postarat, především co se hmotného zabezpečení týká. Žena, která se osamělou matkou stává nedobrovolně to má dle mého názoru složitější. Nemusí být často psychicky srovnána s nastalou situací, tudíž může trpět depresemi,

nebo jinou psychickou zátěží, jako jsou pocity viny, méněcennosti, zbytečnosti, atd., což se samozřejmě negativně projeví na dítěti. Další věcí je to, že nebyla na situaci, že zůstane s dítětem sama připravena, a tudíž může mít i ekonomické problémy. Také problémy se zaměstnáním, neboť jako osamělý rodič potřebuje věnovat hodně času dítěti, ale na druhou stranu potřebuje chodit do práce, aby měla peníze. A chůvu na hlídání si samozřejmě ze svého jednoho platu dovolit nemůže. A pokud nemá rodinu, nebo přátele, kteří jí s hlídáním, anebo s výchovou pomohou, pak se ocitá v tzv. „začarovaném kruhu“, což ji způsobuje ještě větší psychické problémy.

Jediným východiskem je buď se s danou situací smířit a dělat vše proto, aby i tento vztah „dítě a osamělá matka“ mohl uspokojivě fungovat, anebo si najít nového partnera, který osamělé matce pomůže jednak svou fyzickou a psychickou přítomností, ale i větší finanční jistotou. A nyní něco málo o dítěti.

„Dítě je lidský jedinec v životní fázi od narození do období adolescence“ (Průcha a kol., 2003, s. 46). Toto je definice z Pedagogického slovníku. Samozřejmě, že každý z nás si dokáže představit a definovat, co je to dítě. Možná, že kdybych tuto otázku položila lidem, tak by většina z nich odpověděla asi nějak takto: „Děti jsou pro mě to nejdůležitější“, anebo „Děti dávají životu smysl“, anebo „Děti nás činí šťastnými“. Pro psychicky zdravého jedince jako rodiče jsou jeho děti opravdu velmi důležité a zaujímají v jeho životě první místo. A věřím tomu, že každý z rodičů se snaží svým dětem pomáhat, být jim dobrým příkladem a dobře je vychovat. Záměrně se zde nezmiňuji o psychicky narušených jedincích jako rodičích, protože ti to mají ve svém životě jinak. Bohužel. Ale většina z nás zdravých rodičů miluje své děti a chce pro ně v životě to nejlepší. Ovšem co to je. Pro každé dítě je „to nejlepší“ něco jiného. Každý jedinec je osobnost a na to bychom měli při jejich výchově dbát. Jak ve své knize uvádí jeden známý autor: „Co potřebuje malé dítě? Moje odpověď je složitá i jednoduchá zároveň: mnoho věcí, ale ze všeho snad nejvíc jistotu ve vztazích ke svým lidem“ (Matějček, 2007, s. 9). A další známá autorka ve své knize uvádí zase toto: „Chtěla bych ještě jednou zdůraznit, že k zdravému vývoji člověka patří, aby už v prvních počátcích cílevědomého jednání zažil účinek vlastního jednání. Čím reálněji se může dítě se zkušenostmi vlastní moci a vládnutí vyrovnat, tím lépe se rozvíjí vědomí vlastní identity, ocenění vlastní síly a slabosti, ocenění druhých lidí a respekt před nimi, stejně jako pravá láska k sobě i k druhým“ (Prekopová, 1999, s. 106). A na to bychom měli myslet, když se budeme snažit o to, aby výchova byla co nejefektivnější. Také

nám k tomu přispěje to, když budeme znát vývojová období dítěte a jeho specifika. Pěkné rozdělení nám předkládá ve své knize např. Marie Vágnerová (1997). Ta období vývoje dítěte dělí následovně:

- prenatalní období (prenatalní období je doba od oplodnění vajíčka do porodu)
- novorozenecké období (novorozenecké období trvá přibližně 1 měsíc)
- kojenecký věk (jako kojenecký věk označujeme období do jednoho roku dítěte)
- batolecí věk (batolecí věk je doba od jednoho do tří let)
- předškolní věk (předškolní období je doba mezi třemi a šesti lety)
- školní věk (školní věk začíná nástupem do školy, tj. 6 – 7 let a trvá 11, nebo 12 let, tj. do doby, než dítě přejde na 2. stupeň základní školy a tím zároveň vstoupí do období puberty)
- puberta (puberta je obdobím přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Začíná přibližně mezi 11 – 12 až 15 roky)
- adolescence (období adolescence je druhou fází období dospívání. Trvá zhruba od 15 do 20 let)

1.1 Osamělá matka

Zákon definuje osamělou matku jako ženu, která není provdaná, nebo je rozvedená, či z jiných důvodů osamělá. Osamělá matka nežije s druhem, ale pečuje o dítě. Přičemž za druhu je považován muž žijící s matkou ve společné domácnosti po dobu minimálně 3 měsíců (Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., § 7, odst. 7). Osamělá matka má nárok na řadu sociálních dávek. Tato finanční výpomoc od státu ovšem není nijak velká a v žádném případě nekompensuje matce to, že se o dítě stará sama.

Matky, které jsou rozvedené mají nárok na příspěvek na dítě, nebo-li tzv. „výživné“. To je pravidelná a spolehlivá finanční podpora, kterou dostávají rodiče proto, aby jim pomohla zajistit každodenní život dítěte. Platí ji rodič, který s dítětem nebydlí rodiči, který s dítětem bydlí a stará se o něj. V některých případech může být osoba, který tento příspěvek dostává i prarodič, nebo opatrovník (<http://www.csa.gov.uk/en/maintenance/about.asp>).

Příspěvkem, kterým stát poskytuje peněžitou pomoc osamělým matkám a vlastně nejen jim je tzv. rodičovský příspěvek. „Na rodičovský příspěvek má rodič nárok, jestliže po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu do dvou, tří nebo čtyř let dítěte. Rodičovský příspěvek je stanoven ve čtyřech výších daných v pevných měsíčních částkách: zvýšená výměra 11 400 Kč, základní výměra 7 600 Kč, snížená výměra 3 800 Kč, nižší výměra 3 000 Kč. Volbou doby čerpání si rodič zároveň volí i k ní příslušnou výši příspěvku, a to:

„**rychlejší čerpání** rodičovského příspěvku“ – po peněžité pomoci v mateřství (dále jen PPM) ve zvýšené výměře 11 400 Kč do 24 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání však může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den,

„**klasicke čerpání** rodičovského příspěvku“ - po PPM v základní výměře 7600 Kč do 36 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,

„**pomalejší čerpání** rodičovského příspěvku“ - po PPM nebo od narození dítěte (nevznikli nárok na PPM) v základní výměře 7 600 Kč do 9 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře 3 800 Kč do 48 měsíců věku dítěte. O vybranou dobu a výši čerpání rodičovského příspěvku musí rodič písemně požádat příslušný úřad státní sociální podpory na předepsaném formuláři“ (http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp).

Další příspěvky, které jsou v rámci systému státní sociální podpory poskytovány jsou tyto: porodné, přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení. Jejich výše je upravena v zákoně č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře.

Tak to je jen stručný výčet finanční pomoci osamělým matkám od státu.

Stručné dělení osamělých matek ve své knize uvádí Sobotková (2001, s. 129). Ta dělí osamělé matky do tří skupin následovně:

- osamělé matky, kterým zemřel manžel
- osamělé matky, které mají děti z rozpadlého vztahu
- osamělé matky, které záměrně chtějí být svobodné a dítě mají s mužem, s nímž nikdy nepočítaly pro trvalý vztah

Do první skupiny spadají matky, které nejsou osamělé dobrovolně. Pro ně je vzniklá situace náročná a nelehká. Společnost se na tyto matky (vdovy) dívá velmi obezřetně a shovívavě. Někdy se mohou setkat i s upřímnými projevy lítosti ze strany jiných lidí. Vesměs všichni se k nim chovají tolerantně.

Do druhé skupiny spadají matky, které se buď rozvedly, anebo rozešly s partnerem. V tomto případě není postoj společnosti tak jednoznačný, ba ani lítostivý. Postoje lidí jsou různorodé. Na jedné straně to jsou názory moralizující a obviňující, na druhé straně chápajší. Někteří lidé se domnívají, že by rodiče spolu měli zůstat kvůli dětem. I přes vážnější neshody a nedorozumění, které například ve svém vztahu mají. Jiní lidé zase zastávají ten názor, že když si spolu už dva lidé nerozumí, anebo jsou v jejich vztahu nějaké problémy, které se už nedají řešit, tak by se měli rozejít, nehledě na to, jestli spolu mají děti, či nikoliv. Nutno podotknout, že i já jsem zastáncem tohoto názoru. Ztotožňuji se s myšlenkou, že pro dítě je lepší, když vyrůstá v harmonickém prostředí, byť v neúplné rodině, než v prostředí úplné rodiny, které je disharmonické, stresující a pro dítě nevhodné. Čím dál více se tento názor prosazuje i ve společnosti.

Do třetí skupiny patří matky, které si svou roli svobodné matky zvolily záměrně a dobrovolně. Tato skupina je společností zatím nejméně akceptována. Je to vlastně jakýsi trend, který si teprve razí svou cestu. A na této cestě se setkává s mnoha předsudky.

1.1.1 Osamělé matky v historickém kontextu

„Až do sedmdesátých let byla role otců ve výchově dětí považována za okrajovou. Postupem času nastávají změny – feministické hnutí atakovalo tradiční rozdělení rolí, muži jsou povzbuzováni k aktivnějšímu a senzitivnějšímu přístupu k dětem, větší angažovanosti na jejich vývoji. Pro muže, který zaujímal tradiční otcovskou roli, může být poměrně obtížné převzít roli absentující matky. Chybí mu zkušenosti ženy pramenící z intimního každodenního soužití dětí a matky“ (Sobotková, 2001, s. 135).

I když se postupem času více zohledňuje role otce ve výchově dětí, přesto existuje hodně matek, které se rozhodnou své dítě vychovávat samy.

„Někdejší cejch, srážející svobodné matky a jejich potomky někam do suterénu společnosti, je dávno pryč. Řeklo by se, že finančně soběstačných svobodomyšlných žen v podobné situaci máme u nás dnes už jako máku“ (http://ona.idnes.cz/vztahy-sex.aspx?c=A081027_155925_ona_vztahy_ves). Tak s tímto tvrzením musím jedině sou-

hlasit. Dříve byly svobodné matky opravdu společností odsuzovány. Bylo na ně nahlíženo jako na cosi „zvláštního“, „jiného“, „nepochopitelného“. To se ovšem nedá tvrdit o matkách, které ovdověly. K těm byla společnost naštěstí vždy tolerantní. Rozvedené osamělé matky to také neměly vždy jednoduché. Jsou vlastně takovou skupinou, která se postupem času čím dál tím víc rozrůstá. V minulosti bylo rozvedených matek jen málo, protože rozvod nebyl společností uznávaný. Byl až téměř nepřipustný. Mělo se za to, že manželé spolu mají zůstat i přes veškeré neshody a dvojnásob to platilo v případech, kdy byly v rodině děti. Často jsme mohli slyšet: „Musíš to vydržet, kvůli dětem, přeci dětem nevezmeš tátu.“ Upřímně řečeno mě tyto výroky docela iritují. Občas je totiž můžeme slyšet i dnes. Ale už v daleko menší míře, naštěstí.

Již přes půl století stále přibývá rozvedených matek. A to hlavně poté, co se rozvod stal jednou z možností řešení manželských neshod. A to i v případě přítomnosti leckdy malých a nezletilých dětí. V současné době s tvrzením, že „rozvod je zpravidla nejlepším řešením situace, když pár není schopen řešit své manželské problémy“, rozhodně nebo spíše nesouhlasí pouze kolem cca 16% mužů a 20% žen (ISSP, 2002). Naopak za nejlepší řešení u manželů, kteří se neumí dohodnout, považuje rozvod více než 60% všech mužů a žen (Dudová, 2008).

„Již od začátku 70. let roste ve všech evropských zemích i v USA počet dětí, které se narodily mimo manželství. Tento trend se po roce 1989 nevyhnul ani České republice. Je třeba zdůraznit, že se nejedná o děti, které se narodily rodičům neplánovaně, například z důvodu zanedbání antikoncepce. Rodiče spolu pouze neuzavřou manželství a jejich děti přijdou na svět jako plánované a chtěné. Vztah rodičů někdy z nejrůznějších příčin skončí a matky s dětmi zůstávají samy, často i bez finančního zázemí“ (<http://www.rodina.cz/clanek322.htm>). Stigma svobodné matky se postupem času zmenšuje. Dříve tomu bylo tak, že svobodné matky byly společností odsuzovány a jejich děti byly litovány. Z toho vyplývající vyplývalo znevýhodňující postavení svobodných matek ve společnosti. Dříve mezi svobodnými matkami bylo převážně hodně mladých žen, často nezletilých dívek, které těhotenství zaskočilo a překvapilo. Svou nerozvážností, naivitou a nezodpovědností to podcenily. V současnosti jsou svobodné matky zejména ženy v období střední dospělosti, zhruba okolo 35.-tého roku věku. Jejich finanční situace je natolik dobrá, že si mohou dovolit uvažovat a záměrně plánovat narození a výchovu dítěte samy, tedy bez partnera (Sobotková, 2001).

1.1.2 Osamělé matky v současnosti

V dnešní době není rodina svobodné matky ničím výjimečným. Na rozdíl od předešlých let, kdy bylo společensky nepřípustné, aby matka byla samoživitelka a sama vychovávala děti. Pokud žena zjistila, že je těhotná, vždy se spíše uzavřel sňatek z rozumu, než aby dotyčná zůstala sama s dítětem. Dnes je však jiná doba a svobodné matky, které žijí samy s dětmi jsou společností uznávány stejně, jako matky, které žijí v manželství a v tradiční nukleární rodině. Rodiny svobodných matek vznikají čím dál tím víc. Mladí lidé se bojí závazků a zodpovědnosti, a proto spolu raději jen žijí, než aby se vzali a žili spolu jako manželé. Manželský svazek je pro ně příliš vážný krok. I když přijde na svět dítě, nic se nemění. Partneři spolu dál žijí jako druh a družka. Po čase zjistí, že se k sobě nehodí, a tak se rozejdou. Anebo se rozejdou ještě dříve, než se dítě narodí. A hned tu máme rodinu svobodné matky. Někdy si partnerka najde nového partnera, jindy zůstává sama.

„V současné době je naše společnost ke svobodným matkám spíše tolerantní. Přes 83 % žen a 77 % mužů soudí, že chce-li žena mít dítě jako jediný rodič a nechce mít stálý vztah s mužem, pak by jí tuto možnost nikdo neměl upírat. V šetření provedeném v roce 2005 pak více než 51 % dotázaných žen spíše nebo rozhodně souhlasilo s výrokem: „Chtěla byste mít dítě, i pokud byste ho měla vychovávat sama bez partnera? Tuto toleranci lze chápat na straně jedné pozitivně, nicméně na straně druhé ji lze reflektovat také z pohledu práva otců na své děti, které je do jisté míry takto vyjádřenou tolerancí svobodných matek spíše popíráno“ (Dudová, 2008, s. 29).

Za uplynulý rok se narodilo mimo manželství už více než třetina dětí. Z nich asi polovina se narodila skutečně osamělým ženám, které nežijí s druhem, uvádí Dana Hamplová ve své publikaci s názvem Děti na psí knížku. "Znepokojující je, že podíl osamělých mezi těmi neprovdanými v posledním desetiletí stabilně stoupá. Nyní se už zhruba pětina dětí rodí do neúplné rodiny," doplňuje autorka (http://ona.idnes.cz/vztahy-sex.aspx?c=A081027_155925_ona_vztahy_ves).

Dle Dunovského je pohled na neúplnou rodinu následující: „současná dnešní neúplná a často málodětná rodina ztratila jednu ze svých důležitých historických funkcí, a to připravit děti na mateřství a otcovství tím, že sourozenci, ve vícečlenných rodinách se starali vzájemně o sebe, a tím si vštípili představu i o odpovědnosti dané věkem a věkovým zařazením. Tuto přirozenou přípravu současná rodina obvykle jen s jedním nebo dvěma dětmi narozenými krátce po sobě - neposkytuje. Zatím ji ani plně nenahrazuje výchova

k mateřství a rodičovství, zařazená do rámce pedagogického a osvětového působení. Odtud pak plynou mnohé další poruchy“ (Dunovský, 1986, s. 11).

Nyní zde pro zajímavost uvádím jeden výzkum, který se týká osamělých matek. Jmenuje se: „Matky v číslech“ a zde jsou jeho výsledky:

„Zhruba pětina dětí z celé populace se rodí osamělým matkám. Vloni činil podíl dětí narozených mimo manželství 34,5 %. Z toho zhruba polovina dětí se narodila osamělým ženám. Vysokoškolačky zachovávají tradiční postup - 80 % z nich je při porodu prvního dítěte vdaných. Jen menšina žen se základním vzděláním má při porodu prvního dítěte manžela (20 %). U dětí narozených mimo manželství byl údaj o otci uveden u 71 %, u zbývajících 29 % nemanželských dětí zůstala fakta o otci neznámá. Tento podíl je vyšší u matek se základním vzděláním - jejich děti nemají v rodném listě otce v 44 % případů“ (http://ona.idnes.cz/vztahy-sex.aspx?c=A081027_155925_ona_vztahy_ves).

1.1.3 Osamělé matky – psychologický pohled

Nyní bych se ještě chtěla věnovat tomu, jak celou situaci osamělé matky zvládají z pohledu psychologického. Jde totiž o to, že matky, které se o dítě starají samy mají větší odpovědnost nejen za dítě, ale i za sebe. Na rozdíl od matek, které mají i manžely, nebo partnery, kteří jim s výchovou dítěte pomáhají. Osamělá matka si moc dobře uvědomuje, že kdyby se s ní cokoliv stalo, tak dítě bude sirotek. Tím, že nemá partnera je všechna odpovědnost pouze na ní. Odpovědnost za zdraví dítěte, za jeho řádnou výchovu, za jeho výživu, za zabezpečení dostatku financí na všechno důležité pro ni samu a pro dítě, atd. Být v této roli je občas velmi složité, obtížné a stresující. A to mohu potvrdit ze své vlastní zkušenosti. I když je matka v pozici, že finančně sama všechno zvládá, přesto na ni doléhá tlak toho, že se nemá se svými každodenními starostmi komu svěřit. Navíc dítě je na ni často citově značně fixované. Abych to nejmíc zjednodušila: osamělá matka musí být dost silná na to, aby všechn ten nápor zvládla. K tomu, aby měla dostatek finančních prostředků na zabezpečení sebe a dítěte potřebuje dobrou práci. Dobrá práce však vyžaduje zase to, aby ta matka měla dostatek času, který jí bude věnovat. Dostatek času pro práci však znemožňuje mít i dostatek času na dítě. Takže je to vlastně takový začarovaný kruh, ze kterého je vlastně jen jedno východisko, a tím východiskem je nový partner. Ale o tom jsem se již zde jednou letmo zmiňovala. Více se tomuto tématu budu věnovat v následující kapitole.

„Koncem 19. století vzniká tzv. kult mateřství – mateřská láska je oslavována, mateřské instinkty jsou nekriticky přeceňovány (Badinter, 1980). Mateřské roli je přisouzen zásadní význam ve zdravém vývoji dítěte. Kult mateřství pronikl do názorů psychologů (zejména amerických) a převládal v nich od 40. let 20. století po dlouhou dobu. Otec měl fungovat hlavně jako živitel rodiny a na psychický vývoj dítěte měla zdánlivě vliv pouze matka. Evropská psychoanalytická teorie ovšem přiznávala otci zásadní roli, přestože zpočátku jen symbolickou. Ve shodě s Lacanovou teorií (podle které je postava otce, nebo spíše jeho symbolická představa, „jméno otce“, naprosto nezbytná pro socializaci dítěte, přetržení pouta s matkou a potažmo přírodou a vstup do sociálního, „mluvícího“ světa) je podle psychoanalýzy pro zdravý psychický vývoj dítěte nutná alespoň symbolická přítomnost vlastního otce“ (Sullerot, 1992, In Dudová, 2008, s. 20).

Osamělé matky, které zůstanou se svými dětmi samy musí řešit hned několik problémů najednou (neplatí pro matky, které jsou osamělými matkami dobrovolně). Hlavním důvodem proč osamělé matky upadají do stresu a špatné psychické kondice je to, že se potýkají s nedostatkem finančních prostředků, za další jsou to problémy se zaměstnáním a potom také to, jak vlastně úspěšně skloubit profesní život s osobním tak, aby to mělo co možná nejmenší negativní důsledky pro dítě (Sobotková, 2001). Specifickým odvětvím jsou svobodné matky, kterým bych se chtěla nadále v této kapitole věnovat. Rodina svobodné matky má oproti tradiční rodině, ve které je i otec, hned několik nevýhod.

Za prvé to je horší finanční situace (nemusí to být pravidlem, ale ve většině případů to tak je), neboť rodina má jen jeden příjem namísto dvou. I když tato rodina pobírá sociální dávky, nikdy se celkový příjem nevyrovná tomu, jako by byl v případě, kdyby byl v rodině i otec, další živitel. Matka ze svého jednoho platu musí živit sebe i dítě, nebo děti. Poněvadž je to svobodná matka, a ne rozvedená, nemá ani v některých případech nárok na výživné na děti od jejich otce. Výživné může svobodná matka požadovat jen v případě, že otec je uveden v rodném listě dítěte. V opačném případě (pokud není určeno otcovství a otec je neuveden), nemá matka nárok ani na výživné, ani na žádné jiné sociální dávky (kromě přídatku na dítě). Takové jsou u nás zákony. Existují však i případy, kdy matka samoživitelka vydělává hodně peněz, a tudíž co se týče finanční stránky, nepocituje její rodina žádnou újmu. Ale tyto případy jsou spíše ojedinělé a výjimečné. V naprosté většině případů rodina svobodné matky má finanční problémy a musí se hodně pracovně snažit, aby si udržela určitou životní úroveň. Navíc s věkem dítěte roste i finanční rozpočet rodiny. Dokud

je dítě malé, potřebuje pouze plenky, pokud není kojené tak nějakou náhradní stravu a pár kousků oblečení, které maminka na tak malé děti koupí nejčastěji v second-handu. Jak dítě postupně roste, potřebuje stále více. Nejen kvalitní stravu (ovoce, zelenina, maso, ryby,.....atd.), ale i peníze na zájmové kroužky a jiné věci, které požaduje, neboť je mají všichni děti jeho věku. S nástupem do školy jsou to pak další finančně náročné investice. Oblečení, kvalitní boty, aktovka, vybavení do školy, různé školní akce, školní fond, atd. Upřímně řečeno nedovedu si ani představit jak to taková svobodná matka všechno finančně zvládá, pokud ji nepomáhají rodiče. Já sama mám to štěstí, že mi rodiče pomáhají.

Za druhé to je častokrát špatná bytová situace, se kterou se rodina svobodné matky potýká. To je samozřejmě spojeno s již výše jmenovanou finanční situací. Svobodné matky nejčastěji bydlí spolu se svými rodiči, nebo v podnájmu, protože nemají dost peněz na koupi vlastního domu či bytu. Pokud bydlí u svých rodičů, tak mají výhodu i v tom, že za bydlení ušetří spoustu peněz. Jakmile bydlí svobodná matka s dítětem sama, jsou zde další nemalé finanční náklady spojené s bydlením. Nájem jsou dnes dost drahé. Výhodu mají ty matky, jejichž rodiče jí a jejímu dítěti pomohli např. tím, že jim koupili byt. V takovém případě to má matka ulehčené a má o starost méně. Avšak není mnoho takových případů.

Za třetí to je problém s vyplácením sociálních dávek. Co se týče příspěvků, nemá na ně svobodná matka nárok v případě, že nemá v rodném listě dítěte uvedeno jméno otce dítěte (jak jsem již zmiňovala výše). Jedná se zejména o příspěvek na bydlení a sociální příplatek. Bohužel nevím proč to tak je, ale myslím si, že by to mělo být právě naopak. Matky, které vlastně nedostávají na dítě ani výživné a jsou odkázány pouze na svůj plat nemají nárok na žádnou sociální dávku. Myslím si, že pokud matka do rodného listu dítěte otce neuvede, jistě k tomu má pádný důvod a nikdo by neměl mít právo ji vyslýchat a nepřiměřeně kladenými otázkami se dotazovat, kdo je otcem a proč není v rodném listě uveden, atd. A na tomto základě ji nedat nárok na čerpání jakékoliv sociální dávky. Přijde mi to opravdu ponižující a nesprávné.

V případě, že však svobodná matka má v rodném listě svého dítěte otce zapsaného, má samozřejmě nárok na všechny dostupné sociální dávky + i na výživné na své dítě, které bude pobírat od otce dítěte. Výši výživného stanovuje soud. Dalo by se polemizovat o správnosti výši výživného, neboť toto určuje soud na základě doložení příjmů. A to už je otázka čestnosti a poctivosti každého muže. Z osobní zkušenosti vím, že si otcové nechávají přiznávat jen minimální výši platu, jen aby nemuseli na své vlastní dítě platit víc, než

je nezbytně nutné. Celé mi to připadá jako tragikomedie. Muž si zplodí dítě, snad z rozmaru, nebo nevím proč, a pak, když je volán k odpovědnosti za své činy, tak se snaží co nejrychleji dát od toho ruce pryč a co nejdříve to vyřešit. Samozřejmě tak, aby ho to co nejméně finančně zatěžovalo. Kde se v nich bere ta ješitnost a drzost? Dítě by nemělo doplácet ani materiálně, ani citově na to, že jeho biologičtí rodiče nejsou manžely, anebo partnery. To strádání po citové stránce se bohužel projeví asi vždycky. Ale proč k tomu ještě dítěti přidávat finanční krizi?

Za čtvrté to je nedostatek času. Pokud dítě odroste a matka nastoupí do práce, časem zjistí, že na dítě má daleko méně času, než by si přála. Nastává už spousta povinností spojených s matčinou včasnou docházkou do práce a s docházkou dítěte nebo dětí do školky, či do školy. Čas je velmi limitující, a pokud je na všechny ty povinnosti žena sama, tak toho má opravdu velmi moc. Školky často zavírají kolem čtvrté hodiny, takže maminka sotva stačí rychle odejít z práce vyzvednout svého drahého potomka, poté utíkají do nejbližšího obchodu na menší nákup pečiva, ovoce, zeleniny, atd. a rychle domů uklidit, navařit večeři a přichystat sebe i dítě na další perný pracovní den. Když je dítě starší a chodí už do školy, není situace o moc lepší. Družiny také nejčastěji zavírají ve čtyři. Rozdíl je v tom, že pokud už dítě přešlo první třídou, většinou už chodí domů samo. Takže maminka může v klidu nakoupit a poté teprve spěchat domů za dítětem. Také je však tlačena časem, neboť příprava do školy je náročnější, a tudíž by matka měla dítěti věnovat svůj čas mezi přípravou večeře a uklízením domácnosti a pomoci mu s přípravou úkolů. Dítě se musí již v brzkém věku naučit samostatnosti a pomáhat mamince. Nezanedbatelná je i otázka dodržování nočního režimu a ukládat dítě každý den nejlépe ve stejnou dobu. Pokud toto všechno matka samoživitelka zvládne na čas, pak má volný večer, kdy se může dostatečně věnovat pracím, které nestíhá přes den, jako např. praní, žehlení, popř. sledování televize, nebo studium. Sama vím, že je to příliš náročné. Vše vyžaduje naše plné soustředění a nasazení a čas tak rychle ubíhá.....Pokud matka samoživitelka potřebuje k životu hodně kvalitního spánku, pak je téměř nemožné takto fungovat. Časem ji všechny ty povinnosti vysílí a začnou stresovat. V podstatě přijde na to, že není možné se o dítě starat sama. Musí si najít nějakou pomoc, nebo to psychicky, fyzicky, finančně, ani časově nezvládne. Je to začarovaný kruh, ze kterého není úniku. Do práce chodit matka samoživitelka musí, neboť v opačném případě by její rodina nemohla vůbec fungovat. Pokud však chodí do práce, je to často jen za podprůměrný plat, takže si její rodina může dovolit koupit jen to nejnnutnější co opravdu potřebují, jako např. jídlo, levné oblečení, zájmové kroužky dětí, a dopravu.

Když však matka chodí do práce, podotýkám že za podprůměrný plat, tak pak nemá dostatek času na své děti a nemůže se jim věnovat tak, jak by si představovala, že by bylo ideální. Je na všechno sama a všechna tíha zodpovědnosti za celou její rodinu leží na jejích bedrech. Často nemá ani člověka, kterému by se mohla svěřit, nebo si s ním popovídat. A pokud nemá zastání ani u své původní rodiny a nefungují babičky a dědečci, pak je situace velmi zlá.

Za páté to je problém s chybějícím otcem v rodině a s partnerstvím. Dítě přirozeně chce, aby mělo doma otce. A pokud tam není fungující biologický otec, hledá náhradu někde jinde. Dítě má potřebu být milováno a mít vzory. Nejen matkou jako ženou, ale i otcem jako mužem. Proto se svobodná matka často ocitá na křižovatce mezi obávanou realitou a toužebným přáním. Obávaná realita je to, zda si má najít nového partnera, jaký bude, zda bude mít rád i její dítě, jestli bude schopen fungovat jako otec, atd. Toužebné přání pak vystihuje to, že každá žena (a svobodná matka snad ještě víc) touží mít partnera, někoho blízkého vedle sebe a dobrého otce pro dítě. Chce mít úplnou a funkční rodinu. Dobré je pak to, pokud to chce i dítě a matka má jistotu, že dítě jejího nového partnera přijme bez problémů. Jsou však i takové děti, které nového tatínka nechtějí a žárlí na něho. Domnívám se, že takových dětí je jen malé procento, ale přesto jsou. Dítě se bojí o svou matku, má strach ze ztráty pozice, ze ztráty matky a její lásky, náklonnosti a péče. Jistě je to velmi těžké přijmout do svého života nového člověka, ale myslím si, že se to vyplatí a že za cenu plnohodnotné a šťastné rodiny to stojí. Jde jen o to vybrat si správného partnera. Jistěže se může stát, že žena bude mít obavy, a přestože nového partnera chce, bude mít problémy s navázáním nového vztahu. Již jednou ji potkala špatná zkušenost a ona přirozeně nebude chtít, aby se tato opakovala, tudíž nebude mít důvěru v partnerství, což ji značně omezuje v navázání nového vhodného partnerství. Je už na každé svobodné matce konkrétně, jak se k tomuto postaví a jak si dál představuje nejen budoucnost svou, ale i svého dítěte. A pokud touží po klasické rodině otec-matka-dítě, měla by přemoci svůj strach a zbabělost a vydat se cestou naděje a partnerství.

2 RODINA

Dle Jandourka je rodina „forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti. Další znaky toho, co je rodina jsou sociokulturně podmíněny. Patří k nim společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků atd. Funkcemi rodiny jsou reprodukce lidského rodu a výchova potomstva“ (Jandourek, 2001, s. 206).

Dle Průchy je rodina „nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu“ (Průcha a kol., 2003, s. 202).

Pro většinu z nás je rodičovství naprosto přirozenou součástí života. Existují však vlivy, které působí negativně na schopnost přijímat a zvládat rodičovskou roli. Nazýváme je poruchy rodičovství. Matějček, Dunovský a Prokopec tvrdili, že poruchy vznikají tím, že rodiče nemohou, neumějí nebo nechťejí dělat to, co je pro zdárný vývoj dítěte potřebné (<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=1211>).

„V pospolitém rodinném životě si někdy ani dost jasně neuvědomujeme, že dítě nebude žít věčně pod ochranným vedením rodičů, kteří by mu svými výchovnými zásahy stále určovali, co je dobré a co nikoliv. Něco takového nemůže být ovšem ani cílem výchovy. Děti, které zůstaly příliš závislými na vedení rodičů a kterým nebylo dovoleno, aby vypsely a osamostatnily se, doplácet na to často v celém dalším životě. Zůstávají infantilní čili dětinskými ve svých postojích, zájmech a vztazích. Jednou přece bude muset naše dítě samostatně vkročit do života – a na to musí být připraveno“ (Matějček, 2007, s. 97).

Dítě, které vyrůstá ve funkční a spokojené rodině má opravdu důvod ke spokojenosti. Ale kolik takových dětí v dnešní době je? Řekla bych, že velmi málo. Stačí se pozorně podívat kolem sebe a hned uvidíme, kolik rodin je rozvedených, neúplných, nově vzniklých, anebo úplných, ale nefunkčních. Já osobně znám hodně párů, kteří spolu zůstávají „jen kvůli dětem“. A vždy, když slyším, že se takto někdo vyjadřuje, tak je mi z toho smutno. Ano, je to smutné. Je to výmluva. Lidé třeba nemají sílu z nefungujícího vztahu odejít, anebo mají jiné důvody, proč zůstávají, ale myslím si, že na děti se jen vymlouvají, aby zastřeli ten hlavní a opravdový důvod. Neboť přece kdyby jim šlo právě o blaho a spokojenost dětí, tak by nemohli udržovat vztah, který nefunguje a ve kterém nejsou šťastní. Protože pokud

nejsou šťastní rodiče, nebudou tam šťastné ani jejich děti. Ale to si zřejmě ti rodiče prvotně neuvědomují. Bojí se, že kdyby odešli, tak že by děti trpěly. Ale jak uvádí ve své knize Zdeněk Matějček: „Jedna klasická psychologická studie zabývající se takovými dětmi nese příznačný nadpis: Zranitelní, leč nezdolní“ (Matějček, 2002, s. 110). A to je přesně ono. Děti jsou citlivé a zranitelné, ale také v sobě mají jisté obranné mechanismy, které dovedou aktivovat, aby se dokázaly bránit. A já jsem přesvědčená o tom, že pokud člověk najde v sobě sílu a odhodlání odejít z nefungujícího vztahu (i když je to třeba manželství), který už ale nikomu neprospívá, pak i dítě s odstupem času pochopí, že to bylo možná to nejlepší řešení pro všechny zúčastněné. Důležité je, aby děti byly šťastné a spokojené. A předpokladem pro to jsou šťastní a spokojení rodiče.

2.1 Specifika úplné rodiny

„Těžkosti moderního života, práce matek mimo domov, dlouhá cesta z práce domů atd., to všechno přispívá k omezování času rezervovaného pro rodinný život. Jde to až tak daleko, že například někteří otcové vídají své děti jen o víkendech. Večer se vracejí pozdě a děti už jsou v posteli. Mohlo by myslet, že toto vratké postavení posílí pouto rodičovského páru a dá větší cenu okamžikům stráveným společně. Ale tak to vždycky není“ (Delaroche, 2000, s. 67).

Jiřina Prekop ve své publikaci *Jak být dobrým rodičem* předkládá hned několik zajímavých témat k zamyšlení a zároveň spoustu poutavých myšlenek. Například se zamýšlí nad tím, že pro dítě je nejdůležitější bezpečí a jistota. A úplná, funkční rodina je základním předpokladem toho, aby toto splňovala a dítěti to bezpečí a lásku poskytovala. Podle ní bezpečí spočívá v lidech, kteří jsou spolu těsně spojeni – manželé, rodiče, děti a sourozenci. Bezpečí je nejen teplo domova, ale i jistota v lásce. Pro dobře fungující rodinu je důležité, aby žena věděla, že ji její muž miluje a muž také musí vědět, že ho jeho žena miluje. I když jsou třeba rozdílní a mají jiné návyky. Láska tam musí být. To je základ všeho. Tím pádem je bezpečí, které vychází z lásky, absolutní. Vlastně to ani jinak nejde. Neexistuje trocha bezpečí, nebo málo bezpečí, to už se pak spíše blíží více pojmu nebezpečí. A tak je to i s věrností. Pokud by vám váš muž na otázku zda je vám věrný odpověděl, že „trochu“, pak je vám jasné, že vám věrný není. Stejně tak se nedá být např. trochu, nebo málo těhotná. Tyto stavy musí být úplné. Láska poskytuje bezpečí teprve tehdy, až se osvědčí jak v dobrých, tak ve zlých časech (Prekop, 2001, s. 21-22).

Každá úplná a funkční rodina by měla svému dítěti poskytovat hlavně jistotu, oporu, důvěru a především lásku rodičů. A za to nesou rodiče odpovědnost.

„Ideál rodiny se dvěma rodiči není v reálném životě vždy naplňován, ale přesto má svůj stálý význam: kvalitní vztah mezi rodiči je modelem, podle něhož se děti učí vytvářet své budoucí vztahy. Proto by děti měly vnímat cit, vzájemnou podporu a spolupráci v rodině i dobré vztahy rodiny se širším okolím“ (Sobotková, 2001, s. 134).

2.2 Specifika neúplné rodiny

„Rodina neúplná je rodina redukována rozvodem nebo smrtí otce, matky, obou rodičů, nebo tvořená svobodnou matkou a dítětem“ (Jandourek, 2001, s. 207).

Neúplná rodina je tvořena jedním z rodičů a jeho nezletilým dítětem, nebo dětmi. Neúplné rodiny jsou v dnešní společnosti docela běžnou praxí. Otázkou zůstává, zda je to dobře, že se společnost staví k těmto rodinám s takovou benevolencí. Jistěže nikdo nemůže nakazovat a přikazovat druhým lidem, jak je vhodné žít a s kým, ale na druhou stranu neúplných rodin díky rozvodům rok od roku přibývá. Ale nejsou to jen rozvody, kdy po rozpadu manželství, nebo vztahu zůstane jeden z rodičů (zpravidla matka) se svým dítětem, nebo dětmi sám. Jedná se i o matky, které např. nebyly nikdy provdané, nicméně přesto si pořídily potomka. Také bych zde měla zmínit i případy, kdy např. jeden z rodičů zemře, anebo je ve výkonu trestu odnětí svobody, anebo z různých jiných důvodů přestal jako rodič fungovat. Ať už dočasně, anebo trvale.

To, co mne zajímá nejvíc je to, jaký vliv to má na dítě, že vyrůstá v neúplné rodině. Já sama pocházím z neúplné rodiny, neboť moji rodiče se rozvedli, když jsem byla ještě malá. Nicméně si myslím, že jsem nějakou extrémní ztrátu neutrpěla. Je pravda, že mi chyběl mužský vzor v rodině, ale to se dalo přežít. Asi to byla lepší situace, než kdyby se rodiče hádali, nebo pili alkohol, nebo jinak zneužívali sebe navzájem, nebo dokonce mě jako dítě. Takto proběhlo všechno v klidu a já jsem časem pochopila, že rodiče spolu nejsou proto, že si nerozumí a nemají se už rádi. Nic špatného jsem na tom neshledávala. Fakt je, že jsem si model silné a sebevědomé ženy jako matky odnesla s sebou do života. Ne vědomě, ale podvědomě. Ptáte se proč? No, protože i já spadám nyní znovu do kategorie neúplných rodin. Jsem svobodná matka, nebo-li osamělá, která vychovává dítě sama bez partnera.

3 VÝCHOVA DÍTĚTE V NEÚPLNÉ RODINĚ

„Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Účinnost výchovy je závislá na míře interiorizace výchovných vlivů vychovávaným jedincem. Z moderního hlediska je proto výchova především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujícími jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností“ (Průcha a kol., 2003, s. 277-278).

Definice výchovy dle Pedagogického slovníku je všeřikající, honosná a pravdivá. Ale mě osobně se velmi líbí jiná definice a to na téma, kdy je pravý čas s výchovou začít. Tuto ve své knize uvádí Zdeněk Matějček a já bych ji na tomto místě ráda ocitovala: „Často se také cituje příhoda slavného francouzského pedagoga, k němuž přišla jedna matka s otázkou, kdy má začít vychovávat svého syna. „Kolik je mu let?“ otázal se pedagog. „Pět,“ odpověděla matka. Nato slavný muž zvedl prorocky ruce a mocným hlasem zvolal: „Jděte rychle domů, ztratila jste pět nejcennějších let!“ (Matějček, 2000, s. 7).

Výchova dítěte v rodině, kde je pouze jeden rodič (častěji je to matka) je náročnější, než když jsou v rodině přítomni oba dva rodiče. Už jen proto, že časová náročnost brání matce v tom, aby se dítěti věnovala tak, jak by si představovala. Osamělá matka musí svůj čas dělit mezi práci, domácnost, dítě, nebo děti, případně mezi další aktivity. Pokud se na výchově dítěte podílí oba rodiče je rozdíl v kvantitě času, který si může žena dovolit trávit s dítětem. Ovšem na druhou stranu je podstatnější kvalita času, který žena s dítětem tráví. Pro dítě je prospěšnější, když se mu rodič opravdu věnuje. Když mu naslouchá, a když spolu mohou dělat nejrůznější věci, jako např. sportovat, anebo když dítě může rodiči s něčím pomáhat. A od toho se odvíjí dětská radost a spokojenost. Od kvality času stráveného s rodičem. A nezáleží na tom, zda jsou v rodině oba dva rodiče, anebo jen jeden rodič, např. osamělá matka. Dle mého názoru je důležité především to, aby dítě bylo vychováváno s bezpodmínečnou láskou, pochopením, empatií a trpělivostí. Neboť:

„Mnoho lidí pozbylo identitu zásluhou svých manipulativních rodičů. V životě se jen podřizují a bojí se být sami sebou. Myslí, že se musí stále někomu zavděčovat. Potřebují schválení své činnosti a někdy i existence, protože se bojí, aby neztratili lásku a přízeň bližních. Nevědí, kdo jsou a nezávislost se samostatností je děsí. Jsou otroky druhých, kteří

je manipulují a vykořisťují. Celý jejich život je určován odměnou a trestem a tak zůstávají na nejnižším stupni lidského vývoje“ (Rheinwaldová, 1993, s. 75).

3.1 Výchovné styly v rodině

Do výchovy zahrnujeme také různé výchovné styly. Pomocí výchovných stylů působí rodič, učitel, nebo vychovatel na vychovávaného. Dle Průchy jsou tradičně uváděny tři základní výchovné styly: autoritativní výchova, liberální výchova a demokratická výchova. Existují však i novější klasifikace, které vychází z empirických výzkumů. A ty se třídí podle několika nezávislých dimenzí, např. láska – hostilita, autonomie – kontrola. Jsou i takové modely, které uvádějí vyšší počet dimenzí. Popisují nevhodné a pro dítě škodlivé styly výchovy. Je to např. výchova rozmazlující, zavrhuje, nadměrně ochraňující, perfekcionistická, nedůsledná, zanedbávající, nebo dokonce týrající a zneužívající (Průcha a kol., 2003).

Já jsem se rozhodla dále se věnovat jen těm třem základním výchovným stylům, které Průcha popisuje, a to je: autoritativní výchova, liberální výchova a demokratická výchova. Dle mého názoru toto základní dělení stačí proto, aby si člověk dokázal představit a uvědomit co do kterého výchovného stylu patří, popř. jak on sám vychovává své děti a který styl k tomu využívá. Další zmiňované modely výchovy jsou už natolik konkrétní svým názvem, že každý člověk přesně ví, jaká výchova se za tím, či oným stylem skrývá.

Jenom bych se zde ráda ještě zmínila o některých zásadních chybách, kterých se rodiče při výchově dopouští. Ať už tak činí vědomě, nebo nevědomě. Dle mého názoru největším prohřeškem je to, že rodiče dávají svým dětem podmíněnou lásku. Podmíněná láska je opakem lásky nepodmíněné. A nepodmíněná láska znamená to, že někoho máme rádi, nebo milujeme čistě jenom proto, že je. Tento druh lásky není vázán na splnění žádných podmínek. Často rodiče svým dětem říkají výroky typu: „když nesníš to maso, tak tě nebudu mít ráda“, anebo: „když nebudeš hodný a poslušný, nebudu tě mít ráda“. Určitě každý známe spoustu takových a jim podobných výroků, které jsme buď sami použili, anebo byly v rámci výchovy uplatňovány na nás samotných. Chtěla bych všechny rodiče před těmito výroky varovat. Myslím si, že jsou pro dětskou psychiku hodně špatné a absolutně nevhodné. Dítě by mělo vyrůstat s pocitem, že je milováno, ale ne pro nějaký důvod. Prostě jen tak, proto. A toto je moc důležité vědět. A nejen vědět, ale i cítit. Dítě by mělo cítit, že je bezpodmínečně svými rodiči milováno. Toto shledávám jako elementární předpoklad

dobré výchovy. Další chyba, které se rodiče dopouští je necitlivé srovnávání vlastních dětí s ostatními. To je např. v případě, že dítě donese špatnou známku ze školy a rodiče se ihned ptají, jakou známku dostali ostatní jeho kamarádi. A pokud se dozví, že lepší, pak na dítě udeří svými výčitkami, že i ono mohlo být tak dobré jako jeho kamarád. Netýká se to jen známek a školního prospěchu, ale celé škály různých věcí, jako je např. chování dítěte, jeho oblečení a vůbec celého jeho stylu. Pokud dítě neustále srovnáváme s někým jiným, nabude pocitu méněcennosti. Když např. kritizujeme jeho chování, které se nám nelíbí, nebo se nám jeví nevhodné, neměli bychom se soustředit a upozorňovat na chování jeho vrstevníků, které se nám líbí. Je to neustálé srovnávání a odsuzování. Odsuzujeme nejen jeho chování, ale v podstatě celou osobnost. A takto vychovávané děti vyrostou v jedince, kteří se budou stále srovnávat s ostatními a nikdy sami pro sebe nebudou dost dobří. Rodiče také velmi často podceňují své děti a používají více kritiky, než chvály. To je samozřejmě také příčinou malého sebevědomí dětí. Nikomu z nás by se nelíbilo, kdyby ho někdo pořád kritizoval. To bychom si měli vždycky uvědomit před tím, než začneme kritizovat své děti. A spíše hledat a soustředit se na to, co udělaly dobře, nebo v čem vynikají a za to je chválit. Vždyť ani my, rodiče, nejsme dokonalí a děláme chyby. Jde ale o to, abychom si to dokázali přiznat. Poněvadž ani to, že se snažíme být dokonalými rodiči není dětem ku prospěchu. „Kdo dětem předvádí dokonalý, perfektní obraz dospělého, ten jim nejen ztěžuje postupné uvědomování vlastní hodnoty, ale proměňuje výchovný proces ve vrcholový sport – „Chci přece jen tvé dobro!“ – na jehož konci je netrpělivost, stres, vzájemné přetěžování. Děti nepotřebují jen grandiózní, všemohoucí, všude suverénní dospělé. Děti potřebují také vychovatele, který dělá a přiznává chyby. Chyby druhého povzbuzují, aby to dělal jinak, možná správněji. Strach udělat chybu činí výchovu často sterilní a bezcitnou“ (Rogge, 2000, s. 121–122).

A nyní popíšu blíže základní výchovné styly, jak jsem se již výše zmiňovala.

3.1.1 Autoritativní výchova

Je to taková výchova, při které se používají především rozkazy a tresty. Má malé porozumění pro zájmy a potřeby dětí a potlačuje jejich iniciativu. Vede k závislosti na vychovateli a zvýšené agresivitě, nebo naopak submisivitě (Průcha a kol., 2003). Po dítěti se požaduje naprostá poslušnost. Rodiče, nebo jiní dospělí jedinci, kteří dítě vychovávají (mohou to být i prarodiče, učitelé, vychovatelé, atd.) se stylizují do role autoritářské a po dítěti vyža-

dují, aby poslouchalo a plnilo jejich rozkazy a nařízení. Tento výchovný styl je stejně jako liberální výchova považován za extrém. Není pro děti příliš vhodný. Děti jsou brány spíše jako stroje, které by měly vykonávat a plnit povely, kterých se jim dostává. Na jejich vlastní názor se nebere ohled. Autoritativní výchova přikazuje, nakazuje, zakazuje, nařizuje. Lidé, kteří používají tento styl výchovy, používají ve výchově také hodně tresty. A protože děti jsou nerady trestány, raději příkazy a zákazy respektují a plní. Nebezpečí tkví v tom, že z takto vychovávaných dětí vyrostou závislí a málo iniciativní jedinci. Nebudou mít v budoucnu problém s tím plnit úkoly, které jim zadá nějaká jiná osoba, ale na druhou stranu se nebudou umět vyjádřit a seberealizovat. Stále budou čekat na to, až jim někdo jiný řekne co mají dělat a to pak udělají. Ale sami od sebe se nebudou umět prosadit. Možná, že budou mít hodně dobrých nápadů jak určité věci dělat, ale nebudou mít tu odvahu říct to nahlas. Proč? Protože tak byli vychovávaní. Naučili se tomu, že pokud nechtějí být potrestáni musí splnit to, co se jim řekne. Ale nikdo je už nenaučil tomu, že je důležité také to, co si o daném úkolu, nebo situaci myslí. Že je důležité říct ostatním svůj názor. I když to není třeba nejlepší řešení to co je napadlo, ale je to jejich myšlenka a tu by se neměli bát vyřknout před ostatními. Jde o to přestat mít strach z autorit, někdy i domnělých a začít se projevovat. Nebát se říci svůj vlastní názor ostatním. I když se jedná o děti, neměli bychom jako rodiče podceňovat jejich názory a myšlenky. Dle mého názoru je nesmysl vyžadovat po dětech 100% poslušnost. Dokonce znám takové rodiče, kteří jsou pyšní na to, že jejich děti je poslouchají tzv. „na slovo“. Rádi se tímto pyšní před ostatními rodiči a před známými. Domnívají se, že když je děti hned poslechnou a vyhoví jim v jejich příkazech, takže v očích svých známých a ostatních rodičů získají obdiv za to, jak dobře mají své děti vychované. Je pravda, že v dřívějších dobách to tak opravdu bylo. Rodiče, kteří měli takto poslušné dítě byli považováni za vzor pro ostatní rodiče. A vlastně to bylo brané jako jakási samozřejmost poslouchat své rodiče na slovo. Ale to byla doba minulá. Dnes už je našťástí všechno jinak. K dítěti se přistupuje jako k osobnosti a klade se důraz na jeho nejlepší fyzický, psychický a duševní vývoj, což ruku v ruce s autoritativní výchovou nejde. Dnes jsou takoví rodiče, kteří požadují po dětech absolutní poslušnost považováni spíše za despoty a v krajních případech za tyrany. Tito rodiče vychovávají z dětí závislé, nesamostatné bytosti. Potlačují jejich přirozenou potřebu projevit se. Osobnost takto vychovávaných dětí je narušena. Jejich přirozený vývoj je značně omezen. Jejich přání, touhy a myšlenky nejsou nikdy vyslyšeny. Jak se asi cítí? Asi si dokážeme představit, co z takových dětí vyrostou za dospělé jedince. Jak se budou chovat a jaké problémy si s sebou z dětství

přinesly do života. Budou mít problémy jak v pracovních, tak i v osobních vztazích. Zřejmě se budou velmi těžce prosazovat, neboť budou zvyklí, že pokud mají nějaký nápad, nebo touhu, je lepší ji potlačit a soustředit se na to, co chtějí ostatní. Budou připraveni na to, že vždy u nich bude někdo, kdo jim bude říkat, co mají dělat. A jakmile nikdo takový nebude, začnou být nervózní a nesví, protože nebudou vědět, jak se v takové situaci chovat a jak reagovat. Zkrátka vždy budou závislí na názoru druhých lidí.

3.1.2 Liberální výchova

Je to taková výchova, která postrádá řízení. Buď ho postrádá úplně, anebo ho má velmi slabé. Nemá skoro žádné požadavky, tudíž vede k malé odpovědnosti, k nerespektování a neuznávání skupinových norem, snižuje organizaci a integraci práce ve skupině a také efektivitu jejích výsledků (Průcha a kol., 2003). Dítěti se nechává absolutní volnost. Je to vlastně opak autoritativní výchovy. Opět extrém. Tento výchovný styl je specifický tím, že rodiče nedávají příkazy, rozkazy a nařízení, ale naopak nechávají dítě, aby si víceméně dělalo, co chce. To je samozřejmě velmi stručně a obecně řečeno, ale je to tak, že liberální rodiče nechávají dítě, aby si samo rozhodlo, co chce, nebo nechce dělat, co bude jíst, co si obleče, atd. I důležité věci, o kterých by měli rozhodovat oni jako rodiče, nechávají na rozhodnutí svých dětí. Spíše to vypadá tak, že rodiče se v tomto případě své zodpovědnosti zbavují a přenechávají ji svým dětem. Tito rodiče jsou až příliš benevolentní a neuznávají autority. Snaží se být se svými dětmi spíše kamarádi, avšak nedokáží tento vztah plně korigovat, takže sklouzne až k tomu, že přenechávají veškeré pravomoce a rozhodování svým dětem. Domnívají se, že pro děti je dobré, aby samy za sebe bojovaly a rozhodovaly se samy v důležitých věcech. Ale děti se naopak mohou cítit tímto postojem vyvedeny z míry. Neboť přemíra nesprávně stanovené zodpovědnosti vede k tomu, že děti příliš brzy vyspějí, neužijí si své dětství a jsou nuceny se chovat na svůj věk nepřiměřeně. V dospělosti je to určitě pro ně výhodou, protože jsou samostatné a nemají problém se zodpovědností a s rozhodováním. Jsou to většinou silné osobnosti, avšak nezřídka mívají problém s autoritami. Díky liberální výchově, která se jim v dětství dostala, jsou naučeni, že nemusí nikoho poslouchat a mohou si dělat jak sami uznají za vhodné, tudíž mají problém s uznáním jiných lidí jako autorit. Těžko se podřizují druhým lidem. A to může působit velké problémy jak v pracovních, tak i v soukromých vztazích. Největším problémem pro děti vychovávané liberální výchovou je asi to, že jsou příliš nezávislé na ostatních a mají-li se v něčem podřídít, anebo poslouchat příkazy jiných, tak jim to činí velké problémy. Proto

se tito lidé hodí do vedoucích pozic. Naopak v podřízených pozicích nebývají šťastní. Co je ještě důležité říci o tomto výchovném stylu je to, že nepoužívá žádné tresty. Což není také příliš vhodné, protože děti pak neznají hranice. Žijí v dojmu, že si mohou dovolit cokoli, protože ví, že je rodiče nijak nepotrestají. A jak všichni dobře víme, děti hranice potřebují, je to nezbytné vymezení toho, co mohou a nemohou. Hranice pro ně mají důležitý úkol informovat je, co je správné a co si mohou dovolit a co už nikoliv. Pokud nejsou hranice stanoveny děti se cítí nejisté a nemají pocit bezpečí. A to pro jejich další vývoj není moc vhodné. Protože pocit jistoty a bezpečí patří k základním dětským potřebám.

3.1.3 Demokratická výchova

Je to taková výchova, která se vyznačuje působením dobrých vzorů, neuznává tresty, má porozumění pro individuální potřeby dětí. Nejen, že podporuje spontánnost a diskusi, ale vede k rozvoji iniciativy a samostatnosti dětí. Učí je zodpovědnosti, respektu a kázni (Průcha a kol., 2003). Uznává dítě jako osobnost a respektuje ho. Je to ideální výchovný styl. Je však docela obtížné se tohoto výchovného stylu držet a být nevědomky nesklouzávat k jiným, méně vhodným výchovným stylům. Demokratická výchova se projevuje tak, že uznává svobodu, demokratičnost a mírné tresty. Rodiče zapojují dítě do chodu rodiny, tzn., že dítě spolurozhoduje o věcech, které se ho týkají, a proto cítí větší sounáležitost k rodině. Tím, že se dítě podílí na rozhodování ve věcech, které se ho týkají, tím se cítí být platným a důležitým členem rodiny. Má pak zdravé sebevědomí a utváří si tím i rovnoprávný postoj k ostatním lidem. Tento výchovný styl je založený hlavně na tom, že respektuje nejen osobnost dítěte, ale i jeho názory. Rodiče se nesnaží dětem vnutit jejich názory a vzorce chování za každou cenu, ale spíše se orientují na to, co je nejlepší konkrétně pro to jejich dítě. Výchova je založena hlavně na komunikaci mezi rodiči a dětmi. Rodiče svým dětem naslouchají a snaží se hledat takové řešení, které by nejlépe vyhovovalo všem. Na druhou stranu nenechávají děti rozhodovat o všem a nepřenáší na ně svou zodpovědnost, jako je to v případě liberální výchovy. Demokratický styl je spíše o tom, že rodiče rozhodují spolu s dětmi. Ne, že rodiče rozhodují za ně – jako je to v případě autoritativní výchovy, ale ani je nenechávají rozhodovat samy – jako je to zase v případě liberální výchovy. Demokratická výchova používá i tresty. Takže můžeme vidět, že demokratická výchova je taková zlatá střední cesta. Samozřejmě je všemi odborníky nejvíce doporučována. Z takto vychovávaného dítěte vyroste zdravě sebevědomý člověk, který se bude umět sám za sebe rozhodovat, bude umět komunikovat s ostatními, nebude ostýchavý a nebude mít ani problém

s autoritami. Tento výchovný styl se vyznačuje tím, že uznává tresty ve výchově, ale jen v omezené míře. Tresty nejsou kruté fyzické povahy, jsou spíše mírné, výstražné. Ale toto je pro děti také důležité vědět. Že když něco udělají špatně, nebo opakovaně schválně dělají co nemají, např. na čem se předem s rodiči dohodli, že nebudou dělat, a přesto to udělají, tak ví, že za to bude následovat trest. Mírné tresty jsou např. takové tresty, že se dítě nemůže dívat na televizi po určitou dobu, nebo že nedostane na měsíc kapesné, atd. Avšak i na tomto se rodiče s dítětem předem domluví. Když si domlouvají pravidla co a jak bude, zároveň s tímto si stanoví i sankci, která bude následovat za nedodržení těchto pravidel. A to je výhoda demokratické výchovy, že dítě přesně ví co má dělat a co bude následovat v případě, když to dělat nebude. Navíc je to něco, na čem se s rodiči samo dohodlo, takže pravidla zahrnují i jeho vlastní názor a postoj. Určitě je tento výchovný styl ze všech nejlepší. Sama se ho snažím uplatňovat. Je však pravda, že je to těžké a ne vždy se mi to daří tak, jak bych si představovala. Ale to se asi stane občas každému rodiči, že přes veškerou snahu vychovávat své děti co nejlépe se někdy odvrátí od toho svého záměru demokratické výchovy a chová se buď příliš autoritářsky, nebo naopak liberálně. Důležité je si toto uvědomit a držet se právě tohoto výchovného stylu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině.

4.2 Formulace výzkumných otázek

Základní výzkumná otázka:

Jak vnímáte výchovu dítěte v neúplné rodině ze své pozice?

Specifické výzkumné otázky (SVO):

1. Jak vnímáte situaci, že jste osamělá matka?
2. V čem spatřujete výhody a nevýhody výchovy dítěte osamělou matkou?
3. Jaký máte názor na to, že vaše dítě vyrůstá v neúplné rodině?
4. Jak své dítě vychováváte?

Tazatelské výzkumné otázky (TVO):

1.
 - Jak jste se ocitla v roli osamělé matky?
 - Jak se cítíte v roli osamělé matky?
 - Jakým způsobem se Vám daří skloubit Váš profesní život s osobním?
 - Co Vás nejvíce jako osamělou matku trápí a v čem spatřujete největší problém?
2.
 - V čem spatřujete hlavní výhody a nevýhody toho, že vychováváte dítě sama?
 - Kdo všechno se účastní výchovy vašeho dítěte?
 - Jakým způsobem se tato osoba (tyto osoby) účastní výchovy?
 - Jakou roli mají vaši rodiče při výchově vašeho dítěte?

3.

- Jaký je váš postoj k tomu, že dítě vyrůstá v neúplné rodině?
- Jak si myslíte, že dítě vnímá situaci, že vyrůstá v neúplné rodině?
- Jak hodnotíte vaši finanční situaci?

4.

- Jakým způsobem své dítě vychováváte?
- Jak probíhala výchova vašeho dítěte a nakolik se jí otec dítěte účastnil?
- Jaký je Váš názor na jeho výchovu, kterou vůči dítěti uplatňoval?
- Co je pro vás při výchově dítěte nejdůležitější?
- Jaké tresty a odměny ve výchově používáte a jak často?

4.3 Metody výzkumu

Pro výzkum problematiky osamělých matek byla zvolena kvalitativní metoda výzkumu. Pro splnění cíle výzkumu vyhovovala lépe, než metoda kvantitativní. Jako nejvhodnější metodu kvalitativního výzkumu jsem vyhodnotila „hloubkový polostrukturovaný rozhovor“. Dále jsem pak použila metodu introspekce. Rozhovory jsem uskutečnila s 5-ti matkami, které vychovávají své děti samy (bez partnera). Já sama jsem využila svých životních zkušeností osamělé matky a tyto jsem zpracovala formou introspekce.

„V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. V jeho průběhu nevznikají pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy i nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze. Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva“ (Hendl, 2005, s. 50).

Dle Švaříčka, Šedřové a kol. (2007) je kvalitativní přístup procesem zkoumání jevů a problémů v jejich autentickém prostředí. Cílem je získat ucelený obraz jevů založený na hlubokých datech. Výzkumník pomocí nejrůznějších postupů a metod rozkrývá a reprezentuje to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu. Pokud výzkumník bude používat

polostrukturovaný rozhovor, je nutné, aby si vytvořil schéma, která pro něj bude závazná. V tomto schématu bude mít specifikované okruhy otázek, na které se bude dotazovat. V průběhu rozhovoru je pak možné používat různé strategie, měnit pořadí a styl otázek. Výzkumník také může pokládat doplňující otázky a téma tak rozpracovávat do hloubky. U polostrukturovaného rozhovoru je především definováno tzv. jádro interview, tedy minimum témat a otázek, které si badatel klade za cíl probrat. Na toto jádro se nabaluje množství dalších doplňujících témat a otázek, které se tazateli jeví jako smysluplné, nebo vhodné. Při zpracování a analýze dat je buď možné s touto nadstavbou pracovat, nebo ji ponechat stranou. To už záleží na každém badateli, jak uzná za vhodné. Obvykle však doplňující otázky jsou přínosné, neboť přináší hodně významných informací, která mohou pomoci problém lépe uchopit a pochopit. Cílem hloubkového polostrukturovaného rozhovoru je získání detailních a komplexních informací o studovaném jevu. Výhoda oproti dotazníku je v tom, že pomocí otevřených otázek lze lépe porozumět postojům a názorům druhých lidí, aniž by byli omezováni výběrem položek, jak to v dotaznících bývá. Otevřené otázky se naopak snaží přirozenou formou stimulovat účastníka, aby vyprávěl.

Švaříček, Šeďová a kol. (2007) uvádí ve své publikaci o hloubkovém rozhovoru ještě následující. „Hloubkový rozhovor“, nebo-li „in-depth interview“ definujeme jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.

Kvale (1996, s. 5-6) definuje hloubkový rozhovor jako metodu, „jejímž účelem je získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsaných jevů“ (Kvale, 1996, In Švaříček, Šeďová a kol., 2007).

4.4 Výzkumný vzorek

Cílovou skupinou výzkumu byly ženy, které jsou osamělými matkami. Jsou to ženy buď rozvedené, anebo svobodné matky. Jednoduše ty, které vychovávají nyní své dítě, nebo děti buď bez manžela, anebo bez partnera. Také pro mě bylo důležité to, aby se děti s otcem nestýkaly. To se však v jednom případě trochu nezdařilo. Jedna osamělá matka udržuje styk dítěte s otcem, nicméně otec žije v zahraničí, vídají se pouze několikrát do roka na velmi krátkou dobu. Zhruba tak 2x do roka na pár dní. Po delší úvaze jsem i tuto matku zahrnula do výzkumu, neboť, jak mi sdělila, vychovává své dítě vlastně sama.

Výzkumný vzorek obsahuje 6 osamělých matek, které byly vybrány na základě splnění podmínek. Podmínky byly následující: osamělá matka, která vychovává dítě bez partnera, má 1-2 děti, věk dětí 10-18 let, dítě se nestýká s otcem.

Celkem bylo osloveno asi 12 matek, ale bohužel pouze 5 z nich souhlasilo s výzkumem, ta 6-tá osamělá matka jsem byla já. Některé odradilo to, že rozhovor by měl být nahráván, jiné nechtěly zveřejňovat své osobní záležitosti, neboť rozchod, či rozvod je pro ně ještě stále bolestnou událostí, přes kterou se nepřenesly. Také jsem se setkala s tím, že některé matky nejprve souhlasily s rozhovorem, ale posléze si to rozmyslely a rozhovor odmítly. Kontaktování osamělých matek probíhalo telefonickou formou. Využila jsem buď osobní, nebo zprostředkované kontakty.

4.5 Průběh výzkumu

Rozhovory s jednotlivými účastnicemi výzkumu (osamělými matkami) byly realizovány během měsíce dubna 2011. Respondentky byly o tématu výzkumu informovány již při prvním telefonickém kontaktu. Bližší informace a cíl výzkumu jim byl sdělen až při osobním setkání. Nejprve jsem si připravila otázky, na které jsem se respondentek ptala. Výzkumné otázky jsou uvedeny výše, v kapitole 4.2 Formula výzkumných otázek. Každý rozhovor jsem nahrávala na diktafon. Nejprve jsem každou osamělou matku obeznámila s tématem a cílem mého výzkumu, poté jsme se domluvily na tom, že v rámci anonymity budu při rozhovorech uvádět pouze jejich křestní jméno. Nakonec jsem je požádala o souhlas s nahráváním rozhovoru. Rozhovory trvaly v rozmezí 20 – 45 minut. Většina z nich byla prováděna v domácím prostředí, pouze 1 rozhovor se odehrával ne přímo v domácnosti respondentky, ale u souseda její kamarádky a 1 rozhovor se odehrával na veřejném místě, v cukrárně. To proto, že návštěva domácností těchto respondentek nebyla možná. V ostatních případech jsem měla možnost nahlédnout do přirozeného prostředí dané rodiny. Rozhovory jsem poté přepisovala a kódovala. Pro zpracování jsem použila techniku „vyložení karet“. Svůj příběh jsem napsala formou introspektivního náhledu. Nakonec jsem provedla vyhodnocení. Rozhovory a introspekce jsou přiloženy jako příloha a jsou nedílnou součástí mé diplomové práce.

4.6 Zpracování kvalitativních dat

Rozhovory jsem zpracovávala pomocí otevřeného kódování. Postupovala jsem tak, že jsem si rozhovory vytiskla a kódovala jsem v ruce. Tato metoda se nazývá „metoda papír a tužka“. Z výsledných kódů jsem sestavila 7 kategorií.

Kategorie jsou následující: fyzický stav, psychický stav, pocity, chování, rodina, finanční situace a externí činitelé.

Nyní uvedu každou kategorii i s kódy:

fyzický stav

fyzická kondice, fyzické tresty

psychický stav

psychická kondice, volba životního stylu, nedobrovolná životní situace, přijetí reality, rozumové zdůvodnění, myšlení, odevzdání se osudu

pocity

pocit spokojenosti, umění správně interpretovat, vnitřní pocit, empatie, strach, přání, očekávání, pocit zklamání, pocit vnitřního nenaplnění, touha po změně, obava, důvěra, souvislosti, příkaz, zvyk, rozhodnutí, vnitřní přesvědčení, vůle změnit situaci, city, žádost o pomoc, názor společnosti, názor jiných lidí, názor na výchovu, pozitivní cítění

chování

osobnost dítěte, osobnost matky, osobnost otce, role muže, role ženy, normy chování, charakterové vlastnosti, odměna, povinnosti

rodina

věk dětí, věk matky, rodinný příslušník, rodinný stav, rodinné zázemí, výchovný styl

finanční situace

finanční zabezpečení, ekonomická pomoc, finanční výpomoc, finanční příspěvek, materiální zázemí, špatná ekonomická situace

externí činitelé

vzdělávací zařízení, zařízení pro volný čas, profesní zaměření, časový úsek

4.7 Výsledky výzkumného šetření

Výzkumným šetřením byly zodpovězeny tématické okruhy dotýkající se jednotlivých aspektů výchovy dítěte v neúplné rodině.

Pod kódem fyzická kondice účastnice výzkumu odpovídaly na to, kdy otěhotněly. Ve většině případů to bylo to bylo brzy, tudíž nestihly svého partnera dobře poznat, anebo neplánovaně. Také jsem zde zařadila např. fyzické onemocnění členů rodiny, které respondentky uváděly, např. maminka zůstala na vozičku. Do kategorie fyzický stav jsou zařazeny i fyzické tresty. To uváděly účastnice výzkumu, že převážně nepoužívají tuto formu trestů, anebo že nejsou zastánkyněmi fyzických trestů. Nicméně také uvádí, že děti občas dostanou naplácáno. Což však podle nich je běžná věc. V podstatě dvě účastnice se k fyzickým trestům nevyjádřily, používají za trest jinou formu, než fyzickou a jedna účastnice fyzické tresty absolutně odmítá.

Pod kódem psychická kondice jsou uváděny nejrůznější psychické rozporečnosti respondentek v určitých obdobích života, anebo také psychické onemocnění bývalé manželky jedné z respondentek. Do volby životního stylu je zahrnut styl života, který účastnice výzkumu žijí, nebo žily dříve, případně se týká jejich rodinných příslušníků, nejčastěji však bývalých partnerů. Je to život, který si zvolili a který žijí. Např. je zde uvedeno to, že dva bývalí manželé pobývali ve vězení. Ono to není úplně tak, že by si tento způsob života zvolili dobrovolně a schválně, ale svým chováním a jednáním činili tak, že se do vězení dostali, tudíž jsem to vyhodnotila jako volbu životního stylu. Do nedobrovolné životní situace jsem zahrнула ty situace, které člověk nemůže vlastní vůlí ovlivnit, vesměs to byly úmrtí blízkých příbuzných. Pod název přijetí reality jsem hodnotila takové situace, kdy se účastnici v životě něco přihodilo, co možná zprvu ani nechtěla, ale posléze tu situaci přijala. Jak například uvádí jedna účastnice, byla to pro ni situace, kdy se s bývalým manželem rozvedla. K rozumovému zdůvodnění jsem uváděla situace, kdy to třeba ty osamělé matky cítily jinak to co se jim děje, ale rozumově si tu situaci dokázaly vysvětlit tak, aby pro ně byla lehčí, nebo lepší. Třeba to, že když bývalý manžel odešel a neměl zájem se dál stýkat se svými dětmi. Dotyčná to nesla velmi těžce tuto situaci, po citové stránce to pro ni bylo bolestné, ale jak uvádí, byla to životní zkušenost. Dokázala si to rozumově vysvětlit tak, aby mohla žít dál a pochopit to. Pod kódem myšlení uvádím nejrůznější myšlenkové pochody, které se v dotyčných účastnicích odehrávaly. Např. když jedna účastnice uvádí, že měla problémy, které přetrvávaly. Chtěla jsem tím označit situace, nad kterými a o kterých

přemýšlely. Jako další kód je odevzdání se osudu. To znamená poddání se celé situaci. V podstatě vzdání se kontroly a moci. Uvedu příklad: no a tak to šlo všelijak. Nebo: no, muselo to jít. Anebo: co tě nezabije, to tě posílí.

Pod kódem pocit spokojenosti uvádím vlastně doslova pocity spokojenosti. To, že účastnice odpovídaly, že jsou šťastné a spokojené se svou situací. Další je umění správně interpretovat. Zde jsem zahrнула všechny situace, které si respondentky dokázaly dobře vyložit. Např. jedna z nich uvádí, že: aby člověk poznal co je v člověku, je na to potřeba dostatečně dlouhá zkušební doba. Tak tento výrok jsem hodnotila jako umění správné interpretace. Pod vnitřní pocit jsem zahrнула víceméně všechny pocity, které zde nemají pojmenování. Jako třeba: nevěřím tomu, trápí mě to, nějak jsem cítila, že to není ono, atd. Pod empatií jsem uvedla to, že jedna z osamělých matek uvádí: chci, aby se dovedla vžít do situace. Další pocity už jsou tak specifické, že není potřeba jejich bližšího vysvětlování s konkrétními příklady. Strach, to je to, že respondentky uváděly, že se něčeho bojí, nějaké situace, která by mohla nastat. Přání to je to, co si dotyčné přejí, např. pro své děti až vyrostou. Očekávání je to, co očekávají, že se stane. Např. pořád jsem čekala, že se změní. Pocit zklamání jsem vyhodnotila v tom případě, když dotazované byly něčím, nebo někým zklamané, např. výrok: hrozně tím trpím. Pocit vnitřního nenaplnění je třeba tento: radovala jsem se i trápila zároveň, anebo: nebyla jsem šťastná. Jako touhu po změně jsem definovala následující: dřív jsem to tak necítila, ale teď už vím, že to tak chci. Je to o tom, že dotyčná má touhu, aby situace se změnila. Pocitů obav se tam vyskytovalo hodně. Konkrétně: bála jsem se, že budu mít druhé dítě. Důvěru jsem vyhodnotila např. v této situaci: když má problém, tak mi to řekne. Je fakt, že kolem důvěry se hodně povídalo. Vesměs důvěra je pro osamělé matky hodně důležitá. Chtějí, aby jim jejich děti důvěřovaly, aby se jim se vším svěřovaly. To uvádí většina respondentek. Souvislosti. Všechno souvisí se vším. Všechny vztahy a všechno to, co se děje má souvislost s tím, co si myslíme, nebo děláme. Příklad: nevím, nevím, ono je to tak jedno s druhým. Dalším kódem je příkaz. Jako příkaz jsem vyhodnotila striktní oznámení typu: nesmíš kouřit, nesmíš pít. Zvyk tam také uvádělo několik dotazovaných. Většinou ve spojitosti s tím, když žily s bývalým manželem. Nebo také, když odpovídaly, že jsou zvyklé na svůj život, na svůj standard. A proto by ani nechtěly nového partnera. Rozhodnutí jsem definovala jako to, že se dotyčné ženy k něčemu rozhodly, nebo např. v situaci, kdy se matka dotazované rozhodla, že zůstane se svým manželem i přesto, že se k ní nechoval hezky. Dotazovaná odpovídá: byla to její volba. Vnitřní přesvědčení. To znamená, že dotyčné byly přesvědčeny o tom, že jejich roz-

hodnutí je správné, anebo že to, co se jim děje tak má být. Jak jedna z nich uvádí: bez tatínka je to takové krutější, ale na všem zlém je něco dobré. Vůle změnit situaci jsem použila v případech, kdy účastnice si vědomě uvědomuje, že chce ve svém životě změnu. A není to jen touha, je to už vyšší stupeň touhy. Pod abstraktním vyjádřením city jsem definovala všechny ostatní city, které jsem zde nejmenovala. Jsou to třeba: zamilovanost, nebo výrok: po citové stránce, prostě to cítím srdcem a další. Pod kód žádost o pomoc jsem dala následující výrok: modlila jsem se a prosila. Jako další kód je uváděn názor společnosti Pod tímto se nachází veškeré tvrzení a názory, které jsou prezentovány společností, ve většině případů proti osamělým matkám. Např. osamělou matku společnost moc nebere. Názory jiných lidí byly také hodně zmiňovány. Jedna účastnice uvádí: snažím se, abych se neviděla očima těch druhých. Co se týče názorů na výchovu, tak většina respondentek uváděla, že největší výhodou je to, že se nemusí nikomu zpovídat jak své dítě vychovávají a že si mohou vychovávat podle vlastní vůle. To hodnotily jako výhodu v tom, že nemají partnera. A odpověď se v tomto u všech shodovala. Pozitivní citění. Zde jsou uvedeny všechny pocity a názory, které respondentky uvedly tak, že cítily vůči sobě dobře, nebo pozitivně.

Pod kódem osobnost dítěte jsou definovány osobnostní rysy dítěte, o kterých se respondentky zmínily a případně to, jak se projevují. To samé platí i o osobnosti matky a osobnosti otce. Také to jsou popsány jejich osobností rysy. Např. neobelhávám sebe ani druhé. Anebo: Starost o rodinu pro něho byla náročná, nedokázal se postarat. Případně: byl sobec, měl rád jen sám sebe. Dále je zmiňována role muže a role ženy. Tím se myslí to, že jak se muž a žena projevují ne jako matky a otcové, ale jen jako muži, nebo ženy. Několikrát je v rozhovorech zmiňováno, že dětem chybí vzor muže. Další jsou zmiňovány normy chování. To je to, co respondentky považovaly za vhodné chování a co za nevhodné. Jejich názor na to, jak se jejich děti chovají. A zdali je to dobře, či nikoliv. Charakterovými vlastnostmi se má na mysli např. porozumění, nebo jak uvádí jedna účastnice: abychom si rozuměly. Jsou to vlastnosti člověka, kterými osamělé matky definují buď sebe, anebo své děti. Odměna. O odměnách se hovořilo hodně. Všechny účastnice uvedly shodně, že odměny používají. Nejčastější formou je buď malý dáreček, nějaká sladkost, drobné do pokladničky, anebo odměna ve formě pochvaly. Pod kódem povinnosti jsem uvedla např. toto: starat se o rodinný dům, o zahradu a zvířectvo. Jsou to víceméně věci každodenního života, které děláme jaksi automaticky a které respondentky uváděly.

Pod kódem věk dětí je vždy uveden reálný věk dětí všech účastnic. Věk matky je uveden jen v některých případech, kdy se o tom dotyčné zmínily. Každá z účastnic odkazuje na své nejbližší, což jsem definovala jako rodinné příslušníky. Rodinný stav je např. to, když mi řekly, že jsou rozvedené, nebo že jsou svobodné. Je to vymezení jejich stavu. Rodinné zázemí je vlastně to, v čem ony se svými dětmi žijí. No a výchovný styl je ten, který ve své výchově uplatňují. Nutno podotknout, že dotazované osamělé matky uplatňují výchovu spíše domluvou a rozmlouvou, než příkazy a striktním zakazováním.

Pod kódem finanční zabezpečení, ekonomická pomoc, finanční výpomoc a finanční příspěvek se dotazované vyjadřovaly k tomu, že pobírají, nebo pobíraly dávky státní sociální podpory, které jim pomáhaly v nelehké životní situaci. Dále touto pomocí bylo myšleno to, že jim jejich rodinní příslušníci vypomáhají finančně. Samozřejmě ne všem dotazovaným, ale některým ano. K materiálnímu zázemí jsem zařadila bydlení. Některé respondentky bydlí se svými dětmi samy, jiné bydlí se svými dětmi u svých rodičů. No a nakonec je zmiňována špatná ekonomická situace. To opravdu potvrdily všechny účastnice, že to je jedna z nevýhod, že osamělé matky se nachází opravdu ve špatné ekonomické situaci. I když některé uvedly, že jsou docela spokojené, nebo že se naučily žít s tím co mají, žádná z nich neřekla, že mají peněz dost. Ba naopak. Byl to hlavní důvod jejich pocitu nepohody. Dokonce dvě účastnice vyjádřily obavu nad tím, jaká bude jejich nejbližší budoucnost, co se financí týče.

Pod kódem vzdělávací zařízení jsou uvedeny školy a školky, o kterých se respondentky zmiňovaly. Zařízení pro volný čas uváděly účastnice ve smyslu toho, kde děti tráví volný čas, což jsou tábory a různé kroužky. Profesioním zaměřením se myslí uplatnění v pracovním procesu a s tím související problémy. Polovina z dotázaných má problémy, co se profesního uplatnění týče, anebo mají špatné zkušenosti se zaměstnaností osamělých matek. Pojmem časový úsek jsem definovala všechno, co se týče času. Např. půl roku předtím jsme spolu chodili, nebo: ve vězení pobýval tři roky. Anebo: po deseti letech jsme se rozvedli.

4.8 Závěry výzkumného šetření

Jak jsem již uvedla výše celkový počet osamělých matek, které se zúčastnily výzkumu je 6. Byly vybrány na základě splnění podmínek. Podmínky byly následující: osamělá matka, která vychovává dítě bez partnera, má 1-2 děti, věk dětí 10-18 let, dítě se nestýká s otcem. Mým cílem bylo prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Uskutečněným výzkumem jsem dospěla k následujícím výsledkům. Osamělé matky, které se zúčastnily mého výzkumu jsou ve své roli spokojené. Je to dáno i tím, že se sice staly osamělými matkami víceméně nedobrovolně, ale s danou situací se již vypořádaly. Nečiní jim problémy o svém životě hovořit a sdělovat i docela osobní informace třetí osobě. Všechny zúčastněné jsou ženy silné a vyrovnané. Ví, čeho chtějí v životě dosáhnout a jdou si za svým cílem. Jejich děti dle jejich názoru jsou také spokojené a vyrovnané. A i když jim chybí v životě mužský vzor, nemá to dle jejich názoru vliv na výchovu jejich dětí. Děti jsou vychovávány především citem a možná s větší lehkostí. Zkoumané osamělé matky uvádí, že život s jedním dítětem bez partnera je pohodlný. Ne však pohodový. Ty, které mají dvě děti uvádí, že život už není tak pohodlný. Ale pokud žije v domácnosti pouze matka s jedním dítětem, tak se shodují v názoru, že mají s dítětem větší pohodlí a relativně i méně starostí. Většina žen, které prošly výzkumem je ve svém životě šťastných. Mají svůj život, na který si zvykly. Některé z nich si nedovedou představit, že by měly nového partnera. Pouze dvě z nich uvádí, že jim partner chybí, a že by ho chtěly. Jedna z nich chce jen partnera, druhá touží nejen po partnerovi, ale i po dalším dítěti. Naopak jedna z respondentek další partnerství striktně odmítá. Další tři teorii o novém partnerovi ani nezamítají, ani si ji nepřipouští. Necháávají to osudu. Pouze 1 ze 6 matek si myslí, že její dítě má problém s tím, že nevyrůstá v úplné rodině. Ostatní matky toto vůbec nepocitují, ba naopak, myslí si, že pro jejich děti je lepší, když vyrůstají v neúplné, ale harmonické rodině, než kdyby vyrůstaly v úplné rodině, ve které je nesoulad, hádky a nedorozumění. Největší problém spatřují tyto osamělé matky ve své neutěšené finanční situaci. Každá z nich si stěžovala, že má nedostatek financí. Dokonce dvě z nich uvedly, že jejich život bez podpory jejich nejbližších, čili rodiny by nebyl možný. Většina zkoumaných matek též zmiňuje to, že mají, nebo někdy v minulosti měly jako osamělé matky problémy se zaměstnáním.

Na závěr bych chtěla dodat, že výsledky výzkumu potvrdily mou teorii, ale že se vztahují pouze k tomuto výzkumnému vzorku.

ZÁVĚR

Při volbě tématu této diplomové práce jsem byla nejprve nadšená, neboť problematiku osamělých matek znám velmi dobře. Následně se však ukázalo, že zpracovat ji do podoby vhodné pro tuto práci není zas až tak jednoduché.

Cílem této diplomové práce bylo prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Myslím, že se mi tento cíl podařilo naplnit.

V teoretické části jsem věnovala pozornost tomu, jak byly osamělé matky vnímány v historickém kontextu a jak jsou vnímány v současnosti. Zároveň jsem analyzovala pohled společnosti na osamělé matky v minulosti a dnes. Dále jsem se zabývala pohledem na osamělé matky z psychologického hlediska. Vymezila jsem a specifikovala úplné a neúplné rodiny. Nakonec jsem se zabývala výchovnými styly.

V praktické části jsem se věnovala kvalitativnímu výzkumu. Jsem ráda, že výsledek výzkumu potvrdil mou teorii.

Ukázalo se, že osamělé matky, které vychovávají své dítě, nebo děti bez partnera to mají v životě těžší, než matky, které nejsou osamělé a mají partnera. Ovšem na druhou stranu jsou tyto ženy převážně sebevědomé, soběstačné a spokojené. Své role se ujaly statečně a zodpovědně.

A já bych všem osamělým matkám přála, aby zůstaly samy sebou a našly v životě to své štěstí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- DUDOVÁ, R. Otcovství po rozchodu rodičovského páru. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2008. ISBN 978-80-7330-136-1.
- DUNOVSKÝ, J. Dítě a poruchy rodiny. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86.
- DELAROCHE, P. Rodiče, nebojte se říkat NE. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-441-9.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- JANDOUREK, J. Sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- MATĚJČEK, Z. Co děti nejvíc potřebují. 4. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7367-272-0.
- MATĚJČEK, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí. 3. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-494-X.
- MATĚJČEK Z., DYTRYCH, Z. Krizové situace v rodině očima dítěte. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2002. ISBN 80-247-0332-7.
- MATĚJČEK, Z. Po dobrém, nebo po zlém? 6. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7367-270-6.
- PREKOP, J. Jak být dobrým rodičem. Krůpěje výchovných moudrostí. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o., 2001. ISBN 80-247-9063-7.
- PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a kol. Pedagogický slovník. 4. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- RHEINWALDOVÁ, E. Rodičovství není pro každého. 1. vyd. Praha: MOTTO, 1993. ISBN 80-901338-4-3.
- ROGGE, J. Děti potřebují hranice. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-418-4.
- SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 1997. ISBN 80-7184-317-2.
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

WEB

About child maintenance [cit. 2011-04-24]. Dostupné z URL:
<<http://www.csa.gov.uk/en/maintenance/about.asp>>

Náhradní rodinná péče a její úskalí [cit. 2011-04-19]. Dostupné z URL:
<<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=1211>>

Osamělá matka [cit. 2011-15-04]. Dostupné z URL:
<<http://www.rodina.cz/clanek322.htm>>

Pro dítě je lepší neúplná rodina, než špatně fungující [cit. 2011-04-17]. Dostupné z URL:
<http://ona.idnes.cz/vztahy-sex.aspx?c=A081027_155925_ona_vztahy_ves>

Rodičovský příspěvek [cit. 2011-04-04]. Dostupné z URL:
<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. A podobně.

např. Například.

s. Strana.

tzv. Takzvaně.

vyd. Vydání.

SEZNAM OBRÁZKŮ

SEZNAM TABULEK

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I – Rozhovor s paní Jitkou

Příloha II – Rozhovor s paní Karolínou

Příloha III – Rozhovor s paní Stanislavou

Příloha IV – Rozhovor s paní Marií

Příloha V – Rozhovor s paní Jarmilou

Příloha VI – Introspektivní náhled

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR S PANÍ JITKOU

T = tazatel

PJ = paní Jitka

T: Dobrý den, jmenuji se Jarmila Holíková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento rozhovor potřebuji uskutečnit pro mou Diplomovou práci. Její téma je: Výchova dítěte v rodině osamělé matky. Cílem výzkumu je prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Proto absolvuji rozhovory s několika vybranými osamělými matkami na dané téma. Následně budu nahrané rozhovory přepisovat a vyhodnocovat. Chtěla bych Vás ujistit, že informace, které od Vás získám, použiji pouze pro tento účel a nijak je nezneužiji. Z tohoto důvodu budete vystupovat jen pod křestním jménem, případně pod pseudonymem, pokud by jste s tím měla problém (v rádiu hraje hudba). Takže říkat křestním jménem?

PJ: Ano. (smích)

T: Dobře. Takže paní Jitka.

PJ: Ano.

T: Souhlasíte tedy s tím, abychom rozhovor nahrávali?

PJ: Ano, souhlasím.

T: Tak a nyní můžeme přistoupit k samotnému rozhovoru. Takže první otázka. Jak jste se ocitla v roli osamělé matky?

PJ: Tak, hlavně nechtě. Hm, vlastně poté co se manžel rozhodl, že bude trávit čas ve vězení a potom, poté, když odešel z toho vězení, tak se rozhodl pro jinou rodinu. Nebo vůbec pro život s jinou ženou a ne s náma. Takže tak.

T: A jak dlouho pobýval ve vězení?

PJ: Mmm, tři roky?

T: Tři roky? Uhm. A novou ženu měl už v té době, než tam šel?

PJ: Né, ne, ne.

T: Takže to až nějak během toho pobytu?

PJ: Našel si ji během pobytu, protože asi starost o rodinu pro něho byla náročná, takže prostě hledal jak z toho vybruslit a jak najít jiné zabezpečení, nebo únik po skončení...

T: Uhm, uhm... po skončení, propuštění z výkonu trestu... (smích)

PJ: Po propuštění **(smích)**. No, ano asi.

T: Jo, jo, uhm. A kolik v té době bylo vaším dětem?

PJ: Tak jeden měl tři roky, když teda tatínek šel do vězení a druhý měl rok.

T: Uhm. A jak jste jim vysvětlila, že...

PJ: No, **(pomlka)** normálně v podstatě popravdě a jezdili jsme za tatínkem na návštěvy.

T: Takže vlastně znali otce, protože jste za ním jezdili.

PJ: Ano. A malovali jsme mu obrázky, téměř denně.

T: A vy jste s ním chtěla zůstat?

PJ: NÓ, mě to teda....je to hodně zkreslené, nebo dané tím, že jsem křesťan, tím pádem se snažím žít pravdivě. Neobelhávat sebe ani druhé a jít do toho, do čeho jsem se dala a....od začátku jsem věděla, že..... a s čím jsem žila, že? Jako s tím žiju aj teď, že už se vdávat nebudu, nebo nechci.

T: A vy jste vlastně rozvedená? Ted'?

PJ: Ano. Po deseti letech jsme se rozvedli.

T: Uhm, jo, dobře, pojďme dál.

PJ: Jezdili jsme za ním na návštěvy do Čech. Vlastně pár dní nato, co jsme se rozvedli si vzal Terezku....Terezce jsem jako fandila. **(smích)**. Je fakt, že člověk když možná má děti tak bere i toho manžela a možná v podstatě já jsem ho brala jako dítě a jsem mu přála dobrou budoucnost, protože když nám to nevyšlo, tak....jako nemám zášť nebo tak...

T: Jasně. To je dobře. A brala jste to z pocitu v podstatě i když od vás odešel, tak měla jste ho pořád ještě ráda, nebo jste to brala jak jste říkala z té povinnosti nějak jako křesťanské a vůbec etické, nebo člověčí,.... že proto, že jste se vdala, tak že by jste s ním měla zůstat a vlastně i proto, že byl v tom vězení, tak že by jste to měla překonat a být při něm a s ním, anebo to bylo jako z lásky?

PJ: Mmm, no na to se mě tenkrát bratr ptal jeden, já mám dva bratry a já jsem mu říkala, že to je zvyk.

T: Mm.

PJ: **(smích)** on tenkrát nebyl ženatý, takže nerozuměl, teď už by rozuměl **(smích)**. Odpověď je, že je to zvyk, je to zvyk. Je to o tom, že prostě něco dělá člověk rutinně a je fakt, že jsem si ani nedokázala představit, že vlastně přijde z vězení a v podstatě budeme muset začít jako nová rodina a pak přijdou nějaká zklamání a že si nebude chtít najít práci, takže jsem z toho měla vlastně i strach. Hodně jsem hledala jak na to přijít. Hledala jsem nějaký záchytný bod, který by mě držel, vlastně jsem se modlila a prosila o nějakou tu pomoc, protože jsem věděla, že to bude s problémama. Dá se říct, že to oznámení o tom, že má jinou ženu jsem brala jako vysvobození.

*T: Jo. **(smích)** Teď jsem chtěla říct, že vlastně to bylo tím všechno vyřešené. Že asi jinak, než jste si představovala, ale v podstatě se to vyřešilo.*

PJ: I když je fakt, že dětem to nepřeju. Prostě bez tatínka je to takové krutější, ale...na všem zlém je něco dobré.

T: Uhm. A jak se cítíte v roli osamělé matky?

PJ: Skvěle **(smích)**. Já se rozvykládám, teda. Cítím se velice dobře, mm, je to i díky tomu, že jsem našla zázemí u maminky s tatínkem, kteří se o mě postarali. No, postarali, dali mi možnost bydlet v bytě v jejich domu, oni tam mají dva byty no a vlastně mi byli úžasnými, vlastně dělali trošku rodinu, nebo zázemí těm dětem.

T: Ano.

PJ: I mě. Takže jsem na to nebyla sama. A teda možná, že za to vděčím i systému sociálních dávek, protože jsem vyšla. I tenkrát s těma dávkami jako co jsme měli jako já osamělý rodič, na děti, a tak dál. Takže jsem byla spokojená, i když už jako dřív, když byli malí a myslím, že i teďka nám to taky jde.

T: Uhm, takže vám to tak jako vyhovuje.

PJ: Vyhovuje, mmm, **(pomlka, přemýšlí)** spíš se snažím být s tím spokojená. Spokojená s tím co mám.

T: A pořád bydlíte u těch rodičů?

PJ: Bydlíme. Tatínek teda už umřel a stala se ta změna, že maminka měla úraz, takže se starám o ni. Je na vozíčku.

T: Takže se to tak vystříдалo, jako že oni vám dřív pomáhali s těma dětma a teďka vy zase pomáháte mamince.

PJ: Jo, ano.

T: Jakým způsobem se vám daří skloubit váš profesní život s osobním?

PJ: No, to je vlastně velice jednoduché. Páč jsem pořád doma **(smích)**.

T: Jo, takže vy nepracujete.

PJ: Ano, já jsem se snažila jak kluci dorostli a šli do školky a do školy, tak jsem hledala práci a pak jsem dělala dobrovolnici v Těčku a hlavně jsem se snažila nějak uplatnit. Dokonce mám kurz ošetřovatelství a teď vlastně pečuju o maminku. Vlastně dá se to posunout, protože o ni musím pečovat.

T: Uhm, jasně. Ale tak je to taky vlastně svým způsobem práce. Protože kdyby jste chodila, kdyby jste měla nějaké zaměstnání, tak by jste si tu pečovatelku k té mamince musela pořídit, kdyby jste ji chtěla mít doma.

PJ: Mm, to by asi bylo. Jako já jsem ráda, že to takhle je. Jako když se to tak vezme, tak v podstatě by nám ten tatínek tam překážel. **(smích)**

T: Takže všechno je tak, jak má být. (smích)

PJ: Já nevím, možná, že to tak má každý člověk, jenom prostě to přijmout. To je těžký. Možná, že já to mám mnohem jednodušší, když věřím.

T: Co Vás nejvíce jako osamělou matku trápí a v čem spatřujete největší problém?

PJ: Největší problém. Když to vezmu z osobního hlediska, tak je to tak, že osamělou matku společnost moc nebere a je to jistý tlak v tom, že se mě pořád ptají, kdy si někoho najdu a...

T: To znám, ano, taky jsem osamělá matka (smích)

PJ: Což si myslím, že není fér. Jako za druhé jsem braná, nebo se možná i tak beru, že jsem člověk druhé jakosti. Pokud je člověk rozvedený a má ty děti, tak nejde na odbyt tak, jak by chtěl. A **(pomlka)** zase na druhou stranu, když čtu tu Bibli a nechám na sebe působit Ducha Svatého, tak vim, že jsem správný člověk, na správném místě, se správnou barvou

vlasů a mýma dětma ve správném....prostě, že.... jestliže mě něco trápí...mě asi netrápí žádné toľento. Snažím se, abych se neviděla očima těch druhých.

T: Uhm, jo, to je dobré. A myslíte si, že ta společnost, když říkáte, že se vidíte jakože člověk druhé kategorie, tak to je proto, že první kategorie jsou mladí, krásní úspěšní a bez dětí? Tak nějak?

PJ: Nee, první kategorie, no, buď to, anebo vdané s manželem za zády. S nějakou tou jistotou, bezpečím, nebo člověkem, který dává ten pocit samostatného člověka.

T: Mm, jenomže jim se to může taky stát. To je hodně relativní.

PJ: No právě. Je to taková mlha. **(oddychla si)**

T: Tak, v čem spatřujete hlavní výhody a nevýhody toho, že vychováváte dítě sama?

PJ: Tak první výhody. Výhody jsou ty, že se nemusím s nikým hádat jak dítě vychovat **(smích)**

*T: Ano, s tím souhlasím **(smích)***

PJ: Stačí mi jako, že mají své názory a když jako ještě tatínek ještě žil, ten měl taky své názory, takže s ním jsem si vyměňovala, takže to tam fungovalo tak, že jsem měla trochu kritiky a **(pomlka, přemýšlí)** výhoda je taky to, že když něco řeknu, že to platí, tak že to vlastně nikdo nezneužije, že tatínek řekne to, že maminka řekne to. Výhoda je to, že budu rozhodovat o tom, co budeme dělat a jak utratíme peníze. A můžu se radit s dětma. **(pomlka, přemýšlí)** těch výhod je určitě víc. Já jsem se s nima naučila už tak žít, že ani nevím. **(smích)**

T: Jasně.

PJ: Výhoda je také to, že nemusím večer vařit teplé večere **(smích)**, že je můžou vařit děti **(smích)**.

T: Je to takové pohodlné ten život.

PJ: Je. Je to pohodlné. No a nepohodlné je to, že finančně bychom na tom byli líp, pokud bych ovšem měla manžela, který by se o nás postaral. A jak to vidím v jiných rodinách, tak prostě ti dva by byli silný tým, kdyby to teda dobře dopadlo. Výhoda by byla ještě, že kluci by měli vzor v muži a nejenom v ženě, jako v matce. A prostě by to byla výhoda hlavně v hmotném zabezpečení, si myslím. Pokud by došlo k tomu, že bychom byli harmonický

pár, tak si myslím, že by to bylo strašně dobře a mělo by to hodně výhod, které teďka já nemám. **(smích)**

T: Jo.

PJ: Tak.

T: No ale to nechcete. Vztah. To je zajímavé.

PJ: **(smích)** Protože je fakt, to musím přiznat, že ty vzory kolem sebe mám spíš negativní. Nezmiňuju samozřejmě, teďka spíše beru to, že bych jako já, maminka dvou dětí si našla někoho. Já nevím, jaké by to bylo, kdybychom pořád žili s tatínkem.....co vlastně se mi pořád naskytuje tahle otázka. Ale kdybychom takhle se nerozhodli, dejme tomu, tatínek by zůstal u dětí, staral by se o nás, bylo by to ideální, tak, mm, **(pomlka, přemýšlí)** myslím, že...

T: Ale to je kdyby.

PJ: Vůbec, nepřemýšlela jsem. Takže tak.

T: A kdyby jste někoho potkala?

PJ: **(povzdech, smích)**

T: Já vím, že nehledáte, ale kdyby jste někoho takového potkala.

PJ: Kdybych...

T: Říkala jste takový silný tým.

PJ: Silný tým... Já už tomu moc nevěřím, protože vím, že ze začátku u mých kamarádek byli silné týmy a pak vlastně manžel se postavil proti nim a tohle bych nikdy nechtěla svým dětem dopřát. Když by mě něco takového postihlo, pak už bych chtěla, aby byly větší a byli z domu a byli samostatní a aby je to už neohrožovalo. Přece jenom jste mi nasadila brouka do hlavy **(smích)** No.

T: Jo, jenom kvůli tomu...aniž zná kvality toho člověka, anebo...no, tak jasně.

PJ: Jako člověk se dokáže tvářit i dvacet let, že...

T: Jako kvalitně?

PJ: **(smích)**, no, jako že se přetvařuje, že potom začne být zlý a tak.

T: Ale já si nemyslím, jako že se přetvařuje. Já si myslím, že těch dvacet let skutečně takový je a potom prostě přijde něco, co ho změní, nebo jako, že...že se mění. Ale nemyslím si, že by jako dvacet let předstíral a...myslím si, že ne.

PJ: Tak dobře. Zkusíme na tři roky. Myslím si, že tři roky je dostatečně zkušební doba. Aby člověk poznal co je v člověku, a pak už se teda spálí, nebo nespálí. Ale jako myslím, že jako tyhle věci nebudu řešit.

T: Vy jste spokojená, jste spokojená a případně něčeho takového se bojíte a ani to nechcete nějak.

PJ: Nebojím, ale mám realistické představy. **(smích)**

T: Tak, další otázku tady mám: Kdo všechno se účastní výchovy vašich dětí?

PJ: No tak já...**(pomlka, smích)**

T: Na to už jsme vlastně odpověděli. Takže vy a předtím to byli i vaši rodiče, že?

PJ: NEVÍM. Tím, že mám u sebe maminku, tak jsem silnější. Mám výhodu možná oproti vám, nevím jak to máte, že jako tam funguje ta maminka, no. Ta babička.

T: Takže ta situace by byla jiná, kdyby jste bydlela úplně sama s těma dětma.

PJ: Jo.

T: Ano, takhle že se máte o koho opřít. Víceméně. Psychicky.

PJ: Uhm **(pomlka, smích)** Já tam vlastně funguju jako tatínek. **(smích)**

T: Aha. (smích) Aha, to je zajímavé. (smích)

PJ: Jako je to tak, protože ta maminka je jako taková... je na vozíčku, musí se o ni starat a ještě na ni musíme mít ohledy, jo, nějak a já tam prostě dělám ten program **(smích)**

T: Jo (smích)

PJ: Polopaticky řečeno. A ještě se na výchově podílí trochu strýc, což je můj brácha. A on je takový, jako trošku,... má takové jasné názory, takže si myslím, to je takové to bububu, co ty děti potřebujou **(smích)**

T: Jo, jasné, to znamená?

PJ: Jako takový ten chlapský přístup, jako že já bych dětem nikdy neřekla, že jsou blbci, ale od bráchy jako od strýce to třeba uslyší.

T: Uhm a vezmou to?

PJ: Jo. Musí. **(smích)**

*T: Dobře **(smích)** Jakým způsobem se tyto osoby účastní výchovy? To jsme v podstatě už odpověděli. Jakou roli mají vaši rodiče při výchově dětí? Na to jste odpověděla. V podstatě máte jenom maminku, že? Jaký je váš postoj k tomu, že děti vyrůstají v neúplné rodině?*

PJ: Jako je to špatně. Jako né, že bych si fandila, že jsem neudělala chybu jo, ale myslím, že je to takové hromadné, tatínkové utíkají před zodpovědností a prostě nedokážou nějak zadržet. A je to špatně, samozřejmě. Tatínkové by měli zůstat u dětí a se starat a prostě být tím, kdo tu rodinu drží.

T: No dobře, no a kdyby to tak bylo ve vašem případě, třeba na úkor toho, že by jste nebyla šťastná, že by to bylo opravdu jen kvůli těm dětem, potom? Jako že by to bylo lepší, že by jste se cítila líp, kdyby to bylo z povinnosti?

PJ: Nee, já jsem to zažila právě. Maminka s tatínkem právě takový vztah měli.

T: Aha.

PJ: Já jsem se bouřila strašně. A vlastně kdybych v těch osmnácti nepoznala Krista, tak bych...já jsem si prostě plánovala, že tatínka dorazím. Že mu něco udělám. Protože tatínek na maminku byl hrubý. A takže jsem na něho byla velice našťvaná a potom, vlastně když jsem se setkala s Kristem, tak mi nějakým způsobem beze slov vysvětlil, že to tak není dobře. A to jsem na ty osmnácté narozeniny dokázala dát tatínkovi pusu. Možná po deseti letech. Že to naprosto proměnil a že... nějakou dobu z toho byl tatínek šokovaný a hodný, ale pak zas začal zlobit. **(smích)** Takže proměněná jsem byla sice já, ale ne on. Problémy trvaly dál a dál. Dá se říct, že maminka to trpěla jen kvůli nám. A teď jí to můžu vynahradiť, jako vrátit jí to, co nám ona musela dát předtím.

T: Ale byla to její volba.

PJ: Byla to její volba, ale když.... ona tam hodně figurovala psychická nemoc (tatínkova), protože dá se říct, že to nedělal schválně, ale maminka to celou dobu takhle držela a maminka říkala, že to nedělá schválně, ale my jsme věděli, že to dělá schválně **(smích)**

*T: Je to složité, **(smích)** je to složité.*

PJ: No ale bylo toho na maminku dost, nechtěla bych to takhle, jsem jako ráda za to, co potkalo mě.

T: Mm, že je to vlastně tak. Já si taky myslím. Protože určitě rodina by měla být spolu a neměla by se rozpadat, ale já taky zastávám ten názor, že (pomlka) že je lepší, když je člověk, možná i když se pak rozejdou, nebo rozvedou, za předpokladu, že pak budou šťastni, než aby to trvalo dýl a...

PJ: On když jeden chce a druhý nechce, tak je to vždycky špatně.

T: Mm, to jo. Vlastně moji rodiče se taky rozvedli, když jsem byla malá, takže můžu říct, že mi to přijde normální, ale....asi to taky není dobře, ale tak asi těch párů, které fungují a vůbec jsou si jako silným týmem, takových asi moc není, no. No, tak dál. Další otázka. Jaký je váš postoj k tomu, že dítě vyrůstá v neúplné rodině?

PJ: No, tak kluci to vnímají tak, že je to nefér, že si nemůžou dovolit to co jiné děti. Jinak ale myslím, že se s tím naučili žít. Že to neřeší. No, teďka možná mají ještě to, že se perou a že mě už přeperou, kdyby měli tatínka, tak by měli lepšího trenéra. **(smích)**

T: Ale tak mají toho vašeho bratra.

PJ: No, ale tak s tím se už neperou. Jo, teďka se perou s těma jeho dětma.

T: Jako to myslíte fyzicky?

PJ: Fyzicky.

*T: Já jsem myslela psychicky, jako že těma názorama, atak. **(smích)***

PJ: Ne, to ne **(smích)**

T: Takže fyzicky.

PJ: Nó, fyzicky. Ono to je pro kluky hodně důležité, oni se potřebují nějakým způsobem přetahovat, přetlačovat, vlastně získávat nějakou pozornost. Ale to jako tak od malička. Vlastně já tak nějak přepínám, někdy jsem maminka, někdy jsem tatínek. Ale poslední dobou se bouřím a chci být maminka. **(smích)**

T: Jak hodnotíte vaši finanční situaci? To bylo už několikrát zmiňováno...

PJ: Spokojená s tím, co máme...i tím, že zrušili sociální příplatek, tak nějak zázračně žijem. Vlastně dostávám příplatek na maminku, takže s tím co mám vyžijem. A de to. De.

T: Tak, jakým způsobem své děti vychováváte?

PJ: Mmm **(pomlka, přemýšlí)** no, hlavně tím, že se snažím být dobrým vzorem. Jestliže něco řeknu, tak to platí, děti velice brzo řeknou, že jsem něco řekla a neplatí to, v tom mám

docela dobré hlídače (**usměje se**) jako to samé platí i z mé strany. A postupně vlastně povoluju otěže. Teď už povoluju otěže tak, že toho staršího nechám i přes noc venku. Když má akci se známou organizací, když vím kde je, tak mu vlastně důvěřuju, v tomhle. Ale třeba mu, nebo klukům nedůvěřuju tak, že bych jim třeba dala paušální telefon. Že by si telefonovali jak chtějí. Toto třeba nedokážu. Dokážu to, že si našetří na svůj kredit a jakmile si ho vytelefonujou, tak ho nemají. Takže tady tohlenc nechám ještě náhodě.

T: Jak probíhala výchova vašeho dítěte a nakolik se jí otec účastnil?

PJ: No, Chřestík i Daniel byli hodně malí, ale třeba je tatínek pohlídal, když jsem někam šla, nebo si s nima občas hrál, nebo šel na procházku, což není záruka šťastného manželství, že? Jinak kluci měli tatínka moc rádi, ale teď jsou na něho naštvaní, jako že je obírá, že se o ně nestará. Ale myslím si, že kdyby přišel, tak že by ho vnímali jako tatínka, jako velice vlivnou osobu, i když jsou na něho naštvaní. Ale toto já neříkám před něma. I když je to špatný člověk, tak to já neříkám před nima, vlastně dodnes na něho vzpomínáme, na to, co mají po něm dobrého, co dělával tatínek rád a tak.

T: Uhm, uhm, to je obdivuhodné takový přístup z vaší strany.

PJ: Ono je to nutné! Aby se dobře vyvíjeli, tak je to nutné.

T: No, ono to bývá takto i v knihách popsané, že by to tak mělo být, ale vím, že v praxi, i když si dají lidé předsevzetí, že to tak budou dělat, tak že s tím mají problém.

PJ: No, já nejsem teďko v žádném konfliktu, v žádném presu. Takže to můžu udělat.

T: A má teď nějakou tu novou partnerku?

PJ: Už se rozvedl (**pousmání**) Já ani nevím, kde teď je, možná že zase ve vězení, nevím, nevím.

T: Tak dál. Jaký je váš názor na jeho výchovu, kterou vůči dětem uplatňoval?

PJ: Dobrý.

T: Co je pro vás při výchově dítěte, nebo dětí nejdůležitější?

PJ: Nó, (**pomlka, přemýšlí**), to je asi to, abych je vlastně fakt, že já je od malička učím žít s Bohem. A tím, že jsem já přišla k tomu, aby mě Ježíš zachránil, tak se jim to snažím taky zprostředkovat. Teď jsou ovšem v opozici (**smích**) Já jim to přeju, ale hrozím se třeba, že budou v opozici celý život, protože jako kdybych, jako uvědomila jsem si, že

já mám lék na všechno a proč bych ho nedala, jako hodně zjednodušeně, proč bych ho nedala dál? Je to o tom osobním chtění. Že až oni budou osobně chtít, tak já budu mít ohromnou oslavu. **(smích)**

T: Jaké tresty a odměny ve výchově používáte a jak často?

PJ: Tak donedávna jsme vlastně řešili, kdy jsem přestala dělat fyzické tresty. A uvědomila jsem si, že tak do třinácti let jsem ještě pleskla. Když byli malí, tak jsem pleskla. Bylo to jednodušší, mnohem jednodušší, teď je to o tom, že nejsem schopná vymyslet nic lepšího. Používali jsme i takové bodování, že každý večer jsme si vždycky řekli, co jsme udělali dobře, co špatně a byli za to takové body například formou nálepky, jo, že třeba dostávali nálepky, nebo čárečky, nebo razítka a vlastně za špatné mínus a za dobré plus. A to bylo možná od pěti, možná od šesti let a drželo nás to donedávna. Teď kluci říkali, že by to zase chtěli zavést, protože za každý bod byla kačka.

T: Aha, takže jako na peníze to bylo přepočítáváno?

PJ: No, **(smích)** a třeba po dvaceti bodech dostali zmrzku, nebo jsme se šli vykoupat, nebo jsme si koupili pizzu, nebo něco takového. Ale postupem času to upadá, že děti nemají čas. Děti mají kroužky, školu, přípravu do školy a teďka vlastně dělají hodně věcí samostatně. Takže v podstatě tak. I teď, když jsou šikovní, nebo se jim něco povede, nebo se snaží, tak mají odměnu třeba že jdou lyžovat, nebo někam jedeme, nebo tak. Většinou.

*T: Tak už jsme došli ke konci rozhovoru. Je ještě něco o čem jsme se během rozhovoru zapomněli zmínit? Nebo by jste se chtěla vy na něco zeptat? **(úsměv)***

PJ: Já určitě, ale myslím, že to až pak **(smích)**

*T: **(smích)** Tak výměna rolí, ano? **(smích)***

PJ: **(smích)**

T: Tak zatím co se tohoto týče?

PJ: Já jenom tak,... že pokud bych měla volit znovu, tak jsem vlastně hrozně ráda, že ty děti mám a že jsem na ně sama. Si myslím, že to bylo hodně dobře vymyšlené. Je to jistý plán, který mi nějakým způsobem sedne a já dokážu správně reagovat. Nejsem vystavena nějakým extrémním tlakům. Jiná situace byla, když jsem si hledala práci a neměli jsme dostatek financí, ale vlastně do toho spadla maminka a vlastně jsem začala být zabezpeče-

ná díky ní. Jiná situace by byla, kdybych chodila do práce, to bych byla asi hodně ve stresu a na tomto místě bych si asi hodně stěžovala. Takže jsem ráda za svou situaci.

T: Jo, tak já vám děkuji za váš čas a za poskytnutý rozhovor. Ještě bych vám chtěla znovu zdůraznit, že všechny informace, které jste mi poskytla jsou důvěrné a přeji vám v životě hodně štěstí. Tak děkuji a nashledanou.

PJ: Ano, já vám taky. Nashledanou.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S PANÍ KAROLÍNOU

T = tazatel

PK = paní Karolína

J = Jitka (dcera paní Karolíny)

Nyní dělám rozhovor se svojí kamarádkou, budu jí tykat.

T: Ahoj, (smích) jmenuji se Jarmila Holíková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento rozhovor potřebuji uskutečnit pro mou Diplomovou práci. Její téma je: Výchova dítěte v rodině osamělé matky. Cílem výzkumu je prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Proto absolvuji rozhovory s několika vybranými osamělými matkami na dané téma. Následně budu nahrané rozhovory přepisovat a vyhodnocovat. Chtěla bych Tě ujistit, že informace, které od Tebe získám, použiji pouze pro tento účel a nijak je nezneužiji. Z toho důvodu budeš vystupovat pod křestním jménem, případně pod pseudonymem, pokud by jsi s tím měla problém.

Dohodly jsme se, že pod křestním jménem.

PK: Ano, pod křestním.

T: Takže Karolína. Souhlasíš s tím, abychom rozhovor nahrávali?

PK: Ano.

T: Tak nyní k samotnému rozhovoru. Jak ses ocitla v roli osamělé matky?

PK: (smích) Tak v roli osamělé matky...před jedenácti lety jsem pracovala v Brně, tam jsem se seznámila s biologickým otcem dítěte. Chvilku jsme spolu žili, ale rozešli jsme se na základě toho, že jsem byla těhotná.

T: Proč?

PK: No, protože za první nevěřil, že jsem těhotná a za druhé tam už nechtěl být, odjel, možná za jinou ženskou.

T: Takže jsi v této roli víceméně nedobrovolně?

PK: Ze začátku.

T: Ze začátku to tak bylo, že nedobrovolně.

PK: Ano.

T: (pomlka)

PK: Další průběh chceš? Jak to třeba probíhalo?

T: Ano.

PK: Jako těhotenství? Ten začátek a tak? To rozhodování?

T: No, jo, třeba.

PK: Tak, mmm, ze začátku jsem nechtěla to dítě. Když jsem zjistila, že jsem těhotná a měla jsem ten stav, jaký je. Nicméně, řekněme, osud tomu tak chtěl, že se to...že jsem byla rozhodlá po nějaké té chvilce, že si to po nějaké době, po nějakém tom týdnu, nebo tak, nechám. S tím, že jsem vůbec nevěděla, kde budu, ale zůstala jsem v tom Brně, potom jsem se rozhodla, že se vrátím do Zlína, možná mateřský pud, nějaký, jo? Takže jsme tam ukončili to bydlení, vrátili jsme se do Zlína, pak jsem předělávala ty doktory a prostě jsem se snažila jako...relativně jsem se na to nachystala, pak už jsem se na to těšila. Zjistila jsem, že už ho vůbec nepotřebuju, že je to dobře, že ho nemám. Asi v šestém měsíci jsem ho v Brně náhodně potkala, když jsem se tam jela odhlásit z porodnice, že tam rodit nebudu a to se teda chtěl, protože viděl břicho, že? Tak už věřil, to se teda chtěl vrátit, ale já jsem mu řekla, že už zájem nemám. Nicméně hormony pracovaly dál, mi to nedalo a rozjela jsem se tam do týdne znovu do toho Brna, s tím, že teda jo, že na to přistoupím, když teda chtěl, ale on už tam nebyl. Už se nadobro vrátil úplně k sobě domů a od té doby jako nic, jsem ho neviděla. Jako viděla, ale můžu se k tomu dostat pozdějc.

T: On byl cizinec, že?

PK: On byl z maďarských hranic, no. Jako kousek od maďarských hranic, mluvil jako maďarsky, slovensky.

T: Mm, to je zajímavý příběh.

PK: Jo, jako že tam jsem na sobě cítila, když jsem se vrátila z Brna ten den, že prostě ten den, na další den, mi to tam jelo, jo, že možná jsem udělala chybu, že možná hrdost, že jsem řekla, že ne, že nechci, takže jsem se tam rozjela, protože jsem věděla kde bydlí, takže jsem se tam rozjela zpátky a ptala jsem se, on už tam nebyl...ale nechala jsem tam vzkaz. Nechala jsem tam vzkaz, že jsem tam byla a ať teda zavolá na pevnou linku, tehdy,

ale on nezavolal a následně až teda Jitka měla rok jsem potkala jeho kamarády v Brně a dozvěděla jsem se, jak to tam všechno bylo.

T: Uhm, jak dlouho jste spolu chodili předtím?

PK: Půl roku. Dlouho ne, půlrok. No, než jsem otěhotněla, nebo úplně než jsme se rozešli? No, půl roku. My jsme pak ještě chvíli spolu byli, protože já jsem na to přišla až ve druhém měsíci, takže my jsme spolu pak ještě do té zimy, do těch vánoc byli a to se utřepalo před vánocema, že on si zbalil ty věci a...**(pomlka)** ale já jsem to v podstatě taky chtěla, jo, ať odejde. Protože tam už problémy byly. To mu všechno jen nahrávalo: že těhotná nejsu, že nechodím do práce, že jsem doma, že kecám,...ale to, že to „není moje“ to tam nepadlo, jo, jako že by říkal, že to není jeho, že to mám s někým jiným, to ne.

T: Jak se cítíš v roli osamělé matky?

PK: Já se ale cítím velice dobře. Ale opravdu jako. Když to shrnu, tak **(pomlka)** nevracela bych nic zpět. Myslím si, že to tak mělo být. Jo? I vůči mě, které to pomohlo v určitých věcech, abych tou matkou asi byla, tehdy, v ten daný okamžik a myslím, že jako v roli osamělé matky dobře. Dobře. Ale možná jsem ovlivněná tím, jaký on byl ten její otec. Jo? Protože to беру na to, že jsem ho znala a to by dobré nebylo. Ani pro ni, ani pro mě, myslím si pro nikoho. Jo, takže asi to беру podle toho, že já ho znám. Tak v roli osamělé matky jako takhle s tím dítětem, že jsem sama, tak jako dobře. Jo, ať to беру po jakékoliv, materiální...jo, jako, ale jak říkám, jsem ovlivněna jím. Myslím si, že jsem ovlivněna ním jako člověkem, protože jsem ho znala a srovnávám to jenom jako takhle.

T: Takže možná kdyby to byl někdo jiný, tak by to bylo jinak?

PK: Je to možné. Myslím si, že to tak může být. Já, protože vím, jaký je a jaké byly problémy a jak se všechno řešilo a neřešilo, tak si myslím, že je to dobře a já se cítím dobře v tomhle.

T: A partner jiný ti nechybí? Nějaký?

PK: **(dlouhá pomlka)** Ale to je zas ovlivněné různými etapama. Když se partner vyskytne, tak si na něho zvykneš a pak ti chybí. Když ho nemáš, nehledáš, nebo není k tomu příležitost vůbec žádná, tak relativně nechybí. Akorát můžou být úvahy takové, jako že,...no nevím...zas je to o člověku. Já, nikdy bych si neřekla, že tak dlouho budu sama, nikdy bych, jo, takhle, ale nemusí to znamenat, že ti chybí, pokud nikoho neznáš. Pokud někoho znáš,

nebo ho chceš a jsi do něho zamilovaná a nemáš ho (**s úsměvem**), tak pak můžeš říkat, že ti chybí.

T: Uhm, to je fakt. Jakým způsobem se ti daří skloubit profesní život s osobním?

PK: (**smích**) Myslíš přímo zaměstnání, jo? Nynější zaměstnání. (**úsměv**)

T: Uhm. Jo.

PK: V zaměstnání je to zajímavé. V nynějším zaměstnání mám i osobní život (**smích**) V nynějším zaměstnání jsem nechala všechno. (**smích**) Na osobní není čas v tomto případě. Když je ženská sama a je v práci v dnešní době tak jak to je, tak moc toho nezbývá a je ráda, že je to jak je to s tím děckem. Že udělá večer, atak, to co má. Ten osobní...já vím, že jsou lidi a lidi, ale...

T: Takže přes den není čas na dítě?

PK: Ne! Jako teď v téhle situaci ne. Dřív ano, protože dřív byla školka, nebo byla menší a se dělalo profesně na zkrácený úvazek, tak se ten čas dal zkorigovat.

T: Dobře. Tak, co tě nejvíc jako osamělou matku trápí a v čem spatřuješ největší problém?

PK: Myslím si, ještě se k tomu vrátím, můj osobní život s profesním. Jako každý samozřejmě to má jinak, žejo. Jako já těžko. Opravdu. Protože to je tak, jak to je a osobní život se shrnul do soboty a neděle a to je o povinnostech.

T: Mm.

PK: Tak to je.

T: Co tě nejvíc jako osamělou matku trápí a v čem spatřuješ největší problém?

PK: Mmm, (**pomlka**) ono se to asi tak vyvíjí v každém období toho. Pokaždé ten problém a to trápení bylo něco jiného. Možná jako malá jsem tam nezjišťovala nic. No, tak třeba, no tak jako já nevím třeba bytová situace (to tam může být?)

T: Uhm.

PK: Tak třeba řekněme bytová situace. Samozřejmě peníze, že. To je jako jedno a to samé. Ale trápí...(**smích**) teďka mě trápí chlap. (**smích**) Né, no víš jak, to se furt motá kolem tady tohoto. Protože pokud budeš mít peníze a ona bude chtít ta matka žít svůj osobní život, ať je jakýkoliv, tak má prachy, tak si zaplatí hlídání, má možnost dovolených, táborů, různých akcí, kroužků a od toho všeho se to odvíjí.

T: Mm, jasně.

PK: Je to prostě všechno o tom, o těch penězích. Ale zas už se tam pokládá jiná úvaha, nebo otázka. Zas je to o tom, že i když toho partnera má, nebo toho otce dítěte, nebo jak to je...on nemusí mít taky peníze, jo, tam může být jakýkoliv problém. Nemusí být zaměstnaný, nebo cokoliv, jo, ať je to jak chce a tím si může ona přivodit ještě větší problém. A to já jsem zažila. Když jsem s jedním byla rok a půl a s ním byl pak velký finanční problém, on měl, a to se té matce přitížilo, a proto bylo lepší odejít a zjistíš vlastně, že to s tím děckem zvládne. Že na to byla zvyklá. A že nějakým způsobem umí...ono těžko se žije nějakému člověku, který nějak žije a pak spadne a není na to zvyklý, než já, když jsem na to byla zvyklá od začátku. Tak ono jako jo. Ale jako tak nějak globálně. Nebudeme se bavit o citech. Ty taky když máš toho chlapa, když se budeme bavit o tom partnerovi, tak jako city časem stejně vyprchají a když mají problémy finanční, tak to je vždycky velký problém. Otázka je pak jestli ona se na to vrátí sama, nebo ne, že? To už jsme trošku zas někde jinde...Trápí. Vždycky asi mě osobně trápilo takhle v určitých těch, že ten chlap tam byl, jako že, že se trápilo. S tím, že já jsem vždycky chtěla to druhé děcko. Já jsem chtěla tu rodinu. Já jsem chtěla ten větší byt. Jako chtěla jsem z tadyma odejít, chtěla jsem jiný byt, jinde být, bydlet. Nó, tak asi tohle. Peníze. To už pak všechno souviselo jedno s druhým. Když jsem nějakého toho chlapa měla, tak jsem si vždycky říkala, že by to mohlo vyjít. Vnitřně jsem věděla, že asi ne, ale city, no. Ale tak když jsem byla úplně sama a nikoho nehledala, tak ani ne. Jako city. Ty mi tam nechyběly, protože já jsem k nikomu nic, jako, ne, nee. Je to asi složitě řečené.

T: Já tomu rozumím.

PK: Ale peníze jako peníze, jo, od toho se odvíjí ten osobní život. Nemůžeš si dělat co chceš, jo. Protože to nejde. Nemůžeš si cestovat, nebo tam jít, nebo to. Nejde to. Ať už je to...není to o hlídání. Když budeš mít peníze, tak si to hlídání zaplatíš.

T: Jasně, uhm. V čem spatřuješ hlavní výhody a nevýhody toho, že vychovááš dítě sama?

PK: Výhody, zas ovlivněné jejím otcem. Ovlivněna dosavadní zkušeností. V tom, že když to řeknu zjednodušeně: co si udělám, to mám.

T: Jasně.

PK: Jo? Nikdo ti do toho nemluví. Jestli se rozhodnu, teď plácnu, že nebudeš uklízet, vařit, žehlit, tak si to zajistíš jinak s tím děckem. Jo? Tak jinak. Nikdo ti do té domácnosti, pokud

opravdu bydlíš sama s tím děckem, pokud nebydlíš s rodičema, nebo tak, tak ti do toho nikdo nekecá. Mmm, výhody. Jako všechno má svoje výhody a nevýhody. Možná, že je fakt, že ten chlap, když něco řekne, tak to děcko poslechne. Myslím si, že je to hodně o tom, že to děcko né že neposlechne, ale že jako matky jsme měkké. Konkrétně my dvě. Jako tak jsou matky, které si vůbec nevšímají, že a nějakým způsobem to děcko funguje. Jako nemusíme daleko chodit, v tomto baráku takových několik bylo, jo, jako co se týče chlapi, alkohol, jo, vůbec to děcko tady jako vůbec nevím kde jako bylo, ale nevýhody jo...určitě tam musí být nevýhoda v tom, že toho chlapa nemáš...**(pomlka)**

T: Možná ty finance.

PK: Určitě ty finance, ale možná aj ta výchova. Nějaký řád to má zas jiný. Já ze své zkušenosti musím říct, že je to uvolněné. Velmi uvolněné. Od malička. Od malička je to uvolněné. Já jsem si s tím kočárem přišla, kdy jsem chtěla.

T: Ano.

PK: Né, že to, že se o děcko nepostaráš, že mu nedáš najezt, ale nemáš tam nějaký ten...jako ale teď už jsem ve věku, kdy si myslím, že bych toho partnera tam chtěla. Dřív, i když jsem chlapa měla, jo, tak jsem si nedovedla představit, že bych mu měla ten život přizpůsobit, jo, ale, mmm, na druhou stranu, mm, asi mě to vadilo, svazovalo mě to, vadilo mě to. Teď už to dokážu. Jako už je to hodně let, jo, ale teď už to dokážu. Myslím si, že teď už je to tak, že bych ten řád chtěla. Nevím. Výhody, nevýhody. Všechno má svoje výhody, nevýhody. Ale je tam určitá, což oceňují i ženské starší, které měly děcka s chlapem a to a měli různé problémy, jako to, že je tam ta pohoda. Ta uvolněnost. Takové to, že to nemá moc...jako řád to má, ale je to takové...v podstatě jiné. Ten otec, nebo ten chlap nedovolí spoustu věcí.

T: Kdo všechno se účastní výchovy tvého dítěte?

PK: Za celý život jo? Nebo teď? Co myslíš. Jako úplně, jo?

T: Za celý život třeba.

PK: Tož výchovy, výchovy, matka, otec, no ten už nežije, že? Ale otec. Otec hodně, když byla Jit'ra menší. Takže ten hodně. Bych řekla víc, než ta matka. Ta byla materiální. Spíš ten otec, ten byl jako vykládání, jo, furt spolu, jako tak. Řekněme bratr, takže ta rodina. Jo, rodina. Nikdo jiný tam nezasahuje. Možná jednu dobu zasahovala moje kamarádka, která už tady není, jo, jako hodně. Jo, ano, my jsme spolu hodně trávily čas a ona mi hlídala, jo,

to bylo. My jsme si navzájem. Ona byla relativně taky osamělá matka, takže jako ano. Ale jako jinak tak už tam nikdo není. Řekněme ta rodina moje.

T: Jo. Jakým způsobem se tato osoba, nebo osoby účastní výchovy? Tak to už jsi řekla.

PK: Teď už se to zúžilo, že? Teď už je tam matka a ta je materiální, jo. Teď už je to jiné, já ji nepotřebuju pro tu výchovu, na to hlídání. Navíc mé dítě, to si tam dej, mé dítě nechce k ní! Né jako ve zlém, ona se s ní baví, ale jako nechce k ní. Tráví u ní čas. Nechce! Zhruba co je ve škole. Ne, nechce.

T: A proč?

PK: Nevím, myslím, že ona se taky změnila, myslím si, že ona se taky změnila...

Do hovoru vstoupila Jitka (dcera paní Karolíny), která byla po celou dobu hovoru přítomna.

T: Chceš něco říct?

PK: Ona se stydí. Tak ona žije jiný život, než žila, když byl ještě otec. Ale myslím si, že ona (Jitka) je ovlivněna i mnou. Protože ví, co si ni myslím. Samozřejmě ví, jak s ní mluvím a ten vztah tam není moc...já bych řekla globálně já s matkou, ten vztah už je teď spíš kamarádský. Tam není takové to, jako že je to matka, jo. Já jsem z ní mívala dřív strašný strach a že prostě teď ji tak vůbec neberu. Myslím si, že i ona to tak cítí, že je to spíš matka, která když si vezme telefon, tak že se jí na něco zeptá (Jitky), ona jí odpoví, ale moc jí nepovykládá, ona spíš povykládá mě různé věci, ale jako takhle se jí nesvěří, nebo to. Ale jako na druhou stranu když si jí vezme a ona tam jde, tak to ona se jí věnuje. To nemůžu říct, jo, jako. Hrajou si spolu hry a tak jako. To ano. Ale že by tam citově tíhla, tak to ne. Víš, jako, že by chtěla za babičkou. Jo, jako, že tam chce jít...

T: A proč tam nechce jít?

J: Protože jí mamka nemá ráda.

PK: Né, nemám ráda.

T: A babička má mamku ráda?

J: Trochu (**rozpačitý úsměv**)

T: Tak ona to cítí.

PK: Mm, říkám, je to ovlivněné. Těma starostma, hádkama co byly, jo, protože ta Jitka tímto vším prošla. Ona byla neustále všude se mnou. I to slyšela, viděla, i od jiných lidí, jo.

J: Je strašně lakomá.

PK: No, říkám, že je materiální.

T: To si musím napsat, to tam možná nebylo slyšet.

PK: **(smích)** Je. Ona ji třeba tak vnímá. Ale já taky. Já ti dám příklad jo? Ona má v práci paní, která má dvě děti a ona jim pomáhá. Ona normálně šla a jako že té vnučce a teď jakou že koupila jí třeba tenisky a nějaké hadry atak. A ona říká: no, to u nás tak není, že? Ale ona myslí svou matku, ona si neuvědomuje, že ona by měla jít s ní (s Jitkou) třeba. Né, že by měla jít s ní, nikdo to po ní nechce, ale víš, jo, měla by jít a třeba Jitko já ti ty tenisky, jo, ať matka třeba neplatí troje boty, já ti ty tenisky jedny koupím. Toto tam prostě není. Nikdo to po ní nechce, ale jako nic, tam fakt nic. Nebavme se o zákusku. Víš, jako když půjdem na zákusek, v cukrárně když jsme. Ona to velice málokdy.

T: Ona jí ten zákusek nekoupí?

PK: Málokdy. No, když byla menší víc, tak do těch čtyřech let jo, ale ona potom jak ten otec umřel...jestli se ona tím tak změnila, nevím, ale jako, víš, nejde to z ní...nejde to z ní samo.

T: Třeba nemá tolik peněz.

J: Peněz má dost.

PK: **(smích)**

T: **(smích)** Má peněz dost. **(smích)**

PK: Furt slyšíš jako že...svádí to na své rodiče, kteří nemají tu povinnost vůči nám už takovou. Nebo jako povinnost. Ona ji taky nemá. Ale jako, že oni by nemuseli, ale převážně jsou to oni, kdo opravdu jako strčí ty peníze, jo, nate, a je to tak jak to je. Jo, není to pravidelné, ale je to. Ať jsou to svátky, jo, prostě ať jsou to svátky, narozeniny, cokoliv. Takže oni se snaží určitě víc.

T: Jo, prarodiče.

PK: Mm, ale do výchovy to bych je tam vůbec jako...to ne. Ale oni už jsou fakt staří, to by nešlo.

T: Jakou roli mají tvoji rodiče při výchově tvého dítěte? To bylo zodpovězené. Tak. Jaký je tvůj postoj k tomu, že dítě vyrůstá v neúplné rodině?

PK: Kdyby ses zeptala globálně, nevím, jo. Každý má k tomu své důvody. Nemělo by to tak asi být, jo. Ale někdy máš stav, že je to pro to děcko vlastně lepší. Můj zas...ovlivněné. Pro mě dobré. Myslím si, že byly stavy, kdy...takhle...kdybych si toho chlapa našla a potkala odmala, kdy to děcko je malé, malinké, dva roky, nebo tak, tak tam to má ještě nějaký smysl, když on by s tebou zůstal, tak tam by to mohl ovlivnit, jo. Já jsem měla, když přišlo ve třech, čtyři roky, pět, tam ne. Tam to byl problém. Že tam někdo je cizí, že tam někdo vlezl. Aspoň u mojeho děcka to bylo, že se bála, že budu mít druhé děcko, navíc toho chlapa nemusela, jo, jako neměla k němu...né, že by ho neposlouchala, né že on by jí přikazoval, jo, ale prostě věděla, že to nehraje, že je to špatně, takže k němu neměla takový ten vztah. Ale překlenula doba, kdy chce. Kdy si myslím, že možná, že už by to mělo být úplné. A možná, že to děcko už to má jinak. Chtěla by tu rodinu, chtěla by to děcko druhé...Možná, že to cítí ze mě. No, a je fakt, že už to trvá tak dva roky a to neměla ještě důvod to ze mě cítit. Takže to bylo třeba i tak, že mě posílala: mami běž a doved' nějakého chlapa. Mamo už běž a přived' už dom chlapa.

J: Uhm.

PK: No.

T: (smích)

PK: **(smích)** Jo, takže to jsou takové různé stavy. Ale na tu neúplnou rodinu: někdy to může být dobře, někdy špatně, teď je to ovlivněno i mnou, teď bych řekla, že musí být úplná **(s úsměvem)**

T: Jo, jo.

PK: Ale myslím si, že to není za každého. Mě třeba bylo dobře. Opravdu, když to řeknu, tak je tam víc pozitivum, než negativní, jo. U mě to nebylo špatné. Otázka je: nevidím do toho děcka. Byť Jitka se s tím porvala dobře. Ona nikdy...

T: To jsem se teď chtěla zeptat. Jak si myslíš, že dítě vnímá situaci, že vyrůstá v neúplné rodině?

PK: Já jsem z toho měla strach, měla jsem strach, že jak půjde do školky a budou se jí ptat kde ty máš tatínka, jo, nebo taťka, netaťka....ona hned všem odpovídala: Já nemám taťku! A možná když se tě někdo zeptal proč ho nemáš, tys jim dokonce odpovídala, že?

J: Jo, myslím, že jo.

PK: A cos jim tam říkala?

J: No, že už s mamkou není, prostě.

PK: Že s mamkou není. Že nás nechtěl. Neříkalas to, toto? Když jsi byla menší?

J: Ne, nee.

PK: Že prostě s mamkou není. A ptal se tě někdo jestli jsi ho viděla?

J: Ne.

PK: Ne, nikdo neptal.

J: Jo.

PK: Jo?

J: Jo. Jednou jsem ho viděla, ale já si ho nepamatuju.

T: Uhm.

PK: Ale jako ona co se týče...až hledím...neměla problémy.

T: Mm, neměla problémy, no, protože od začátku v tom vyrůstala a přišlo jí to přirozené, jako že ona toho taťku nemá.

PK: Mmm, asi ano. Ona ví, že je, jo. Že ji nějaký zplodil, že je, ale...ona taky ví, že já nebudu mít problém s tím, že když ona se rozhodne poznat ho, tak že s ní pojedou. I když on má asi už jinou rodinu a možná by nás vyhodil, jo, ale jako klidně, já bych s ní jela. Nebránila bych jí. Jako né, že se sama sebere a pojedou ho tam někde k těm hranicím sama hledat, rozumíš, jo, to ne.

T: Jo. Jak hodnotíš svou finanční situaci?

PK: Hodnotit ju chceš jak, jako jak to myslíš. Na nějakou stupnici, nebo normálně.

T: Jak ji vnímáš. Jestli máš dost peněz, nebo...

PK: Takhle. Já jsem člověk, pro kterého nejsou peníze důležité. Tam jak jsme se bavili o těch výhodách, nevýhodách, to bylo myšlené jako hlavně bytová situace a takové to jako, že si nemůžeš všechno dovolit. Víš, o čem mluvím.

T: Uhm.

PK: Nemůžeš jít, já nevím...do kina, kdy se ti zachce, nemůžeš si koupit to co se ti zachce, jo, nebo co bys třeba chtěla. Mmm, pro mě nejsou, jako pro člověka peníze důležité. Jako peníze jsou důležité, ale nejsou pro mě důležité jako že jich musím mít hodně. Já jsem ráda za to, že jich mám jakože málo. Mě to naučilo tím životem jít. Byť se kolikrát sama divím, co všechno sama zvládnou a...jako divím...ale ono to asi jako nějak jde.

J: Nejde. **(šeptá)**

PK: Ale jako že bych měla ušetřit, tak to jako ne. Je to opravdu od výplaty, nebo od podpor, nebo od nějakých těchto...je to prostě od, do. Byly doby, kdy jsem si půjčovala. Že mi nevyšly peníze. Jo? Třeba tisícovku do něčeho. A zas jsem ji vracela, jo, čili začarovaný kruh. Ale dokavad' se to třeba nezlepšilo ta situace. Ale vzhledem k tomu jaký je stav, tak já se s tím učím žít, jo.

T: Jakým způsobem své dítě vychováváš?

PK: Já mám s ní spíš takový kamarádský vztah, mm, já říkám, že je spíš jak moje sestra. Spíš s ňou rozebírám, hodně mluvím, atak. Ale to je zas ovlivněné...bez chlapa...tím neříkám, že jí říkám nějaké tó, ale ví. Ví tu situaci, zná to. Ví, kdy su zamilovaná, kdy nejsou zamilovaná, i to cítí, to kolikrát nemusíš říkat...ví, že jsem myšlenkami jinde, ano, jsou stavy momentálně za poslední dobu, kdy ji neposlouchám, že? Odkyvuju jenom...

J: Jo!

PK: „Mami ty mě vůbec neposloucháš...“, ale...ježiš jak to otázka je? Ale...dřív jsem se jí věnovala hodně. Dřív hodně, no. Já jsem s ní byla opravdu hodně. Spíš to bylo o nějakých...zákazech a o nějakých takových věcech vůbec, co může, nebo nesmí...spíš to bylo o domluvě. Samozřejmě, že jsem ustoupila i já, aby tam byl kompromis, ale né, že já jsem jí...ona si řekla a to měla, nebo se to udělalo. Ale je to takové: Jity teď to nekoupíme, koupíme to potom. Jity teď musíš jít do školky a jo, pak půjdeme spolu, pak si to vynahradíme, budeme spolu, plácnu, půjdeme do ZOO. ale prostě takovou domluvou. Spíš, když nás někdy někdo poslouchá, je to opravdu takové, že se dohadujem. Teď už. Ale zas je to takové, ten věk je lepší.

T: A třeba z výchovných stylů: jak je demokratický, autokratický, nebo liberální...tak ta výchova je asi spíš taková liberální, že? Nebo demokratická?

PK: Ale zase se s ní taky neseru, jo. Jako řeknu jí, ty seš mařena. Ale ona ví, jako je to třeba hnusné, ale ona ví, že já to tak nemyslíš. Že už mě zná jako jo. Já ale nemůžu říct, že by udělala něco, že by nedodržovala něco, nebo tak něco, jo.

T: Jak probíhala výchova dítěte a nakolik se jí otec účastnil? Jak probíhala to jsi řekla a jak se jí účastnil?

PK: No neúčastnil se jí vůbec.

T: Tak jaký je tvůj názor na výchovu, kterou vůči dítěti uplatňoval? Žádnou vlastně neuplatňoval, že? Co je pro tebe při výchově dítěte nejdůležitější?

PK: **(pomlka, delší dobu přemýšlí)**

T: Třeba to, aby jste si rozuměli? Nebo...

PK: Pro mě, ano. Ano, aby jsme si rozuměly, a aby mi jako nelhala. Víš? Jako vím, že mi zalže, každý zalže, jako třeba že hned něco neřekne, ale...takové jako jo, že prostě fakt když má problém, cokoliv, aby mi to řekla. Ono to tak nějak všecho samo jde. Ale pro mě je, aby nelhala a i já s ní chci být ten kamarád. Neříkám, že je to dobře, ale nechci, aby měla pocit, že mi to nemá říct, ať už se to týká puberty, nebo tak. Nebo že já bych jí zakázala bezdůvodně, jo, nebo že aby toto si neoblíkala, nebo tak. Buď jí to schválím, nebo neschválím, stejně jí to nakonec schválím. Takže, jo, ale něco si taky musí zasloužit. Musí. Ale zas...pro mě je asi to důležité. A když jí zas řeknu, aby něco udělala, tak to zas s ní nemám problém. No, ještě uvidíme, ale do této doby je to tak.

T: Jaké tresty a odměny ve výchově používáš a jak často?

PK: Hmm, **(pomlka)**, tresty **(pomlka)** tak když vypěním, tak dostane facku. Ale velmi málo. Velmi málo. Dlouho nedostala, že? Mamka teď je spíš ve fázi, kdy jenom křičí a háže planýma slovy, že. Ale, tresty **(pomlka)**, nebiju, ječím, zakážu, nedodrším, špatné.

T: Co třeba například zakážeš. Televizi? Nebo...

J: Ne, to ne.

PK: Tož televize jede. Řeknu třeba, že si nebudeš pouštět pohádky a tak.

J: Ale pouštím.

PK: Že si nebude číst (**smích**) nebude číst a nebude se učit a nebude moct...ještě moje časté používání je, že nebudeš chodit ze školy s holkama, že nebudeš mít tu volnou ruku...

T: Jo.

PK: Byť třeba řekneš, že chodíš, ale nepůjdeš s nima do Jablka cárat, nepůjdete do knihovny...takže tady v tomto. Televize..., no tak já když zakážu televizi, jí to nevadí. To pro ni není zase až tak...Co bych jí ještě mohla zakázat? Spíš tady takové. Že nebude mít to, co chce. Nebude mít. Hotovo. Tečka.

T: A odměny?

PK: Odměny v podobě sladkostí, nebo že jí něco koupím, jo. Hlavně asi ty sladkosti. Dortík, zmrzlinu, nebo tak, víš. Asi takhle. Já ji ale pochválím, jako pochválím, když se jí něco povede.

T: A za co je ta pochvala. Třeba za dobré výsledky ve škole?

PK: Za to, že se jí něco povedlo, že něco zvládla, že si dobře poradila v nějaké situaci, že nezapomněla na něco, co měla vyřídit, jo? Řeknu jí třeba: běž do knihovny, ale nezapomeň si cestou koupit věci do školy a když nezapomene, tak ji pochválím, že je šikovná. Jako fakt je. Ty chválíš Valču za doktory, já ne.

T: Jak chválím? Ještě jednou...

PK: Třeba, příklad. Ty ji pochválíš, že byla hodná, že byla statečná a že to pěkně vydržela, jo. Já bych ji za to taky pochválila, ale já nemůžu. To mě na ni velmi vytáčí. Jak se chová u doktorů. Ne, že se nechová slušně, to ona pozdraví, komunikuje, ale to, co mi vadí, že když ví, že ji budou píchat a že udělá hroznou scénu. Já vím, že se bojí, ale já jí říkám, slzy ať ti tečou, ale neřvi. Takže za doktory já nechválím.

T: (**smích**)

PK: Ale chválím za to, co se jí povedlo, jo. Prostě za cokoliv, co se jí povede.

T: Dobře, tak, konec rozhovoru se blíží. Je ještě něco...

PK: My už jsme na konci? (**překvapeně a trochu zklamaně**)

T: Je ještě něco o čem jsme se během rozhovoru zapomněli zmínit, nebo by ses na něco chtěla zeptat ty?

PK: (**smích**) abys mi taky povykládala.

T: (smích) ano, povykládám potom.

PK: Nevím, nevím, ono je to tak jedno s druhým.

T: Myslíš, že už jsi všechno důležitého řekla?

PK: Tož já jsem ti toho ale moc neřekla, že?

T: (smích) Ale jo. Tak to je asi všechno. Děkuji ti za tvůj čas a za poskytnutý rozhovor a ještě jednou bych chtěla zdůraznit, že všechny informace, které jsi mi poskytla jsou důvěrné.

PK: No, samozřejmě.

T: Tak ahoj.

PK: Ahoj. (úsměv)

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S PANÍ STANISLAVOU

T = tazatel

PS = paní Staňka

T: Dělán opět rozhovor se svou kamarádkou. Takže ahoj, jmenuji se Jarmila Holíková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento rozhovor potřebuji uskutečnit pro mou Diplomovou práci. Její téma je: Výchova dítěte v rodině osamělé matky. Cílem výzkumu je prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Proto absolvuji rozhovory s několika vybranými osamělými matkami na dané téma. Následně budu nahrané rozhovory přepisovat a vyhodnocovat. Chtěla bych tě ujistit, že informace, které od tebe získám, použiji pouze pro tento účel a nijak je nezneužiji. Z tohoto důvodu budeš vystupovat jen pod křestním jménem, případně pod pseudonymem, pokud by jsi s tím měla problém. Takže?

PS: Staňka. (smích)

T: Dobře. Souhlasíš teda s tím, abychom rozhovor nahrávali?

PS: Jó, souhlasím.

T: Takže, nyní můžeme přistoupit k rozhovoru. Jak jsi se ocitla v roli osamělé matky?

PS: Tak do role osamělé matky jsem se dostala tím, že po pár letech mého krásného manželství nám to nevyšlo, tak jsem se odstěhovala s dcerou pryč. **(pomlka)**

*T: Aha. A **(pomlka)**. Důvod rozchodu?*

PS: Důvod rozchodu...tak bylo tam v podstatě utajený zdravotní stav mého manžele. A jelikož se nevycházelo jak s bývalým manželem, tak s jeho tchánama, tak jsem...

T: S tvýma tchánama.

PS: No, s mýma tchánama. Tak jsem prostě řekla, že dceru nenechám žít v takové rodině, tak proto jsme se sbalily a odstěhovaly.

T: Uhm. Jak se cítíš v roli osamělé matky?

PS: Tak **(pomlka)** v roli osamělé matky celkem zvláštní pocit, ale zas na druhou stranu su ráda, že ju sama vychovávám a vychovávám ju prostě tak jak já chcu a nebude mít

v tomto, já si myslím, nebude mít žádné špatné návyky, nebo prostě nějaké takové špatné okolí na ňu nebude vplývat.

T: Takže ti to vyhovuje ta situace?

PS: Jo.

T: Že si s ní sama.

PS: Uhm.

T: Jakým způsobem se ti daří skloubit profesní život s osobním?

PS: No, dřív to bylo horší, protože jsem dělala v hospodě, protože jsem tam dělávala do noci, ale jelikož tam už nedělám a su normálně zaměstnanec, tak to je pro mě výhodnější, jo, s tím že já si v práci narazím, odrazím, odejdu. Akorát, že teď mám trošičku problém, že chodím do školy, tak je to takové časově náročnější. Ale tak jako mám šikovnou dceru, tak zvládáme všechno. **(smích)**

*T: **smích** Výborně*

PS: Děkuju **(s úsměvem)**

T: Co tě nejvíc jako osamělou matku trápí a v čem spatřuješ největší problém?

PS: Tak já si myslím, že v dnešní době, když vidím osamělou matku, nebo nejenom matku, může to být i táta...tak tam bude asi problém, že jsou finance, protože když je normální úplná rodina, tak prostě jsou třeba dva příjmy, což třeba u mě je jenom jeden příjem. Takže je to takové náročnější.

T: Takže...finance.

PS: Tak, finance. Ale zas, jelikož Pavča už je větší, ale zas na druhů stránku nemám problém s tím, že když je nemocná, jo, kdyby byla menší, tak je takový problém, jo, že zůstane nemocná, tak že většinou musí jenom matka zůstat na paragrafu.

T: Jo, s hlídáním.

PS: Jo. A jelikož je větší, tak prostě s tím už problém nemám. Ale kdyby byla menší, tak ten problém by byl, protože zas práce je jenom jedna.

T: Uhm, jo, jasně. No, to stejné mám i já. Takový poznatek.

PS: Mm, tak to je většina lidí, jo. Anebo ty si nemocná, tak prostě ti nemá kdo pomoci. Tobě třeba může pomoci maminka, mi ne, protože moja tady nebydlí.

T: Mm, dobře. V čem spatřuješ hlavní výhody a nevýhody toho, že vychovááš dítě sama?

PS: Nó, tak jak jsem říkala...asi ty finance budou největší ten problém, to jsou nevýhody. Mmm a jako zas volný čas. Tam si jako můžeš...jako ona sice zas není tak malá, že bych jí řekla, jo, tak jedem tam, nebo na Lešnú, nebo tam, a když ti do toho něco vejde, tak to stejně musíš splnit, jo. Jako že je to takové...je to jakoby závazek. Jo, že prostě že si sama, tak musíš fakt všechno dělat.

T: No, na jednu stranu ano a na druhou stranu si myslím, že musíš všechno stíhat, ale když jsi sama, tak to můžeš stíhat svým vlastním tempem.

PS: Ano.

T: Že se nemusíš zase jako...

PS: Podřizovat se někomu, ano. Jak si udělám, tak mám.

T: Že kdyby jsi měla toho partnera, tak už by to bylo zase jiné. Jo, že...

PS: Ano, bylo by to jiné. Jo, že ten člověk se zase musí starat o někoho a přizpůsobit se...jako je to pravda. Všechno má své pro i proti. Výhody i nevýhody.

T: Uhm, jo. Kdo všechno se účastní výchovy dítěte?

PS: Kdo všechno se účastní? Tak,... poslední čtyři roky, poslední čtyři roky už jenom já a pak možná škola (**smích**) Škola a předtím, jelikož bývalý manžel neměl nějakou mateřskou, nebo rodičovskou povinnost vychovávat dceru, tak se většinou z jeho strany podíleli na tom jeho rodiče. Moji rodiče ne z toho důvodu, že oni žijou na Slovensku a my tam jezdíme jednou za čas. Takže to je strašně málo.

T: Uhm...a teď mě napadá při té příležitosti...proč jsi třeba po rozvodu nechtěla jít zpátky k rodičům? Třeba z toho důvodu, aby ti pomáhali, nebo tak...že jsi zůstala tady vlastně v bydlíšti svého manžela a té jeho rodiny? A v podstatě jako sama na všechno?

PS: Tak zůstala jsem tady z toho důvodu, že dcera už chodila do školy a tím pádem, že už to nebylo jako Československo, už to bylo odtrhlé od sebe, tak za prvé my by jsme museli asi hodně papírů vyřídit, aby jsme se mohly přestěhovat zpátky jako na Slovensko...s občanstvím a tak. A za druhé prostě já jsem byla tak nějak vychována v tom, že su dospělá osoba a postarám se sama o sebe a já jsem nechtěla zatěžovat mé rodiče tím, že mám já své

osobní rodinné problémy. Jo, oni se to v podstatě dozvěděli až dva roky po mém rozvodu, že jsem rozvedená.

T: Fakt? (udiveně)

PS: Uhm. To ještě řekl tchán. Tam byl za něma a on jim řekl, že prostě: A co vy říkáte na mladé. A naši jako a co, co se stalo? Tak jim jako řekl, že jsme se rozvedli a naši říkali: to není pravda, že oni o ničem nevíja. On mi nikdy nevěřil, když jsem mu říkala, že moji rodiče o tom neví, že su rozvedená. Jsem mu říkala: nic, oni o tom neví. On mi nevěřil. Tak tam jel sám a řekl jim to.

T: smích

PS: To je šikulka, že?

T: No (smích) a jako s rodičema máš jaký vztah?

PS: S mýma? Nebo...

T: Uhm.

PS: S mýma dobrý vztah.

T: Jako....(ozval se divný zvuk z mobilu paní Staňky)

PS: Pardon, to byla sms. (smích)

T: (smích) Nevadí, smska. Bereme v úvahu. (smích)

PS: (smích)

T: Takže dobrý, akorát, že tím, že jsou daleko, tak s nima tolik nekomunikuješ a nemáš třeba potřebu jim vykládat tady ty věci...

PS: Jako,....člověk vždycky potřebuje někoho, komu se svěří, nebo...prostě s kým si důvěrně povykládá. A jelikož moji rodiče už jsou starší, staršího věku, takže jako né, že bych s nima neměla dobrý vztah, mám s nima supr vztah, ale prostě já беру ohled na jejich zdravotní stav. A tak z toho důvodu je nezatěžuju. A tak já mám zas třeba ségru, nebo sestry, sourozence, se kterýma jsme hodně spjatí a hodně jako dobře vycházíme spolu.

T: S nima řešíš...

PS: Uhm.

T: A ta dcera jak často jezdí za těma prarodičema?

PS: No, my tam jezdíváme jednúc za dva, za dva měsíce. Někdy za tři, záleží jak se zadaří. To je...protože já chodím do školy, jo, takže nemám moc času, jo, ona teďka prostě, jelikož je taká, teenager,

T: Urostlejší. (smích)

PS: Ano, urostlejší, (smích) tak prostě je, jak to znáš, budeš za chvílku znát, prostě je,...ty děti jsou náročnější finančně, tak prostě ona měla svou brigádu, jo a zas toho času tolik nebylo. Ale zase když jedem, tak jedem na celý víkend, nebo prostě o prázdninách na týden, nebo tak jako. A jako snažíme se, vždycky jezdíme a prostě supr.

T: Jo, takže ti rodiče tam jsou fakt jenom jako prarodiče, jenom okrajově.

PS: Uhm.

T: Mm, další otázka je kde? Jakým způsobem se tato osoba účastní výchovy? No, v podstatě tam nikdo není, že?

PS: Ne, tam nikdo není (smích) Škola. Uvidíme na vysvědčení (smích)

T: Jakou roli mají vaši rodiče při výchově vašeho dítěte?...No, tak tam...

PS: No, moji rodiče prostě žádnou velkou. Prostě řekli jsi dospělá osoba, jak si ju vychováš, tak budeš mět. Prostě my jsme vychovali tebe, jo, ať neděláš ostudu, ať jsi slušná, jo...tak prostě v tom duchu budu vychovávat i moji dceru.

T: A ti tcháni? Když byla menší, tak jak tam třeba zasahovali do té výchovy? Nebo jak moc se oni na ní podíleli?

PS: Mm, tak podíleli, mm, tak většinou,...jako je pravda, že babička si hodně hrála s Pavčou. Hráli si s písmenkama, jo. Ona strašně rychle uměla číst, jo.

T: Tak ale právě tím, že ty jsi Slovenka, tak neměla problém s kým se učit, že?

PS: No právě, protože já jsem jako Slovenka luštila křížovky, tajenky, mě to vždycky bavilo. A jelikož doteď neznám všechny vaše výrazy, tak já jsem se třeba vždycky ptala bývalého manžela co je to a to....Tak já jsem prostě vždycky doplňovala tajenku, ona to viděla, tak si vždycky vzala papír, jo a začala a psala...a já jsem jí říkala: miláčku to nemožeš, až budeš znát písmenka, tak si prostě možeš psát do toho. A ona sama se začala ptát: a co je toto za písmenko, a co toto!? No a pak když se ptala na ty písmenka babičky, tak babička se vlastně ujmulu situace, že si hráli s písmenkama, skládali písmenka, jezdívali na kole do přírody, atak.

T: Uhm, jo.

PS: Jako věděli prostě, že rodiče nemůžou, že jsou v práci.

T: To znamená, že i třeba večer ji ukládali, nebo hlídali?

PS: Mm, jo. Jo. Když byla třeba maličká, měla tři měsíce, tak...od tří měsíců do roka ju hlídala týden kamarádka, týden tchýně bývalá. Že já jsem nastoupila ve dvě do práce a večer v deset jsem přišla. Že ony odpoledne...já jsem jim nachystala krmení, všechno, ony s ní byly.

T: A zase dopoledne...

PS: Dopoledne jsem s ní byla já.

T: A v noci vlastně taky.

PS: Uhm.

T: Jo, tak. Jaký je tvůj postoj k tomu, že dítě vyrůstá v neúplné rodině?

PS: Tak, mmm (**pomlka, přemýšlí**) jako pro někoho třeba je to špatné, že nevyrůstá dítě v úplné rodině, ale zas podle mého názoru a mých zkušeností vím, že je lepší v neúplné rodině, než v...

T: Než ve špatné úplné?

PS: Ano, než ve špatné úplné

T: Mm a proč si to myslíš?

PS: Tak, protože (**smích**) ... taky píšu bakalářku, teda já bakalářku, na rozdíl od tebe o level níž (**smích**) a já tam mám prevence kriminality s patologickými jevy, jo? A tak v podstatě já jsem si nastudovala nějaké knížky a tam jsou takové závěry, že prostě dítě, jako být i dobrá rodina, ale zas záleží, kam se to dítě (**kašle**) zas zároveň to tě ovlivňují i venku kamarádi a...ted' jsem se do toho zamotala, co ses vůbec ptala?...

*T: (**smích**) Já jsem se tě ptala jaký je tvůj postoj k tomu, že ti vyrůstá v neúplné rodině? A jakože proč si to hlavně myslíš, že je to lepší jako než,....než...*

PS: Protože to dítě...

T: Než třeba ve špatné úplné...

PS: Jo, jo, protože to dítě...dejme tomu...může být celá, úplná rodina, ale oni mu řeknou: víš, kúřit se nesmí, pit se nesmí, ale pokud to ten rodič tomu dítěti říká každý den a to dítě ho vidí každý večer, nebo jako...v podnapilém stavu a...že kúří a doma kúří a to všecko smrdí, tak pak to pro to děcko nemá význam. A ono neví, co je vůbec správně a co je špatné.

T: Jako třeba když rodiče říkají jedno, ale přitom vlastně nemá to děcko ten vzor, že ten rodič se chová jinak, než to, co říká.

PS: Ano.

T: Mm, tak to je jasné, že je to děcko....že to nechápe.

PS: Anebo v podstatě jsou kriminálníci jo a jako prostě taky jo, jak se ten člověk chová k tomu dítěti...a to si ani neuvědomuje, tak to to dítě vnímá.

T: Uhm.

PS: Jo, jako ty děti strašně vnímají všechny detaily, to si ani neuvědomuješ, čeho to děcko je schopné si všimnout. Jo? A on pak řekne: ty jsi říkal to, ale pak jsi udělal opak, jo? Takže asi tak.

T: Pardon, chvilka pauzy nyní (musela jsem jít předat mé dceři klíče od bytu).

PS: **(smích)**

T: Tak, já se omlouvám, to byla pauza kvůli mně (úsměv)

PS: Já vím **(úsměv)**

T: Můžeme pokračovat. Kde jsme to skončili? Jo, že ta, ty děti vnímají i ty nepatrné...

PS: V podstatě pro nás...

T: Neviditelné...

PS: Né neviditelné, v podstatě pro nás nepodstatné věci, ale jako pro ně hodně důležité.

T: Uhm. A oni se tím potom řídí.

PS: Ano. Tak oni třeba ještě mají v tom potom chaos, protože něco říkáš, něco jiného děláš, takže to je takové...

*T: Mm. Tak pardon, ještě si zajdu na WC (při té příležitosti jsem si vyřídila jeden důležitý **hovor**). Tak, tak, takže omlouvám se. Kde jsme to skončili...Mm, tady. Jak si myslíš, že dítě vnímá situaci v neúplné rodině? Jak jí to ovlivnilo?*

PS: No, jí to neovlivnilo. Protože dřív, když jsme bydlely s bývalým manželem, tak nemohla kolikrát v noci spát, protože on dělal bordel. Teď klidně spí, jí, jo...

T: Aha, teď má vlastně klidnější prostředí, že. Předtím bylo takové neutěšené a teď je v klidu, tak je vlastně ráda, že?

PS: Mm.

T: Jak hodnotíš vaši finanční situaci, nebo tvoji finanční situaci?

PS: No, moji finanční situaci....**(pomlka)** jelikož Pavča je celkem velká holka, i celkem finančně náročná, tak moje finanční situace **(smích)** je taková, že zatím to jde. Mohlo by to být lepší, ale jelikož je to jenom jediné dítě, tak aby jsme si třeba přilepšili, tak půjdu zrovna teď požádat o zvýšení výživného.

T: A ona chodí na brigády, že?

PS: No, tak chodila v létě. Teď má školu, tak ne.

T: Mmm, mě napadá taková otázka...třeba...co třeba nový partner?

PS: **(smích)**

T: Já vím, že se cítíš dobře a jsi spokojená, ale jestli jsi třeba uvažovala o tom, že....

PS: Tak určitě. Člověk uvažuje o spoustě variantách, že? Ale zaprvé jsem zvyklá na svůj standard a jelikož chodím do práce a do školy, tak nemám čas a v podstatě bych toho partnera ani moc neviděla, kdybych nějakého měla **(úsmev)** a...

T: Takže jsi hodně zaneprázdněná?

PS: Jo, celkem hodně. Jo, ale až třeba dodělám školu a úspěšně **(úsmev)**, tak se situace změní a třeba budu mít aj partnera. **(smích)**

*T: **(smích)** Mm, to by i ta finanční situace byla lepší.*

PS: To jo. Jo, protože jo, v podstatě máme jeden příjem a platíme všechno, jo, což jinde v rodinách prostě funguje tak, že jsou dva příjmy, jo, nebo tři, nebo záleží jak...jo, a rozdělí to a tak dál. Nemám se s kým rozdělit.

T: *Jasně.*

PS: Žádného strýka nemám, který by mi pomohl.

T: *Dobře, tak. Jakým způsobem své dítě vychováváš?*

PS: No, já se snažím tím správným. **(úsměv)**

T: *A jak konkrétně?*

PS: No jak...

T: *Dejme tomu já se tam zmiňuji o výchovných stylech. Autokratický, liberální, anebo demokratický. Autokratický je takový hodně direktivní a používají se tam hodně tresty, demokratický je takový, že se na všem domluvíte...*

PS: Jo, to my se domluvíme **(smích)**

T: *Liberální je potom zas takový, že víceméně o všem necháš rozhodovat to dítě...*

PS: Ne.

T: *Jako žádné tresty tam už nefungují.*

PS: Ne.

T: *Takže demokratický?*

PS: Demokratický, ano.

T: *Uhm a jak to funguje?*

PS: Funguje dobře.

T: **(úsměv)** *na příkladu.*

PS: Já beru ohledy na to, že žila ve stresu. A vím, že ty děti vnímají ten stres úplně jinak, než ten dospělý člověk, jo. Ten dospělý člověk si říká: prostě to k tom životu patří, jo, ale to dítě za ty rodiče fakt nemůže. Prostě ono si nevybralo to, že je v takové a makové rodině, že prostě musí poslouchat třeba hádky rodičů, nebo tak, jo. Prostě tak jako...jako my jsme došly na to, že...prostě jsme si sedly a jsme si řekly, říkám: miláčku, bude to všechno v pořádku, pokud já ti něco řeknu, jo, prostě bude muset něco udělat, tak se domluvíme.

T: *Tak se domluvíte na nějakých pravidlech.*

PS: Ano, domluvíme. Když budeš mít nějaké námitky, nebo prostě budeš mít nějaký jiný návrh, nebo něco, tak přijď za mnou, promluvíme si, pořešíme to. Pokud ty budeš černá, já

budu bílá, musíme udělat kompromis. Protože žijem pod jednou střechou a tak to je. Prostě aby jsme tu mohly tak žít, tak se musíme domluvit. Jináč to prostě nejde.

T: Uhm. Jak probíhala výchova tvého dítěte a nakolik se jí otec dítěte účastnil? V podstatě v době, kdy jsi žila s otcem dítěte.

PS: No tak když byla maličká, tak se toho nějak neúčastnil, akorát byl párkrát s kočárem. A pak když byla větší, tak jsme dělali v hospodě, takže se taky většinou nezúčastňoval, protože všechen čas trávil tam. I všechen volný čas.

T: On tam taky pracoval?

PS: Pracoval. A i když nepracoval, tak tam byl. Takže v podstatě on tu výchovu nějak...se jí neúčastnil.

T: Jaký máš názor na jeho výchovu, kterou uplatňoval?

PS: Kterou uplatňoval? No, tak abych nebyla taková hnusná ženská (**smích**) tak řeknu, že ju naučil lyžovat. Sice druhořadě, ale naučil ju lyžovat.

T: A třeba na kole?

PS: Jo, kolo taky. Jako je pravda, že jezdívali i na kole. To mu nemůžu vzít, jo. Já jsem dělala a oni jezdili na kole.

T: No a tvůj názor je třeba na to takový, že...třeba se toho mohl víc účastnit, nebo...

PS: Mohl. Kdyby chtěl, mohl.

T: Uhm.

PS: Ale prostě on to nechal ladem, skladem.

T: Jo, takže ho zastoupili ti jeho rodiče a...

PS: Ano.

T: Aby tys mohla pracovat a...

PS: Ona vždycky ta babička, ona je takový diktátor jejich rodiny, takže prostě v podstatě co řekla babička, tak se zařídil zbytek rodiny. No, se přizpůsobil.

T: Generál.

PS: Ano. Jí říkali generál Rak. (**úsměv**)

T: Ale tak, třeba to funguje, ne? Asi.

PS: Nefunguje.

T: *Ne, aha.*

PS: Ne.

T: *Já jsem myslela, že všichni ji poslouchají.*

PS: Oni jsou tři sourozenci. Dvě dcery jsou v zahraničí, aby nemusely být doma, že a prostě ten syn...ona ho omlouvá, že ten člověk je nemocný a kdesi cosi...ale časem pochopila, až my jsme se odstěhovaly, že ten pes je zakopaný úplně nekde jinde. Nakonec babka došla k tomu, že to není ve mně, ale v něm. No.

T: *To jak jsi zmiňovala ten zdravotní stav, tak to se jedná o psychickou nemoc, že?*

PS: Ano.

T: *A jak vlastně se projevovala ta jeho nemoc.*

PS: Tak to bylo vlastně tak, že on kolaboval, tak jsem si říkala, že je to ze stresu, jo. Jsem si říkala, že když toho má člověk moc, jo, tak že se to stává. No a my jsme si v podstatě furt jenom říkali: je to zkolabování. My jsme furt nevěděli o nemoci. Jo...

T: *A on to věděl?*

PS: On to věděl. A oni mi to nikdy neřekli! Tam i prostě tchýňa byla kdysi, když ona měla svoje děti malé, byla já nevím dvakrát v Kroměříži na léčení, jo?

T: *Takže oni to mají takové rodinné...*

PS: No, a jelikož prostě já když jsem kdysi našla nějaké prášky, tak jsem se ptala co to je. On mi řekl, že to jsou prášky od srdíčka, že má problémy se srdíčkem...ale už teďka vím, že to nebyly prášky od srdíčka. To byly prášky prostě na uklidnění.

T: *Uhm.*

PS: Jo? Tak my jsme se s mladou vždycky snažili, jsme říkali: taťka je nemocný, pomůžeme mu...i ona byla taková hodná, chodila: tatínku teďka musíme papat léčky, protože...ale furt jsme nevěděli, co to je. Jako pak jsem věděla, ale furt jsme se snažili toho člověka ujistit, že to bude dobré, podržet ho. No, trvalo to dlouho, hodně jsme si užili.

T: *Takže jsi došla na to, že v podstatě je lepší odejít a žít takový klidný život, než takový psychicky vypjatý...*

PS: Ano, mm, jo. Protože on taky častokrát cestoval do Kroměříže. Takže pak jsme říkali babičce, aj mu jsem říkala, že je to taková nemoc, že...nejhorší je, že ten člověk si nemyslí, že je nemocný. Aj doktor mi říkal, že kdyby ty prášky jedl od začátku, tak že třeba do roka do dvou je bez problémů.

T: Aha.

PS: Ale on prostě...

T: A nemohli jste na to dohlédnout?

PS: Ne, on to...on si ty prášky aj v nemocnici dal, ale vzápětí šel je vyzvracet. Prostě on věděl, že to je...on říkal: prostě já si nebudu ničit játra, ale...

T: Mm, to je těžko, ty psychické nemoci.

PS: Je to těžko.

T: Co to měl za konkrétní diagnózu?

PS: Porucha osobnosti. Porucha osobnosti s náhledem na schizofrenii. **(pomlka)** Jo, což už jako...myslím si, že z toho nejhoršího teď už je pryč, jo. Už jako nejí tolik prášků, ale mi se zdá, že jezdí jednůc za měsíc na injekci. **(pomlka)** Jo, ale tak tam je zas ten problém, že pil, že? Takže jestli byl pak ještě na protialkoholní léčbě, takže...nevím. Nevím, jako já se o to prostě už nezajímám.

T: Jasně. A dcera ho vnímá jak?

PS: No, ona ho nějak nebere...on jí kdysi v afektu řekl, že pro něho není jako jeho dcera a ona od té doby...

T: Ano.

PS: Ona prostě od té doby ví, že on ji neuznává jako dceru.

T: Ano, jasně. Jaký je váš názor na výchovu, kterou vůči dítěti uplatňoval...to jsme vlastně říkali. Co je pro tebe při výchově dítěte nejdůležitější?

PS: Co pro mě je nejdůležitější? No, aby jsme si rozuměly. Jako porozumění, já vím, že třeba člověk něco řekne, ale jako každý to pochopí z jiné stránky, jo? Prostě,...záleží aj na tom, jakou máš náladu, rozpoložení, kdesi, cosi, prostě...pro mě je nejdůležitější prostě aby byla dá se říct soběstačná, prostě šikovná holka, jo, prostě připravená pro život...asi tady v tomto našem krásném světě, že? **(ironicky)**

T: (úsměv) (smích)

PS: Jako já nevím, jako, jo, vem si to, děcka chodí do školy,...já vím, že když ona byla menší, tak jezdívala za švagrovou do Španělska, do Německa aspoň na prázdniny, jo? Takže v podstatě ona tady ty školní léta tady ani o prázdninách nebyla. Ona byla vždycky pryč, jo. A prostě tady ty děcka jak jsem viděla ze základky, jak pijou, kůříja, jo, prostě jak je to s prominutím ožralé, jo, tak to je hrozné. Navíc ona byla dycky taková, jako že ona seděla doma a četla hodně knížky, jo. Nebo bývala u babičky. No a prostě jako tak. Ona je šikovná holka, jo. Děcka prostě musíja stát rovnýma nohama na zemi, jo.

T: Ty ji k tomu vlastně vedeš, aby měla realistický pohled na život a uměla se sama o sebe postarat. Jaké tresty a odměny ve výchově používáš a jak často?

PS: **(smích)** No, tak **(smích)** jooo, já jsem chtěla říct žádné, ale **(smích)**.... největší trest je pro ňu mýt nádobí. **(smích)**

T: (smích)

PS: Takže, takže jako my jsme si už udělali taků dohodu. Že kdo dá první něco špinavého do dřezu, tak umývá nádobí, takže....né jako, že bych měla doma bordel, né že by jste si to mysleli, jo **(smích)**

T: (smích)

PS: ale prostě třeba se....

T: Né, právě je tady velmi uklizeno. (smích)

PS: Děkuju **(smích)** Jo, prostě když se vaří, nebo něco, tak vařím, jo, mám nádobí na pracovní desce, ona třeba přijde, položí tam lžičku, jo....zas na jednu stránku, že jí nedělá dobře jar na ruce a ona ani nesnese rukavice na rukách, jo, ale zas tou štětečkou, nebo tak to neumývá, to nechce, že to ne, tak prostě tak, když chce, tak pro ňu je trest, že musí umývat. No a odměny. Odměny jsou no, fungují. Tak jako když je hodná, když má dobré výsledky ve škole, nebo prostě má pořádek v pokojíku, což já jsem na pořádek pes, že? No, tak ona je taková náročnější, ona si ráda kupuje značkové oblečení, tak jí to prostě zaplatím, nebo jí na to přispěju.

T: Takže finanční odměna.

PS: No, tak. Jako že bych jí zakazovala, to nedělám. Z toho důvodu, že vím, že když jsme prostě začaly spolu bydlet samy, tak jsem jí řekla, že nechcu, aby mi lhala. A pokud mi

bude třeba lhat, tak já se to stejně časem dovím, třeba ne hned, ale časem jo a bude to o to horší. Tak aby neztratila moji důvěru, takže tak. Protože v podstatě vím, že kdybych jí něco zakázala, tak že by to stejně nebylo dobré. Třeba by mi řekla, že je u kamarádky a přitom by šla tam, kde jsem jí to prvně zakázala. A já bych si myslela, že je u kamarádky a po cestě se jí může něco stát a prostě pro mě by to byl ještě horší šok a prostě jako něco...jako já si to ani neumím představit, že by mi neřekla, kam jde.

T: Jasně.

PS: Jo, prostě když mi řekla, já nevím třeba na diskotéku, jak tam chodila na jízňáky, jo, to prostě vím, že to byla nealko, že tam byli nějakí takoví, že to tam hlídali, jo, prostě pak někdy řekla, že jde do Áčka na diskotéku, tak jsem říkala: tý jako....tak jsme si prostě promluvili, co se může stát, jo, hlavně ne to špatné, že a jako v podstatě funguje to.

T: Takže chodí už i na normální diskotéky?

PS: Ano, chodí už i na normální diskotéky.

T: Uhm. A vrátí se třeba v ten čas, který si stanovíte?

PS: Ano. Vráť. A střízlivá. **(smích)**

T: Super. A nekouří?

PS: Ne, nekouří, to poznám.

T: To nemůžeš poznat. Protože byla v zakouřeném prostředí, tak smrdí od cigaret celá, ne?

PS: To poznám. To je jiné. Protože jsem pracovala dlouho v hospodě. Já to poznám.

T: Takže jo. Je něco, o čem jsme se během rozhovoru zapomněli zmínit, nebo na co by ses ty chtěla zeptat?

PS: Uuu... **(pohlka)**

T: Nic důležitého tě nenapadá?

PS: Nic důležitého, nee. Jako kdyby ses zeptala na něco konkrétního, tak jo, ale jinak nevím.

*T: Mě připadá úplně bezproblémová výchova, spokojená matka **(smích)***

PS: Ó, děkuju **(smích)** Ale jako tak by to mělo být. Vem si co bych z toho měla, když odejdu od manžela, jo, zaprvé já su ve stresu, dítě ve stresu, to by jako bylo hodně špatné tady

v tom světě. Protože vím, že je hodně rozvedených ženských, které jsou samoživitelky, nebo prostě, jo, teďka třeba shodou okolností kolega se rozvedl a dostal do výchovy on děti. Mu byly svěřeny. Protože ta jeho manželka, né, že bych byla jako proti něžnému pohlaví, že, ale v podstatě ona si myslela, že když je ženská a prostě když se vyprší u soudu, tak to prostě ty děti dostane. Ale je prostě nepraktická, nepoužitelná k životu.

T: Mm, tam asi musely být nějaké vážné důvody.

PS: Ona měla prostě maminku, která se starala o všechno a všechno dělala. Jo, ale prostě jako když si ty vezmeš, jo, nebo já jsem si brala svého bývalého manžela s tím, jo, že já si ho vezmu za manžela a budeme mít spolu děti a ty děti spolu vychováme, jo, ale ne aby ke mně tchýně chodila dom a vařila mi a uklúzala. Představ si to. Jako to je věc názoru, jo. Jako dřív byla úplně jiná doba. Když si spomenu já když jsem přišla ze školy, šli jsme na pole, husy pást a tak. Prostě to bylo úplně něco jiného a dneska ty děcka to vůbec neznají. To je jako.....

T: Je to pravda.

PS: Ta doba jako spěje někam.....jo, je to uspěchaná doba a spěje do nějaké záhuby, nebo prostě...

T: Mm, je to jiné.

PS: Prostě ty děcka dneska, si to vem, oni přijdou ze školy a nic nedělají. Jsou závislí na počítači. Nemají žádné vyžití.

T: Ano, mají hodně volného času a tráví ho takovým pohodlným, ne moc vhodným způsobem.

PS: Mm, tak jako Pavča chodila třeba se psem, ještě když jsme ho měli, teda tcháni.

T: Jako tvoji tcháni?

PS: Ano, jako bývalí tcháni **(smích)** ale on umřel a teď už žádného nechcou.

T: Takže tak je to. A ještě něco?

PS: Chtěla by jsi ještě něco vědět? **(smích)**

T: Tak ukončíme rozhovor.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S PANÍ MARIÍ

T = tazatel

PM = paní Majka

T: Dobrý den, ahoj, jmenuji se Jarmila Holíková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento rozhovor potřebuji uskutečnit pro mou Diplomovou práci. Její téma je: Výchova dítěte v rodině osamělé matky. Cílem výzkumu je prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Proto absolvuji rozhovory s několika vybranými osamělými matkami na dané téma. Následně budu nahrané rozhovory přepisovat a vyhodnocovat. Chtěla bych tě ujistit, že informace, které od tebe získám, použiji pouze pro tento účel a nijak je nezneužiji. Z tohoto důvodu budeš vystupovat jen pod křestním jménem, případně pod pseudonymem, pokud by jsi s tím měla problém. Takže jsme se domluvily, že pod křestním jménem, takže Majka.

PM: Majka.

T: Souhlasíš teda s tím, abychom rozhovor nahrávali?

PM: Ano, souhlasím.

T: A nyní přistupme k samotnému rozhovoru. Jak jsi se ocitla v roli osamělé matky?

PM: No, v roli osamělé matky jsem se ocitla tím způsobem, že jsem se seznámila s budoucím manželem, bydleli jsme v Ostravě, pak jsme plánovali svatbu, pak jsem ho poznala trochu víc, což už jsem si jakoby rozmýšlela jestli si ho vezmu...

T: To bylo ještě před tou svatbou?

PM: To bylo před svatbou. Ale věděla jsem, že jsem byla těhotná, tak jsme teda tu svatbu uskutečnili. I když asi už s tím vědomím, že se budu rozvádět.

T: Jo, ještě před svatbou... (smích)

PM: Ano. No, takže jelikož bylo všechno zařízené...no ale měla jsem takovou představu,...já jsem jako ještě před svatbou během toho chození věděla, že hodně pije a tým sem jakože byla bloklá, že bych tu svatbu teda ne, ale něco ve mně bylo tak, že snád' ta svatba...by ho možná...že by se aj...

T: Že se to očekává?

PM: Že by se aj změnil, jo, že rodina by ho změnila.

T: Aha, jo.

PM: Že ten alkohol by ustoupil jako dozadu. No, tak já jsem pracovala v Ostravě v oděvním průmyslu a po svatbě teda už jsme měli jako manželé nárok na ubytování, kde tam se čekalo buď na byty, nebo na nějaké bydlení. Manžel byl horník, tím pádem jako...v té době se dostávaly byty. Ale my jsme vlastně,...já pocházím z Valašska, kde rodiče chtěli, abych já byla na domečku a tím, že bych odešla z té Ostravy by neměl takový vliv na ten alkohol a...takže by byl u nás. No, tak jsme před porodem, nějakých čtrnáct dnů jsme se přestěhovali k rodičům, ale...**(pomlka, smích)** ale, mm, u rodičů to vlastně tak nějak pokračovalo, vlastně on byl nezaměstnaný, tím že odešel z Ostravy a dokonce musel jít ještě na vojnu. No a já jsem neměla tu mateřskou, jo, dokonce jsem se dozvěděla, že měl v práci nějaké áčka, takže jsem ještě musela tam za něho platit. No, ale bydleli jsme u těch rodičů, no ale alkohol tam byl pořád, jo. Ale jako syn, že by....tak to vůbec, on ho...

T: Nezájmal?

PM: Né, že nezajmal, ale....ten alkohol byl důležitější.

T: Jo, ta rodina nebyla tak důležitá.

PM: Když se vrátil, tak jsem mu zařídila práci s bratrem v Praze, vydělával hodně v tej době, jako velké peníze. Ale, všechno propil. Jo, takže jsem měla jenom tu mateřskou. No a na mě to začalo ten alkohol působit psychicky, no a doktor,...už jsem to musela aj s doktorem víceméně řešit. On říkal, že bych potřebovala klid.

T: Uhm.

PM: No a potom už jsem to teda jako aj víceméně po mojej úvaze řekla, že se rozvedu. No, ale ještě do toho vlastně mamka, jo, že ať počkám, že možná, když bude jinde, že to bude jiné. Ale nešlo to, jo, ten alkohol tam pořád byl. Já jsem dala žádost o rozvod, žádala jsem aby už nejezdil, už jsem nechtěla, aby vůbec jezdil.

T: Uhm, synovi bylo kolik?

PM: Synovi? Dva. Dva, dva a půl, šlo mu na tři. No a potom nás s nějakou půlroční žádostí rozváděli. No, u soudu mě upozornili, že tam je nějaké životní minimum, jinak já jsem nevěděla vůbec, mi to nikdo neřekl. Jako sociální pracovnice mě vůbec neupozornila, že

mám nárok na nějaký...na dítě, nebo na oblečení po půl roku, jo, na takové...že to můžu všechno pozpátku žádat. Teho půl roku.Vůbec jsem to nevěděla. Ještě jsem šla no sociálku a tam mi řekli, že berou všechny lidi, kdo má v domě trvalé bydliště, jo, ale na soudě mě upozornili, že ne, že musí posuzovat jenom mě samotnou.

T: Jo, ale vy jste bydleli u rodičů.

PM: Já jsem bydlela u rodičů. No ale tím, že jsem byla na tom soudě upozorněná, né, mosíja brat vás, dáme vám aj telefonní číslo, kdyby vám nechtěli vyhovět, my máme s nima špatné zkušenosti.

T: Aha. Takže ta sociálka tě chtěla vlastně poškodit. Jako že ten soud ti dával podněty k tomu, aby...

PM: Ano, ona mě chtěla poškodit. Na soudě mi řekli na co mám nárok, abych mohla normálně žít, jo?

T: Ano.

PM: A pověděli mi vlastně jaké mám práva a nároky. Jaké sú v sociální sféře, co ta svobodná matka má vlastně za právo, na co má nárok. Jo, aj na děti. Jako na oblečení a takové. No, pak jsem jim teda říkala, nech vypočítají že já a syn...no ale my přijdeme k vám, zkontrolujeme. Říkám jo, přijďte. A že kdo vám to poradil, říkám teď jedu ze soudu a řekli mi, že si máte volat tady na to číslo. No a hned to bylo dva a půl tisíce, jo? Takže ze dvou stovek na dva a půl tisíce. Přišli k nám, zkontrolovali, ano toto bylo moje, já jsem si sama vařila, naši zvlášť a já jsem měla svoje suroviny, všechno, tak to jako.....no a potom to už bylo takové jak svobodná.....teda jako neměla jsem s tím problémy jo, že by nedělal, neplatil výživné, za synem nechodil, jo, nic. Když byl zavřený někde a měl exekuci, tak neplatil výživné. Navíc byl ve vězení....protože tam ten alkohol a všechno tak nejak.

T: Jo, jedno s druhým.

PM: Takže jedno s druhým. Ale jinak mi nedělal nikdy žádné problémy. To, že by chodil, nebo...my jsme teda neměli o co se dělit...majetek žádný nebyl, takže se nemělo o co dělit, jenom jsem měla ze začátku....protože měl u nás trvalé....na bydlení dostávat, ale tak po čase tím, že tam nebydlel a nezdržoval se, tak za ty další tři roky po rozvodu jsem mohla mu dat trvalé na obec.

T: Jo, ano.

PM: Tak pak už mi i na bydlení dávali, jo?

T: Jo.

PM: Jo, že už jsem měla. No a tak to šlo všelijak. No, moselo to jít. Ale bez rodičů by to bylo o hodně těžší. Jo, že víceméně,....né, že by mě nějak dávali peníze, nebo neco, ale už jenom to, že topení a takové.

T: No a pak se našel nějaký nový partner? Protože ty máš ještě jedno dítě, že, které vychováváš sama.

PM: No, pak delší dobu nic.

(hovoří kamarádčin soused, u kterého se rozhovor odehrával; nabízel nám víno; přitom vykládal něco legračního)

T: (smích)

PM: **(smích)** No a pak jsem poznala dalšího přítele. Vlastně to bylo víceméně taková jenom známost, což po nějakém čase, asi po třech měsících bylo další setkání, no a potom se ten vztah rozjel, i když nějak nechtěla...no tak víceméně už jsem se tak uzavřela do sebe

T: Byla jsi nedůvěřivá?

PM: Nedůvěřovala jsem tak a nakonec teda jsme se nějak...on si rozuměl se synem, jo...ale vdávat už bych se podruhé nevdávala. Ale tak nějak jsem cítila, že to není ono, jo? Prostě neuměl se postarat o tu rodinu a mu to víceméně vyhovovalo tím, že byl zvyklý od maminky. A já jsem mu vařila, chystala, jo, jak kdyby byl děčko. On byl zvyklý byt opečovávaný. Mu to vyhovovalo. Když jsem chtěla jít na byt...on ne, nebudeme platit nájem, atak.

T: To jste bydleli u rodičů.

PM: Ano. No, ale tak se to nějak skloubilo, že začal dělat v cizině. Pak se teda vrátil, ale tady to šlo s těma penězama úplně tak, že se nedalo...bydlel tam u nich, jo, u jeho rodičů, tam i pracoval, no ale když jsme chtěli okolo domku něco spravit...protože já jsem bydlela furt v jednom pokoji...no a když jsme chtěli okolo domku něco spravit, tak peníze nebyly. Tak se vrátil zpátky do ciziny.

(opět mluví soused na kamarádku, která byla u hovoru také přítomna)

(soused se směje)

T: (smích) Děkujem (soused nám nalil víno, nachystal občerstvení a odešel, abychom měli na rozhovor větší klid; kamarádka s námi zůstává dál)

(kamarádka, která byla hovoru přítomna se baví seousedem) To je ideální chlap, toto. (úsměv)

PM: No a začaly finanční problémy. On jako ten dům hodně sežral, jo, ale jako těch peněz jsme neměli. Jenže už začaly problémy. U nás byl velký problém to, že matka jako sama má dítě, jo? Velký problém. Tehdy byla jiná doba. Takže nějak jsem žila. Musela jsem hledat práci, protože jako sama s děckem...sice přítel byl, ale odešel do tej ciziny. Začala jsem u nás dělat na třísměnný provoz

T: Takže vlastně jsi byla sama.

PM: Sama, ano. No a já si to plánovala, že půjdu taky do ciziny, že synek už je větší a že s dědou to tak nějak skloubím, a že půjdu do ciziny. No, ale přítel to tak nějak zařídil, že jsem otěhotněla. Abych nemohla vycestovat.

T: Aha, uhm.

PM: Mm, i když...no a prostě jsem otěhotněla, ale on byl v cizině a já doma. Bylo to ale takové divné, jo? Máme dům, máme dítě, ale jsme spolu a nejsme.

T: Čili každý zvlášť.

PM: Mm.

T: On byl kde v cizině, ve které zemi?

PM: V Itálii. No a teď je to poslední dobou takové, že já jsem na Úřadě práce a dělám si přes Merlin rekvalifikační kurz. Protože já chcu dělat a udělám pro to cokoliv, jo. On je pořád pryč, jo a když dojede, tak je to dvakrát, třikrát do roka.

T: Jo.

PM: I ten domek jako když se stavil, že, tak jsem zařizovala všecko okolo, jo, dělníky, toto jsem byla...a tím, že jsem byla na rodičáku, nebo na mateřskej, tak jsem byla doma. Jako nějaká ta malá koruna tu byla, ale...No, ale teď už nastává problém, on tam má problémy s prací, já tu mám problémy,...teďka tady budu bez práce, už vloni měl problémy, já jsem teda byla na úřadě, pak mi to skončilo, takže zas.... jenomže díky tom, že mám dědu, tak na tom domku možu byt, ale synek je to, s maturitů na intru, naštěstí ještě má sirotčí důchod, takže to je veliká pomoc a jinak...prostě to je složité.

T: Mm, takže ten bývalý manžel umřel?

PM: No, ten zemřel.

T: Dobře. Á, jo, teďka bych se tě potřebovala zeptat jak se cítíš v roli osamělé matky?

PM: V roli osamělé matky.....tak né, že by mi to úplně vyhovovalo, ale už jsem si víceméně zvykla. Ale zas je to náročnější pro tu ženu. Musí se zatopit, musí se dřevo sehnat, jo, to není třeba jenom tak...

T: Prostě tam ten chlap chybí.

PM: Chybí. Ale zas synek za mě dělá domácí práce. Protože,.....takže chlapa jako když nemá, jo, když neměl otce,.....takže on.....

T: Mm. Neměl vzor.

PM: Neměl vzor. Takže on je takový víceméně takový.....že on radši bude vařit, uklízet a prát, než třeba zatlúct hřebíček, nebo vymalovat, jo. Takže...jako tak jak sa cítím....je tam takové prostě ta pomoc, podpora toho partnera, hlavně v nemoci jo, když třeba malá, nebo já, když jsem šla do nemocnice....mosel to řešit synek ze školy. Jo, mosel odejít ze školy, mosel být s malú pár dní doma, když jsem byla v nemocnici, jo?

T: Takže ti to chybí ten partner.

PM: ...jakože s tyma děckama. Neco jiného je, když je žena úplně sama, jo? Ale už s tyma děckama je to, tam je to obtížné. A v dnešní době, ještě to řeknu tak, kdybych měla tuto práci co mám, je to minimum, jo, ale já si na to zvyknu. Ale teď zas budu na podpoře, jo, to je zas jiná situace.

T: Mm, to je jasné.

PM: Opravdu je to náročné.

T: Jakým způsobem se ti daří skloubit tvůj profesní život s osobním?

PM: No....když to porovnáám nyní, když jsem pracovala, školu, práci, doma,....jako sama na sebe času velice málo. Je to problém. A když jsem byla v práci, tak malú hlídal děda, jo? Ale už aj tak jsem v práci trnula, zas kdyby mu se neco stalo, jo, protože on má už bezmocnost, jo. A co ta malá tam sama. Tak naštěstí jsem ju tak....jo, že kdyby něco běž k sousedce. Tam je důchodkyně, ještě mladá do šedesáti roků, jo, ještě její nevěsta,....tak kdyby neco, tak...

T: Uhm, jo.

PM: No ale je to, bylo to...psychicky úplně. To je vypětí. Teď nějaké problémy jo, kdyby aj synek neco,...jako opravdu.

T: Mm, jasné, náročné. Tak, co tě nejvíc jako osamělou matku trápí a v čem spatřuješ největší problém?

PM: Co mě jako osamělou matku trápí? Asi to, že nemože sehnat práci. A kór na tych našich kotároch. To mě nejvíc trápí, jo, že ten člověk chce dělat, ale že ten stát nevyjde vstříc. Vůbec na matky co sú samy s děckama nebere ohled. Kdyby neměl synek sirotčí, jo, tak nemože ani do školy chodit. A jako na jídlo, na oblečení, na bývání, jo, to je hrůza peněz. Že není ta práce oceněná, jo, nebo že oni nepřihlížejí na ty matky, jo, že samy živíja děcka a mosíja aj o tu domácnost, o všecko sa starat. Toto je asi ten problém, který by měla trochu vláda řešit. Jo? Né, oni....tam jejich problémy kdo co dal, kolik tisíc za tam nějaký oblek před volby, před volbami, jo? Pořád tam jakési svoje problémy řešíja, jo.

T: V čem spatřuješ hlavní výhody a nevýhody toho, že vychovávaš dítě sama?

PM: **(pomlka, přemýšlí)** No, tak výhody, že s nějakým partnerem problémy nejsů, žádné hádky, atak, jo,...ale zas na druhů stranu jako že děcka, jo, že...strádáme na druhů stranu. Člověk si nemože dovolit kolikrát ani úplně takové normální věci. Prostě si to nekúpíš.

T: Takže myslíš finančně?

PM: Jo.

T: Kdo všechno se účastní výchovy tvého dítěte? Další otázka: Jakým způsobem se ta osoba, nebo ty osoby účastní výchovy?

PM: No, **(pomlka)**....

T: Tam s tím hlídáním to ti pomáhá asi tatínek, že?

PM: No, rodiče. Když jsem potřebovala někde jít, nebo když byla nemocná, tak oni ju pohlíkali. Jinak jsem ju všude mosela brat sebú. Všude. Když bylo nutné, tak jsem zůstala doma, to zas byla dobrá vůle zaměstnavatele, že mi tak dovolil, ale jinak jsem si to musela nadpracovat, jo. Tak víceméně to hlídání a ten děda, když jsem někde potřebovala hodinku, nebo neco, tak pohlídal. No, ale ona jinak převážně všude jde se mnou.

T: A ten syn? Taky spíš jenom na hlídání?

PM: N3, tak to jo, no.....

T: Jinak sama vřecko.

PM: Jinak sama.

T: Jakou roli mají tvoji rodiče při výchově tvého dítěte? To jsi mi už vlastně řekla.

PM: Akorát děda...

T: Děda, jo, maminka umřela, že?

PM: Uhm.

T: Jaký je tvůj postoj k tomu, že dítě vyrůstá v neúplné rodině?

PM: No, samozřejmě, že to je....negativní, jo, ale.....

T: Myslíš si, že ji to negativně ovlivňuje, jo?

PM: Ona to....je to jiné. Jako synek, ten se mě nikdy na nic neptal jo, na otce. Ale malá, jo, ta se pořád vyptává: kde je, co tam je, kdy tam pojedeme a proč tam je a proč ho nemáme, jo? Víc to řeší. Je vidět, že to bere jinak. Jinak, protože u nás na tej vesnici tam je v okolí vřecko...tam jsou....

T: Úplné rodiny?

PM: Tam sú vřecko úplné rodiny....n3...

T: Mm, tak ona si připadá možná jiná.

PM: Ona si připadá jiná, protože tam opravdu každý....tam sú jenom úplné rodiny. Aspoň tam v našem okruhu. A jednu kamarádku, co mám čtyři kilometry, tak tá vychovává sama dceru, tak s tou si jsem tak nějak blíž toť v týchto problémech, ona má vlastně taky dceru, o rok starší a tá se nám ale teď odstěhuje za přítelem do Chomutova, takže....takže je to takové, že...aj když k někom jdeme, tak prostě je tam ta rodina. Jo, nebo když bych chtěla.... říkám ven s děckama, děcka pojd'me, aby ta malá měla s kým jít. Jo? Buď sú tam finanční, že se nemože jet, nebo mají společné plány, ty víkendy, ty rodiny,...jedou k rodičům, a tak. Ale prostě já všude sama. Musím byt doma, nebo teda jedeme se projet aspoň na kole, nebo teda když už jedeme do toho Brumova....jedeme buď na stezku, nebo do Slavičina na cyklostezku, jinak docela když už, jo, tak jedu k bratrovi do Ostravy. On je svobodný, jo, takže nám finančně tak nějak přispěje, že tam můžeme dojet, jo. Jinak jako

nejaké dovolené, tak to ne. Jakože odjet na týden nekam, tak to ne. Na chatu, nebo....to prostě finančně fakt nejde.

T: Uhm, jasné. Jak si myslíš, že dítě vnímá situaci, že vyrůstá v neúplné rodině?

PM: Nooo....**(pomlka)**

T: To jsi zmínila, že? Že se cítí jiná....

PM: Ano, cítí se jiná.

T: Mm, jak hodnotíš vaši finanční situaci?

PM: Velice kritickou, velice kritickou.

T: Mm, špatně.

PM: Říkám, teď mám práci, tak to jaksi jde, ale...

T: To máš práci na dobu určitou?

PM: To mám na dobu určitou. Teďka mi to končí v květnu.

T: Mm, takže víš, že zase budeš bez práce.

PM: No, tak řešila jsem to tak i dřív, jo, že jsem si mosela jít někde jako přivydělat, jo. A malá mosela jít se mnú. Mosela tam byt se mnú, já jsem ju neměla kde dat. Prostě jsem ju měla venku, jo a čekalo se až skončím. Jo, i....prostě taková je situace.

T: Jo.

PM: A byl tam ještě že bratr, tak ten mi ju třeba zebrał, jel s nů ke známým na chatu, ale jinak tam mosela se mnú v práci pendlovat. Jako aj když byla venku....prostě jsem riskovala. Protože to bylo....tam byl otázka, jestli mi ju nekdo odvede, nebo neodvede, ale z finančních důvodů sem to mosela tak dělat. A teďka to budu řešit, že se mi neco v cizině ukazuje a tak zas bude moset se mnú chodit. Nevím, co na to majitelka, ale bude moset byt se mnú.

*T: Mm **(pomlka)** a ona nechodí do školky?*

PM: Chodí do školky. Jenomže já ju tu nemožu nechat. Teď chodí do školky, jo, jenže já jsem to měla tak, že jsem určité hodiny dělala doma, určité v práci. Tak to šlo. Ale jak mi neumožnili dělat míň než na osm hodin jo, tak nemohla byt ve školce.

T: Jakým způsobem své dítě vychováváš?

PM: Jakým způsobem...já si myslím, že dobře.

T: Zajímá mě, jestli jí diktuješ co má dělat, nebo spíš máš s ní kamarádský vztah...

PM: Né, tak jakože...moc jí neříkám, co má dělat, nenařizuju. Spíš si s ňu tak vykládám.

T: Mm, spíš vysvětluješ, než nakazuješ.

PM: Jo. Ale když už to po sléze nejde, tak bude tam příkaz, jo, toto uděláš. Jo, nebo prostě ráno vstávat, jo, musí vstávat, musí.

T: Mm. Tak. Jak probíhala výchova tvého dítěte a nakolik se jí otec dítěte účastnil?

PM: **(pomlka, přemýšlí)**

T: To jako on třeba hned na začátku odjel do té ciziny?

PM: No, on už tam byl, když jsem otěhotněla.

T: Aha. Takže on se jako té výchovy...

PM: On se jako víceméně neúčastnil.

T: Takže on přijede jen na pár dní do roka a jinak jako nefunguje?

PM: No, ano, on přijede jenom někdy. Vlastně založil si rodinu, jo a nestaral se. Vůbec.

T: Jaký je tvůj názor na jeho výchovu, kterou vůči dítěti uplatňoval?

PM: **(pomlka, přemýšlí)** No, jeho výchova...jeho výchova byla víceméně taková, že ju rozmazloval.

T: A ty si myslíš, že je to správné?

PM: No není, vůbec to není správné, protože on ju navádí na takové...on jde a koupí jí všechno, jo.

T: Mm, on se jí snaží vynahradiť tu dobu, co tu není...

PM: Jo, ale né tak, že jde a koupí jí všechno...

T: On to tak asi cítí.

PM: Ale zas ona je tak ze mě vychovaná, že opravdu když někde jdeme...s ní jsem neměla vůbec problém ani s Peťú, třeba v obchodě, toto chci a začne ječet.....ne. Ona....řekla jsem jí ne, je to drahé. Ona dobré, přešli jsme jinde, jo. Anebo když už nekde neco, jak třeba aspoň propisku...ale stojí moc jo, tak třeba levnější. Jo, že opravdu je vidět, že ten

dětský mozek tam přemýšlá, že nemože, toto je pěkné, toto vidím, toto kup. Že už jí tam nějak ta cena, jo, že toto si nemožeme dovolit. Vlastně už od těch čtyř, pěti roků to děcko.....ono toto je dost, nevím, mi to každý říká,....jako kdo se s ní baví jo, že je zvláštní. Jako na ten svůj věk....ona je daleko dalej, než....jiní. Ale ona je furt mezi dospělýma.

T: Mm, to je asi tím. Co je pro tebe při výchově dítěte nejdůležitější?

PM: Co je nejdůležitější? **(pomlka, přemýšlí)**

T: Co je nejdůležitější. Jako co bys jí chtěla do života dát.

PM: U mě je to asi tak jo, že chcu, aby byla sama sebou. Aby se dovedla vžít do situace, ve které je. Aby využila své možnosti, ale aby se zas nechtěla vyrovnávat nějakým bohatým, jo, nebo tak. Prostě aby byla sama sebou. Abych nemosela s ňú řešit nějaké problémy třeba s alkoholem, drogama, jo. Já bych chtěla, aby.....ani né tak třeba aby byla úspěšná, ale aby byla šťastná.

T: A jak si myslíš, že toho dosáhneš....třeba konkrétně toho, aby neměla problémy s drogama a alkoholem.

PM: No, tak asi jako trošku tou výchovou a takovým tým....mluvit o problémech.

T: Aha.

PM: Jo, aby se dovedla se mnú o tom bavit.

T: Jo, aby dokázala řešit....

PM: Přesně, aby dokázala řešit problémy se mnú, aby se nemosela bát mi říct, jo, aby to neřešila u kamarádek, jo, nebo se bála mi říct.

T: Jo, takže jako důvěra je pro tebe asi důležitá při té výchově. Aby ona ti důvěřovala.

PM: Uhm, jo.

T: A jaké tresty a odměny ve výchově používáš a jak často?

PM: Tresty?

T: Třeba jestli něco zakazuješ? Nebo jestli ji někdy zbiješ....nebo odměny jaké.

PM: Tresty ani ne. Já když jí třeba řeknu, jo, běž si uklidit, tak ona jde. Tresty,....takové nějaké jako, že bych ju zavírala, jo, nebo,....to ne. A odměny? Odměny jako to, že třeba spolu nekam jdem, jo, třeba jedem za bratrem, jo. Pro ňu je to takové, že můžem nekde jet.

T: Mm, mm, jasně. Tak to už je konec. Ještě jestli je něco o čem jsme se během rozhovoru zapoměli zmínit, nebo je něco na co by ses mě chtěla ty zeptat? Ještě něco důležitého.

PM: Já bych se teda chtěla, jo, asi zeptat...

T: (smích) To mě řekne každý....(smích)

PM: Já bych se chtěla zeptat...né, já to nebudu protahovat, ale asi bych chtěla jako vědět, jestli tady jako ty konkrétně, tady tímto rozhovorem, jestli se dá očekávat nějaký výsledek,...nebo něco, jestli to bude mít vliv pro nějaké lidi, něco změnit.

T: No, to asi jako až tak nebude zasahovat do takové hloubi, aby někdo...já to v podstatě dělám z toho důvodu jak jsem na začátku zmínila, že to potřebuji k tomu, abych napsala Diplomovou práci a mým úkolem je pouze zjistit a jakože zmapovat tu situaci. Jak ty osamělé matky, které se o dítě starají bez partnera, jak oni tu svou situaci vnímají. Ze svého pohledu. Co je pro ně těžké, jo....ale jako....budou si to číst ve škole, jo, ale nedostane se to jako nikam k lidem na takových postech, aby oni mohli na tom něco změnit, jo. Takže spíš to je taková....

PM: No, ale jestli to bude mít nějaký návrh na zlepšení, nebo tak něco....

T: Jako...

PM: No tak třeba, že by se osamělé matky a šly by na Hrad...

T: (smích) Já jsem taky osamělá matka, takže přesně vím, dokáži se vcítit. Víceméně bych chtěla říct, že ty rozhovory, které jsem doposud uskutečnila jsou si velmi podobné svými názorama a můžu říct, že... všechny ty matky mají stejné problémy. Každá se například potýká s finančníma problémama. Jo? Úplně každá. I když jako řekne, že je spokojená, nebo jí stačí to co má, ale prostě určitě by přivítala mít víc, jo, nebo....toto opravdu ty finanční problémy, to každá. Ale víceméně třeba na otázku: Jak se cítíte v roli osamělé matky, tak to většina, třeba kromě tebe, tak já jsem to nedělala na velkém vzorku, já mám opravdu jenom pár těch maminek, jo, tak mi odpovídaly, že jsou spokojené a šťastné. Ale je to tak, že ty jsi měla vlastně těch partnerů víc a tak nějak se to prolínalo, kdežto ten zbytek...ti partneři třeba odešli brzo a tak ty maminy potom zůstaly samy, že už pak nenavázaly nový vztah, takže jako už delší dobu se s tím smířily, nebo že ty problémy v tom předešlém vztahu byly tak závažné a velké, že teď jim připadá lepší být sami.

PM: Uhm. No, já jsem ale taky proto třeba se už podruhé nevdala, nebo bych se nevdávala.

T: Ale přece jenom sis toho partnera našla. Druhého.

PM: Mm, tam byla prostě taková nějaká...Jo, no, ale já už tom chlapovi nevěřím. To bylo z bláta do louže. Já nevím, jaké problémy mají ostatní, jo, ale s ním žít, to je problém. Jo? A tak proto nám to možná tak trochu vyhovovalo, jo, že on je pryč, že jsme od sebe,...jako furt se to nějak finančně dalo, jo, ale teď, když už při krizi a to,... on má problémy....ale je to poznat i na vztahu to dlouhé odlúčení, jde to poznat.

T: No, tak to třeba není měsíc, že? To je jako extrémně....to je jako opravdu, že žijete každý sám.

PM: Ano, to už....my žijeme každý sám.

T: Mm, to už je takové: vztah, nevztah.

PM: Ano, to už....my prostě...

T: A chtěla by jsi ho mít doma?

PM: Nevím, nevím. Nevím, jestli by jsem ho chtěla mít doma, protože já to už tak necítím.

T: Uhm, takže konec. Nebo ještě něco?

PM: Ne, to už je asi všechno.

T: Tak já ti děkuji za tvůj čas a za poskytnutý rozhovor. A ještě jednou bych chtěla zdůraznit, že všechny informace, které jsi mi poskytla jsou důvěrné. Ahoj.

PM: Ahoj.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S PANÍ JARMILOU

T = tazatel

PJ = paní Jarmila

T: Dobrý den, jmenuji se Jarmila Holíková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento rozhovor potřebuji uskutečnit pro mou Diplomovou práci. Její téma je: Výchova dítěte v rodině osamělé matky. Cílem výzkumu je prozkoumat a zjistit, jak osamělé matky vnímají výchovu svých dětí v neúplné rodině. Proto absolvuji rozhovory s několika vybranými osamělými matkami na dané téma. Následně budu nahrané rozhovory přepisovat a vyhodnocovat. Chtěla bych Vás ujistit, že informace, které od Vás získám, použiji pouze pro tento účel a nijak je nezneužiji. Z tohoto důvodu budete vystupovat jen pod křestním jménem, případně pod pseudonymem, pokud by jste s tím měla problém.

Takže pod křestním jménem, že ?

PJ: Ano.

T: Takže paní Jarmila. Souhlasíte tedy s tím, abychom rozhovor nahrávali?

PJ: Ano.

T: Tak, jak jste se ocitla v roli osamělé matky?

PJ: Tak v roli osamělé matky jsem se ocitla tak, že vlastně bývalý manžel si našel jinou ženu a ode mě a od malých dětí se odstěhoval.

T: Kolik bylo dětem, když manžel odešel?

PJ: **(pomlka, přemýšlí)** Starší dceři bylo deset a mladšímu synovi sedm.

T: Uhm. Jak se cítíte v roli osamělé matky?

PJ: No víte, ono by si to každý musel zkusit na vlastní kůži. Protože dělat svým dětem maminku a zároveň tatínka, to je velice náročné. Mmm, navíc já jsem to těžko nesla ten rozvod, že vlastně odešel a že se neměl zájem stýkat s mými dětmi. Byla to velice těžká situace, ale je to zase životní zkušenost, že člověk se postaví sám na vlastní nohy a musí zajistit chod té rodiny. Jako myslím si, že třeba bez pomoci mojí maminky bych to těžko dokázala. Protože člověk musí pracovat a hlavně zajistit finančně tu rodinu. A taky

s hlídáním mi pomáhala. A protože my žijeme na vesnici, tak ještě se k tomu starat o rodný dům, o zahradu a o zvířectvo je...jako bylo to opravdu náročné. Ale jak se říká: co tě nezabije, to tě posílí. I na tomto je kus pravdy, protože člověk tak nějak v tom pudu sebezáchovy musí nasadit všechno, jo. A směřovat to k dětem, aby nepocítily a nestrádaly, když teda ten otec v té rodině chybí, i když....**(povzdech)** no, bylo to náročné.

T: Uhm.

PJ: A ještě jsem chtěla říct, že jako jsem se snažila, nebo snažím se celý život jako jim i tu lásku, jo, po té citové stránce. I když někdy...děti, když už jim roky prostě začínají trochu přibývat, tak...nepochopí to. A já teda hrozně tím trpím. Takže ona to nebyla jenom záležitost po rozvodu, ale byla to, je to záležitost pořád, teď. Je co řešit. I když už je to nějaký ten pátek od toho rozvodu, nebo od toho odchodu jako uběhl, ale...člověk strádá po té citové stránce. Ty děti, jo. Nevím, jestli bych chtěla nějaký vděk, to bych asi tak nenazvala, ale takovou nějakou tu morální podporu. Od těch dětí.

T: Uhm. Třeba by jste ji našla u nového partnera.

PJ: No, to si nejsem tak jistá, protože toho nového partnera jsem nechtěla. Protože nechtěla jsem, aby moje děti vychovával jako cizí muž. I když jako možná by mohl být lepší, než byl jejich otec, který se nestará, jo. Ať už po té citové, nebo po té finanční stránce. **(povzdech)**

T: A děti jste se ptala, jestli by chtěly?

PJ: No tak....ze začátku mi to přišlo, že...moje dcera začala nějak krátce po tom rozvodu studovat noviny a inzeráty a mami, tohoto by sis mohla najít, ty dobře vaříš...

T: (smích)

PJ: Ty se dovedeš starat...jako ale možná, že ty děti asi tím, že každé druhé, nebo každé dítě, každý kamarád jako měli doma mamku a tatku. A asi to dítě toužilo po tom, když toho tátu nemá...asi touží po tom mužském vzoru. Ale...nevím, co bych k tomu řekla, pro mě to byla jako těžká situace, kdy on vlastně bývalý manžel jako nechtěl se stýkat s dětmi a nechtěl se ani finančně podílet, když ty děti...přibývaly jim roky, se zvyšováním třeba výživného. Jednou jsem to zkusila, požádat si soud o zvýšení výživného, protože situace byla neúnosná a připadala mi ta situace u toho soudu strašně trapná. Dohadovat se s ním, jestli on peníze má, nebo nemá. Připadalo mi to hrozně ponižující. Tím jsem se tak nějak ubezpečila v tom, že všechno úsilí dám do toho, abych to nějak zvládala.

T: Jakým způsobem se vám daří skloubit váš profesní život s osobním?

PJ: Musí se to skloubit jedno s druhým. Protože práce je vlastně důležitá, je to zajištění rodinného chodu a osobní život.....osobní život.....můj osobní život jsou moje děti. Já jinak nedokážu žít.

T: A jak se vám to časově daří skloubit dohromady? Možná děti už jsou větší, ale když byly menší. Jestli to nebyl problém.

PJ: Daří. Ale jak říkám můj osobní život rovná se děti. Toto je....v tom spatřuju hlavní jakoby poslání, jo. Tu lásku těm dětem a tu jejich přítomnost. Abych já cítila a oni cítili třeba taky tu moji lásku.

T: Ano. Co vás nejvíce jako osamělou matku trápí a v čem spatřujete největší problém?

PJ: No, jak už jsem řekla, když jsem požádala po dvou letech u soudu o zvýšení výživného, tak...bylo to...hrozně ponižující u toho soudu prostě škemrat peníze a on jako mi dával najevo, že já musím změnit práci, abych si víc vydělala a přitom ta paní u soudu mu to řekla zcela jasně. Já se snažím celý život pracovat a vlastně to co já vydělám, tak to je součástí té rodiny, jo? Děláme to vlastně pro ty děti, jo? Protože já nikdy nemyslím na sebe, myslím na ty svoje děti.

T: Uhm, takže finance.

PJ: Mm, finance a možná ještě to, že když je rozvedená žena, tak....neříkám hodně mužů, ale někteří muži si prostě....se dívají přes prsty na tu rozvedenou ženu. To jsem zažila častokrát a člověk musí být takový odolný vůči tomuto. Musí být takový trošku imunní.

T: Proč se muži takto dívají na rozvedené ženy. Podle vás.

PJ: No, protože si myslí, že si k ní mohou všechno dovolit. Ale jsou určité hranice, přes které já nepřekročím.

T: Uhm. V čem spatřujete hlavní výhody a nevýhody toho, že vychováváte dítě, nebo děti sama?

PJ: Nevím, to je taková těžká otázka. Výhody a nevýhody toho. To zní tak tvrdě. Já nevím, prostě to,....je to život a já to nerozděluju na výhody a nevýhody. Prostě mám děti, mám je ráda...

T: Ano, ale jsou tam jako výhody a nevýhody toho, že jste na ty děti sama. A mě zajímá, podle čeho, podle vás je třeba ta výhoda, třeba například v tom, že vám do té výchovy tře-

ba nikdo nezasahuje, že si je můžete vychovávat jak vy chcete, nebo nevýhody, že třeba děti by toho otce víc poslouchaly, nebo tak.

PJ: No, to je pravda. Asi taková ta pevná ruka, ta otcova, v té rodině chybí. A z nevýhod.....vlastně ta finanční stránka. Protože vlastně ten můj plat byl vždycky pro nás tři. Dětil se na....na dá se říct tři části. A když je ten otec v rodině, tak ty děti mají daleko větší možnosti. I finanční. Moje děti se snažily jako najít si i brigádu, aby si přivydělaly, abych všechno nemusela financovat já. To jsem ocenila. To bylo dobré.

T: A ty výhody?

PJ: No, ty výhody jsou to, že ti nikdo nemluví do výchovy. Jo, jenže člověk by někdy i potřeboval nějakou oporu, aby se mohl o někoho opřít, atak. A to je vlastně zase nevýhoda. Těch výhod, řekla bych, je málo.

T: Kdo všechno se účastní výchovy vašich dětí?

PJ: No, tak jak jsem říkala, tak hlavně moje maminka. Pak ještě moje svobodná sestra.

T: Jakým způsobem se tyto osoby účastní výchovy?

PJ: **(úsměv)** no tak finančně, například kupovaly, nebo spolupodílely se na financování jejich koníčků, nebo toho běžného života a i s tím hlídáním to byla výpomoc. Neocenitelná.

T: Jakou roli mají vaši rodiče při výchově vašich dětí? To jste už vlastně zmínila, maminku...otce nemáte?

PJ: Můj otec zemřel, když ještě tady manžel bydlel, to bylo asi tři roky, dva a půl roku před rozvodem. Takže ta situace v rodině byla jiná. Tak můj otec se jim maximálně věnoval, protože byli to první jeho vnoučátka.

T: Uhm. Jaký je váš postoj k tomu, že dítě vyrůstá....že vaše děti vyrůstají v neúplné rodině?

PJ: Mm, nemám celý život ráda slovo neúplná rodina. Mě to vždycky připadalo, že to jak kdyby....jak kdybych byla nějaká označená, jak kdybych....moje děti se vymykaly z nějakého normálu. Dá se říct, že toto mě vždycky, když jsem to slyšela, tak mě to jako uráží. Úplná, neúplná rodina. Jako je to tak, žijeme bez toho otce, žijeme. Člověk s tím jako nic jiného neudělá. Nemůžu si hlavu sypat popelem a celý život se oplakávat. Musím pro to něco udělat. Musím ho těm dětem nahrazovat.

T: A myslíte si, že je to dobře, nebo špatně?

PJ: No, dělám to s nejlepším vědomím. Někdy to není asi úplně tak dobré, nevím.

T: Jak si myslíte, že vaše děti vnímají situaci, že vyrůstají v neúplné rodině?

PJ: Když byly podstatně menší, tak...jako určitě jim to chybí. Stačí, když jenom zapnete televizi a vidíte tam maminku, tatínka a...nebo kamarádi jejich, spolužáci...mají tatínka. Ale já jsem nikdy neměla ani tolik peněz, aby jsme mohli jezdit na dovolené, tak jsme prostě nejezdili. Byli jsme akorát dvakrát na horách. Nebyly na to finance, tak.....jsem se třeba snažila jim to jinak vynahradiť. Vybuďovala jsem jim doma koupání, bazén.

T: Uhm. Jak hodnotíte vaši finanční situaci?

PJ: **(smích)** To je těžko hodnotit finanční situaci. Tak jako vždycky, když v té rodině funguje jeden, tak ta finanční situace je horší.

T: Jakým způsobem své děti vychováváte?

PJ: No, jak jsem řekla. Snažím se je vychovávat podle svého nejlepšího vědomí, svědomí, snažím se je vychovávat ve víře v Boha, prostě to co cítím srdcem, tak to jim...to se snažím...to dělám.

T: Mm. Jak probíhala výchova vašich dětí a nakolik se jí otec účastnil? Jako v době, kdy jste byli manželé.

PJ: No, účastnil se výchovy velmi málo. Málo. Prakticky to by mohly i děti potvrdit, že nijak ho to neovlivnilo. To, že se narodily, to že jsou doma děti,...nechtěl asi, aby ho to omezovalo, jo. On si dělal podle svého a necítil žádné povinnosti vůči dětem.

T: Vám to vadilo?

PJ: No jistě, které mamince by to nevadilo. Člověk se tím trápí a...ale to byl asi rys jeho povahy, který jsem já před svatbou...možná nevšimla si toho. Nebo člověk si říká, že si toho druhého změnil k obrazu svému, když se...spolu vstupují do manželství. Ale, holt možná jsem měla růžové brýle a neviděla jsem to.

T: Jaký je váš názor na jeho výchovu, kterou vůči dětem uplatňoval?

PJ: Tam nebyla z jeho strany žádná výchova. To se nedá říct. Výchova.

T: Netrávil s nima volný čas?

PJ: Minimálně, protože byl sobec. On měl rád sám sebe.

T: A co třeba on dělal ve svém volném čase, když teda nebyl s dětma?

PJ: Věnoval se tomu, čemu chtěl se věnovat. Sám sobě a svým zálibám, svým koníčkům a svým avantýrám milostným.

T: Mm. Co je pro vás při výchově dítěte nejdůležitější?

PJ: No nejdůležitější k tomu dítěti je prostě ta láska. Ale to je tak....pro mě je to samozřejmé, že ani bych nad tím neuvažovala, co je nejdůležitější. Myslím si, že ta láska je nejdůležitější.

T: A co by jste chtěla, až děti vyrostou....tak vlastně....jaké by jste chtěla aby byly, až budou dospělé, protože tím směrem je vlastně nějak vedete a vychováváte.

PJ: Každý si představuje....má své představy o tom, jaké to bude, až budou dospělé, ale bohužel v životě je to tak, že ne vždycky a ne každému se vyplní. Já si přeju, aby byly šťastné, zdravé, aby měly šťastnou rodinu, zdraví, štěstí, zdravé děti, dobrý, výborný partnerský vztah, prostě, aby se jim dařilo a aby byli šťastní.

T: Poslední otázka. Jaké tresty a odměny ve výchově používáte a jak často?

PJ: Já si jako myslím, že přiměřené.

T: (smích)

PJ: (smích)

T: Konkrétně. To znamená co.

PJ: Nejsem zastáncem fyzického násilí, ale samozřejmě, že jsem je někdy pleskla. Anebo zvýšila hlas, když to bylo potřeba. Ve vhodný čas na vhodné místo prostě jim plácnout. Bylo to hlavně jako asi v té pubertě.

T: Uhm. A odměny?

PJ: Odměny. U mě velice odměny nebyly, protože na ty odměny nebyly peníze, abych já kupovala dětem něco....tak ale jako za odměnu mohly se dívat na televizi, jo.

T: (smích) A odměny byly třeba za co?

PJ: No tak samozřejmě, když donesly vysvědčení, tak byla odměna, jo, tak se jim koupilo.

T: Třeba něco sladkého?

PJ: Tak určitě. Něco sladkého se jim koupilo a dostali třeba do pokladničky nějaké finance.

T: Nebo třeba nějaké pochvaly? Chválila jste děti za něco?

PJ: No určitě, pokud jako si zasloužily tu pochvalu, tak samozřejmě, že jsem je pochválila.

T: A ta byla za co. Taky za výsledky ve škole?

PJ: Za výsledky ve škole, nebo když něco dobře udělali. Uklidili si pokoj, umyli, pomohli mi, jo, samozřejmě.

T: Je ještě něco o čem jsme se během rozhovoru zapomněli zmínit, anebo chtěla by jste se vy na něco zeptat?

PJ: Zeptat ne, ale říct, že každý má určitý svůj pohled na osamělou matku, ale kdyby si každý tuto roli zkusil, byť třeba jen na půl roku, na rok, tak by vlastně pochopil spoustu věcí, které jsem pochopila i já.

T: Ano. Tak vám děkuji za váš čas a za poskytnutý rozhovor. Ještě jednou bych vám chtěla zdůraznit, že všechny informace, které jste mi poskytla jsou důvěrné.

PJ: Děkuji.

T: Nashledanou.

PJ: Nashle.

PŘÍLOHA P IV: INTROSPEKTIVNÍ NÁHLED

Jak jsem se ocitla v roli osamělé matky?

Bylo to shodou náhod. Možná osud. Kdo ví...Našla jsem si partnera, se kterým jsem začala po velmi krátké době naší známosti žít. Již od začátku jsem se ve vztahu necítila příliš dobře, ale případné problémy, nebo nedorozumění jsem nepokládala za důležité a tudíž jsem je ani neřešila. Byla jsem zamilovaná a naivní. Taky jsem byla docela mladá, což je jediná omluva. Asi po roce společného cholení a bydlení jsem zjistila, že jsem těhotná. Trochu mě tento fakt znepokojoval, neboť jsme neměli vlastní bydlení, bydleli jsme v pronajatém bytě, partner byl bez práce a navíc náš vztah nebyl takový, jaký jsem si představovala, že by měl být. Nicméně děťátko jsem chtěla a partner také říkal, že ho chce. Přesto přece všechno to bylo dítě, které bylo počato z lásky. Já jsem se radovala i trápila zároveň. Byla jsem velmi šťastná za dítě, ale nešťastná s partnerem. Ten často pobýval mimo domov, hodně kouřil a pil alkohol. Občas hrál i automaty a velmi často se věnoval jiným ženám. I přes to, že jsem toto všechno věděla jsem s ním zůstávala. To, že nechodil do práce se brzy projevilo na naši finanční situaci. Vlastně od začátku jsme měli problémy s penězi. Neustále jsme jich měli málo. Nejprve jsem to nechápala, kam se vlastně ztrácí, až pak jsem zjistila, že hraje ty automaty, že hodně pije a utrácí i za jiné ženy. Pořád jsem čekala, že se změní a že si mě bude chtít vzít. Chtěla jsem rodinu. Opravdovou rodinu, kterou jsem nikdy neměla! Přítel mě však o ruku nepožádal, a tak naše děťátko přišlo na svět do svazku partnerského, nikoli manželského. Když bylo dceři čtrnáct měsíců, konečně jsem v sobě našla sílu od partnera odejít. Jeho fyzické, ale především citové a psychické násilí jsem nemohla už dál snášet. Navíc jsme byli neustále bez peněz. Celá situace dopadla tak, že jsem se z toho všeho zhroutila a skončila v nemocnici na kapačkách. Po pár dnech mě propustili domů. To už jsem se vracela ne k němu, ale k mým rodičům, kteří se zatím během mého pobytu v nemocnici starali o mou dceru. U rodičů jsme nakonec s dcerou zůstaly několik let, než jsme dostaly od města byt, ve kterém dodnes bydlíme. Jsme sice samy, ale jsme šťastné a spokojené.

Jak se cítím v roli osamělé matky?

Dobře. Spokojeně. Zvykla jsem si. Je mi líp, než kdybych měla žít s bývalým partnerem. Dokázala jsem sama sobě, že se o sebe i o dceru umím postarat. Je nám spolu dobře. Je

fakt, že občas mi chybí partner, ale ty chvíle smutku a samoty zase přejdou. Někdy mě mrzí, že jsem dceru „ošidila“ o rodinu. Že nemá tátu, ani žádné sourozence, ale na druhou stranu si nedovedu představit, že bych měla žít s někým, kdo by se k nám choval podobně jako bývalý partner. To bych nechtěla už nikdy zažít.

Jakým způsobem se mi daří skloubit můj profesní život s osobním?

Docela dobře. Sice bez pomoci babičky, prababičky a bratra bych se neobešla, ale s jejich pomocí to zvládám. Navíc přitom ještě studuji. Moje práce je časově náročná, neboť odcházím z domu brzo ráno a vracím se většinou navečer, ale o dceru mám postarané, tak jsem klidná. Osobní život se scvrkl víceméně jen na víkendy, protože přes týden to není reálné. Po práci se aspoň chvíli věnuji dceři, pak je večer a jdeme spát. Nic víc nestihneme, než napsat společně úkoly do školy a trochu si popovídat. O víkendech jsem měla školu, nebo jsem uklízela a věnovala se domácnosti a dceři. Až dokončím školu, pak budu mít více volného času jak pro sebe, tak i pro dceru a už se na to moc těším. Jinak je to tak, že jsem si vždycky našla nějakou tu chvíli sama pro sebe, nebo na to, abych trávila čas s přáteli a kamarády.

Co mě nejvíce jako osamělou matku trápí a v čem spatřuji největší problém?

Jako osamělou matku mě nejvíce trápí to, že nemám dost peněz. I když můj příjem ze zaměstnání je dostačující, myslím si, že kdybych měla partnera, který bude také normálně vydělávat (ne jak můj bývalý partner, který byl většinu času bez práce), tak že by ta situace byla mnohem lepší a veselejší. Problém je v tom, že bych sobě i dceři chtěla dopřát více věcí (nejen materiálních, ale i společných zážitků a výletů), ale na to nemám peníze. Dceři bude deset let a byly jsme spolu pouze jednou na dovolené. A to ani nebyla dlouhá dovolená, pouze prodloužený víkend. Občas mě taky trápí to, že nemám partnera. Že se nemám komu svěřit, nemám od nikoho podporu a že neexistuje nikdo, kdo je můj opěrný bod. Kdo by při mně stál v dobrém i zlém.

V čem spatřuji hlavní výhody a nevýhody toho, že vychovávám dítě sama?

Takže výhody: hlavní výhody dle mého názoru jsou ty, že život ve dvou je tzv. „pohodlný“. Člověk nemusí brát tolik ohledů a dělat kompromisy, jako když žije v rodině, kde jsou třeba čtyři členové. Například jsem neměla nikdy problém v tom, že bych musela čekat, až se uvolní místo v koupelně, když jsem tam chtěla jít. Nebo když jsem si ráno o víkendu chtěla pospat, nikdo mě nebudil, abych mu nachystala snídani (dcera už je větší a snídani si nachystá sama), ale i když byla menší, tak mě nikdy nebudila. Vždycky trpělivě počkala, až vstanu. Další výhodou je to, že se nemusím na nikoho příliš ohlížet. Že když jsme dvě, tak se snáze na všem domluvíme. Do výchovy, ani do chodu domácnosti mi nikdo „nekecá“. Můžu si dělat co chci, jak chci. I s dcerou. Do nevýhod bych zařadila zde již několikrát zmíněnou špatnou finanční situaci, občasné citové strádání po partnerovi a rozmazlenost dítěte, což je zapříčiněno tím, že je jedináček.

Kdo všechno se účastní výchovy mého dítěte?

V první řadě já, pak babička (moje matka), prababička (matka z matčiny strany), teta (matčina sestra) a v neposlední řadě můj bratr.

Jakým způsobem se tyto osoby účastní výchovy?

Hlavně a především tím, že mi odmalička dítě hlídají. A nejen, že ji hlídají, ale oni se jí i věnují. Například můj bratr s ní chodí se psem na procházky do lesa. Bere si ji i na prázdniny, chodí s ní do kina, do ZOO, nebo na nejrůznější akce. Moje mamka ji zase vede k domácím pracem. Učí ji vařit, uklízet, ale také s ní tráví hodně času na zahradě, kde ji učí poznávat květiny a starat se o ně. Teta si s dcerou hodně vykládá a chodí s ní na hřiště, nebo spolu jezdí na kole. Babička, dceřina prababička už je v pokročilém věku, proto nemůže s mou dcerou dělat žádné fyzické úkony. Ale stará se o ni, vaří ji a hlídá ji. Také si s ní povídá a hraje různé hry, např. pexeso, nebo spolu staví puzzle. Tito všichni lidé mi také pomáhají tím, že mi na dceru finančně hodně štědře přispívají. Díky nim si mohu dovolit to, co bych si jinak dovolit nemohla.

Jakou roli mají mí rodiče při výchově mého dítěte?

Tak mamku jsem již jmenovala a zmiňovala výše. V podstatě je má náhrada. Co se týče otce, ten se výchovy neúčastní, neboť moji rodiče jsou rozvedení a nežijí spolu. Otec k nám chodí párkrát do roka, jen při příležitosti narozenin, svátků, atd. Na výchově mého dítěte se vůbec nepodílí.

Jaký je můj postoj k tomu, že dítě vyrůstá v neúplné rodině?

Nijak zvlášť špatný. Můj názor je ten, že je lepší, aby dítě vyrůstalo v neúplné, ale fungující rodině, než v rodině úplné, ale nefungující.

Jak si myslím, že dítě vnímá situaci, že vyrůstá v neúplné rodině?

Moje dítě, si myslím, to nijak neohrožuje. Je na to zvyklá od malička, takže to bere jako normální. Sice je pravda, že v první třídě měla trochu problém s tím, že nemá otce, protože se o tom ve škole bavili a učili se o rodině, ale jinak si nikdy nestěžovala. Vyrůstá totiž v citově podnětném prostředí plném lásky, takže ani nemá důvod cítit se špatně.

Jak hodnotím mou finanční situaci?

Hodnotím ji celkem pozitivně. Máme dost peněz na vše, co potřebujeme. Samozřejmě díky příspěvím mých nejbližších. Navíc já mám dobrou práci, za kterou jsem vděčná. Můj plat mi dostačuje. Nechci znít nevděčně. Ale na druhou stranu, kdybychom měli víc peněz, tak bych si nestěžovala. Mohly bychom si dovolit i to, co teď nemůžeme. Naše peníze nám momentálně vystačí na běžný chod domácnosti. Kdybychom měli víc peněz, tak bychom mohli jezdit v zimě lyžovat a v létě na dovolenou. Mohli bychom jezdit na výlety a po různých akcích. A co je hlavní: mohli bychom si koupit auto a měli bychom i na jeho provoz.

Jakým způsobem své dítě vychovávám?

Snažím se uplatňovat pozitivní přístup. Více chválit, než trestat. Více mluvit, než nakazovat. Více rozumět, než trestat. Přečetla jsem hodně knih o výchově a o vztahu matka – dítě.

V každé z těch knih bylo něco, co mě zaujalo. To jsem se snažila do výchovy zakomponovat. Stručně řečeno vychovávám své dítě tak, aby bylo dobré, čestné, vzdělané, chytré, empatické, a aby se řídilo svými city. Je pro mne důležité, aby dcera věděla, že se má řídit srdcem. Že v životě je důležitá láska.

Jak probíhala výchova mého dítěte a nakolik se jí otec dítěte účastnil?

Dceři bylo čtrnáct měsíců, když jsme od bývalého partnera, jejího otce, odešly. Do té doby výchova z jeho strany probíhala tak, že si vzal dceru párkrát na procházku s kočárkem. Jinak doma moc nepobýval, takže se jí moc nevěnoval. Občas asistoval večer při koupání. Když byl doma, tak si s ní povídal, nebo hrál. Ale to je asi tak všechno.

Jaký je můj názor na jeho výchovu, kterou vůči dítěti uplatňoval?

Jelikož bych to jeho jednání nepojmenovala výchovou, tak můj názor na to není žádný. Zcela určitě se jí mohl věnovat víc. Ale to vidím jako moji chybu, poněvadž jsem si špatně vybrala. Dodnes si to vyčítám. Protože moje dcera si takového otce nezaslouží. Ona je úžasná bytost a zaslouží si stejně tak úžasného tátu.

Co je pro mě při výchově dítěte nejdůležitější?

Láska, důvěra, tolerance, trpělivost, víra, naděje, dobrý příklad, atd.

Jaké tresty a odměny ve výchově používám a jak často?

Trest je pro dceru to, že na ni křičím. A křičím na ni ne proto, že něco udělala, ale spíš proto, že něco neudělala. Samotné se mi nelíbí, když se k ní tak chovám. Chtěla bych řešit všechno s velkou trpělivostí a v klidu, ale bohužel mi to nejde. Snažím se o to, aby to bylo co možná nejmíň. Fyzické tresty neuznávám! Proto ode mě dcera ještě nikdy v životě nedostala. Odměny používám ve formě chvály, nebo v podobě koupě malého dárku. Dceru chválím za to, když se jí něco povede, například když nakreslí pěkný obrázek, nebo něco pěkného vyrobí, nebo když donese pěknou známku ze školy. Chválím ji také za to, když pomůže s něčím babičce, nebo udělá nějaký jiný dobrý skutek. A jak často chválím? Snažím se co nejčastěji, při každé vhodné příležitosti.

Je ještě něco o čem jsem se během rozhovoru zapoměla zmínit?

Myslím si, že ne. Že všechno podstatné bylo řečeno. Snad na závěr jen to, že role osamělé matky je sice náročná, ale záleží na každém, jak se k tomu postaví.